

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Diplomová práce

Výuka výchovy k občanství na
českobudějovických základních školách

Teaching Civic Education at Elementary
Schools in České Budějovice

Vypracovala: Bc. Kristýna Hřídlová
Vedoucí práce: PhDr. Helena Pavličíková, CSc.

České Budějovice 2019

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma Výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Praze 9. 7. 2019

Podpis studenta

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat mé vedoucí diplomové práce paní PhDr. Heleně Pavličíkové, CSc. za její pomoc i užitečné rady, které mi v průběhu psaní práce poskytovala. Dále bych chtěla poděkovat rodině a přáteli, kteří mne během celého studia velmi podporovali.

Děkuji také panu Mgr. Tomáši Fantyšovi, jež mi poskytl mnoho informací a rad k výzkumnému šetření a respondentům za poskytnutí rozhovorů.

Anotace

Diplomová práce *Výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách* se zaměřuje na aktuální stav vyučování předmětu výchova k občanství na základních školách v Českých Budějovicích.

Teoretická část se zabývá systémem kurikulárních dokumentů, analýzou Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a jeho následnou komparací s jednotlivými školními vzdělávacími programy na vybraných českobudějovických základních školách.

Praktická část představuje rozhovory se čtveřicí učitelů, vyučujících předmět výchova k občanství na vybraných základních školách v Českých Budějovicích. Jedná se o následující základní školy: ZŠ a MŠ Kubatova, Základní škola Matice školské, Církevní základní škola a ZŠ a MŠ J. Š. Baara.

Klíčová slova

výchova k občanství, RVP, ŠVP, Strategie 2020, Strategie 2030+, učitel

Abstract

The diploma thesis *Teaching Civic Education at the Elementary Schools in České Budějovice* focuses on the current state of civic education at elementary schools in České Budějovice. The theoretical part deals with the system of curricular documents, analysis of the Framework Educational Program for basic education and its subsequent comparison with individual school educational programs at selected elementary schools in České Budějovice.

The practical part presents interviews with four teachers who teach the subject of civic education at selected elementary schools in České Budějovice. These are the following elementary schools: Kubatova Elementary School and Kindergarten, Elementary School Matice školské, Church Elementary School and Elementary School and kindergarten of J. Š. Baara.

Key words:

civic education, FEP, SEP, Strategy 2020, Strategy 2030+, teacher

Obsah

Seznam použitých zkratk	8
Úvod	9
1 Systém kurikulárních dokumentů	11
1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání	13
1.1.1 Klíčové kompetence	14
1.1.2 Vzdělávací oblasti	15
1.1.3 Vzdělávací obor Výchova k občanství	16
1.1.4 Průřezová témata	19
1.1.5 Rámcový učební plán pro základní vzdělávání	20
1.2 Školní vzdělávací program	21
1.3 Strategie vzdělávací politiky v ČR do roku 2020	22
1.3.1 Hodnocení naplňování Strategie 2020	23
1.4 Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+	24
2 Učitel	25
3 Komparace RVP ZV a ŠVP jednotlivých škol	29
3.1 ZŠ a MŠ Kubatova	29
3.1.1 Výchova k občanství na ZŠ a MŠ Kubatova	30
3.2 Základní škola Matice školské	32
3.2.1 Výchova k občanství na základní škole Matice školské	33
3.3 Církevní základní škola	34
3.3.1 Výchova k občanství na Církevní základní škole	35
3.4 Základní škola a mateřská škola J. Š. Baara	37
3.4.1 Výchova k občanství na ZŠ a MŠ J. Š. Baara	37
4 Výzkumné šetření	40
4.1 Metodologie	40
4.2 Cíl výzkumného šetření	41

4.3	Výběr škol	42
4.4	Průběh sběru dat	42
4.5	Analýza výzkumu.....	44
4.6	Shrnutí výzkumu	60
	Závěr	64
	Seznam použité literatury:	66
	Seznam použitých internetových zdrojů.....	67
	Seznam tabulek	69
	Seznam příloh	69
	Přílohy.....	70

Seznam použitých zkratk

MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
RUP ZV	Rámcový učební plán pro základní vzdělávání
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
Strategie 2020	Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020
Strategie 2030+	Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+
ŠUV	Školní učební plán
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZŠ	Základní škola

Úvod

Téma mé diplomové práce je výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách. Jakožto studentka pedagogické fakulty s aprobací Učitelství společenských věd a občanské výchovy pro SŠ a 2. stupeň ZŠ jsem se ve své kvalifikační práci rozhodla zaměřit právě na výchovu k občanství, konkrétně na výuku tohoto předmětu v rámci základních škol v Českých Budějovicích. Jelikož i já sama budu v nejbližší době zapojena do procesu výuky tohoto předmětu, zajímalo mě, jaký je jeho aktuální stav. Vzhledem k tomu, že výchova k občanství má ve škole za cíl především připravit žáky na aktivní život v demokratické společnosti, je to z mého pohledu velmi důležitý a přínosný předmět. I proto je zapotřebí, aby učitelé, kteří vyučují výchovu k občanství byli aprobovaní a měli o předmět opravdu zájem. Stále více požadavků je proto kladeno také na didaktiku tohoto předmětu, přestože hodinové dotace bohužel neustále klesají. To se následně negativně odráží ve výuce společenských věd. Cílem této práce je tedy zmapovat některé aspekty výchovy k občanství na konkrétních základních školách v Českých Budějovicích a zjistit, jak si v dnešní době tento předmět vede. Budou mě tedy zajímat především informace o tom, jak učitelé vnímají časovou dotaci tohoto předmětu, jak se staví k tématům, jež jsou do tohoto předmětu formou Rámcového vzdělávacího předmětu zakomponována, jak náročné jsou pro ně přípravy na hodiny, ale i údaje o tom, jaké ve výuce využívají materiály či metody. V neposlední řadě budou otázky směřovány na jejich další vzdělávání a vzdělávání budoucích učitelů tohoto předmětu. Současně se práce zaměří na srovnávání Školních vzdělávacích programů těchto vybraných škol s obecně platným Rámcovým vzdělávacím programem.

Diplomová práce bude obsahovat dvě části. Část teoretickou a část výzkumnou. Do teoretické části budou začleněna tři hlavní témata. V první kapitole se tedy budu věnovat především vývoji kurikulárních dokumentů od roku 1989 do současnosti. Pozornost pak bude zaměřena zvláště na Rámcový vzdělávací program, Školní vzdělávací program nebo Strategie vzdělávací politiky ČR. Důležitým subjektem ve vzdělávání je také učitel, kterému bude patřit následující kapitola. Na osobu učitele jsou totiž v dnešní době kladeny stále větší nároky, a tak se pokusím nastínit i momentální situaci vyučujícího výchovy k občanství. Následně, ve třetí kapitole,

naváží komparací kurikulárních dokumentů, a to konkrétně Školních vzdělávacích programů některých základních škol v Českých Budějovicích s Rámcovým vzdělávacím programem. Znamená to tedy, že bude provedena důkladná analýza zaměřující se zejména na vzdělávací oblast Člověk a společnost, konkrétně pak obor Výchova k občanství.

Cílem výzkumné části je tedy zjistit, jak momentálně vypadá výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách. Kdo jiný pak může situaci zmapovat lépe než samotní vyučující tohoto předmětu. Z tohoto důvodu bude výzkumná část založena na rozhovorech s učiteli výchovy k občanství, jež vyučují na základních školách v Českých Budějovicích. Bude mě zajímat zvláště jejich subjektivní názor na tento předmět, konkrétněji jaký oni sami mají vztah k tomuto předmětu, jaké využívají v hodinách metody a materiály, zda jsou spokojeni s časovou dotací určenou pro tento předmět, zdali se v oboru dále vzdělávají či jaký vnímají postoj k tomuto předmětu ze strany žáků. Zároveň bych ráda zjistila, co učitelům při výuce výchovy k občanství chybí, případně co by rádi změnili. Výzkumného šetření se zúčastní čtyři učitelé z vybraných základních škol v Českých Budějovicích. Jedná se o školy *ZŠ a MŠ Kubatova*, *Základní školu Matice školské*, *Církevní základní školu* a *ZŠ a MŠ J. Š. Baara*. Zprvu bude v této části popsána metoda využita pro výzkum spolu s kritérii pro výběr respondentů. V dalším kroku pak proběhne analýza zmíněných rozhovorů. Na závěr ještě přistoupím k sumarizaci a hodnocení výsledků z nasbíraných dat.

1 Systém kurikulárních dokumentů

Jedním z nejdůležitějších a zároveň nejznámějších dokumentů, jež se ve svém znění zčásti dotýká vzdělávání je *Listina základních práv a svobod*. Konkrétně se pak vzdělávání občanů v České republice *Listina* věnuje ve svém 33. článku čtvrté hlavy. Každý jedinec by totiž měl znát svá práva, přičemž jedním z těch nejzákladnějších je právě právo na vzdělání, jež má v České republice každý právoplatný občan. V dalším bodě se dokument dotýká povinné školní docházky, která je v České republice již dlouhá léta uzákoněna a momentálně se ustálila na dobu devíti let.¹

Vzdělávání v České republice je dále zakotveno v tzv. systému kurikulárních dokumentů. U těchto dokumentů docházelo v průběhu let k postupnému vývoji, a to zejména v důsledku politických změn po roce 1989. Tyto změny pak vedly k rozsáhlé transformaci celého českého školství.²

Pro termín kurikulum je možné najít širokou škálu definic v mnoha různých zdrojích. Například v pedagogickém slovníku se vyskytují hned tři vysvětlení tohoto pojmu. Kurikulem je v první řadě označován vzdělávací program, projekt či plán. Dále může být tímto termínem vyjádřen průběh učiva a jeho obsah zprostředkovaný ve vzdělání nebo výraz vystihuje veškeré zkušenosti, které žáci získávají ve škole i při činnostech se školou souvisejících. Mimo to se ještě pod pojem kurikulum řadí plánování a hodnocení školního vzdělávání.

Termín kurikulum se však začal používat až se změnou politického systému po roce 1989. Po tomto roce totiž nastaly ve společnosti nejen změny politické a ekonomické, ale došlo také k obměně českého vzdělávacího systému. V té době měly všechny demokratické země tentýž společný cíl a tím byla snaha o vytvoření nového kurikula školního vzdělávání, takového, jaké nejlépe žáky připraví na život ve 21. století a zároveň bude utvářet a dále rozvíjet jejich kompetence, postoje a hodnoty.³

V roce 2001 proto nabyl ve své konečné podobě platnosti dokument *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, který s sebou přinesl nové principy

¹Zákony.centrum.cz: *Listina základních práv a svobod*. [online]. [cit. 2019-05-31]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/?full=1>.

² STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství v současné škole: profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Epoque, 2009. Erudica. ISBN 978-80-7425-082-8, s.15.

³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9, s. 137.

vzdělávací politiky. Dokument je veřejnosti známý spíše jako Bílá kniha. Ta byla zpracována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) jakožto program, jenž formuje směry a cíle v oblasti dalšího vzdělávání v České republice. Program se specializuje nejen na předškolní, základní a střední vzdělávání, nýbrž se zaměřuje také na vzdělávání terciární a vzdělávání dospělých.⁴ Pozornost je mimo jiné věnována i vzdělávání pedagogických pracovníků a zajištění dostatečné prestiže pro jejich zaměstnání. To by mělo být zapříčiněno především zvýšením platové úrovně.⁵ V dokumentu se také vůbec poprvé objevuje myšlenka celoživotního učení.⁶

Hlavním cílem celého projektu byla snaha o kompletní přeměnu tradiční školy, přesněji šlo o úpravu obsahu vzdělávání, metod, forem výuky, klimatu i prostředí školy tak, aby vzdělávání mělo pro žáky co největší význam a bylo smysluplné.⁷

V roce 2004 byl přijat zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) s účinností od 1. 1. 2005. Tento zákon vycházel z výše uvedené Bílé knihy a přinesl s sebou další změny. Konečným cílem škol tak již nebylo pouhé předávání učiva žákům, ale nově se zaměřily zejména na stimulaci žáků k celoživotnímu vzdělávání se. Tato změna se bezpochyby dotkla ve velké míře také učitelů, kterým se tímto krokem značně rozšířil seznam úloh spojených zvláště s přípravou vlastního vyučování. Na druhou stranu se jim ale v tomto směru do rukou dostává obrovská svoboda. Tu ovšem ne všichni vyučující dokážou ve vyučování plně využít a náležitě ocenit.⁸

Důsledkem tohoto pokrokového směřování vzdělávací politiky se zcela novými cíli vznikly také nové kurikulární dokumenty. Ty byly vytvořeny na základě dvou zakázek. Jednou z nich byla zakázka státní, kam se řadí již výše zmíněný Národní program vzdělávání a soudobí Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP). RVP se tímto stává novým řídicím dokumentem, který ve svém znění klade důraz zvláště na rozvoj klíčových kompetencí u žáků, stejně jako na jejich vzájemné provázání se

⁴ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8, s. 6.

⁵ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8, s. 94.

⁶ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8, s. 87.

⁷ MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1, s. 34.

⁸ STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství v současné škole: profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Epocha, 2009. Erudica. ISBN 978-80-7425-082-8, s. 18–19.

vzdělávacím obsahem. Neméně důležitá je taktéž schopnost žáka být následně schopný uplatnit své získané vědomosti a dovednosti v každodenním životě a umět si vytvářet patřičné postoje a hodnoty. Druhým typem zakázky je zakázka školní, do které pak spadá Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP). To znamená, že ŠVP si vytváří každá škola sama dle svých specifik, ačkoli jeho obsah se do jisté míry musí shodovat s obsahem státního dokumentu RVP.⁹ To může být do jisté míry trochu matoucí. Existuje však hlavní rozdíl, který od sebe dokumenty rozlišuje.

Tím hlavním elementem, jež od sebe RVP a ŠVP odlišuje je závaznost vymezeného učiva. Zatímco v RVP je učivo pro jednotlivé ročníky i vyučovací předměty pouze doporučené, tím, že se sepíše do ŠVP se stává toto učivo závazným, tedy povinným a platným.¹⁰

Rámcový vzdělávací program pro základní školy byl prvně schválen v roce 2005, což s sebou přineslo povinnost základních škol vytvořit si vlastní ŠVP. Ten měl být školami vyhotoven a v platnost vstoupit od školního roku 2007/2008.¹¹

1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání

Jak již bylo popsáno výše, v souladu se školským zákonem byl vydán nový Rámcový vzdělávací program zaměřený rovněž pouze na základní vzdělávání (RVP ZV). Důležitou složkou v tomto dokumentu je vymezení jednotné koncepce základního vzdělávání pro všechny základní školy.¹² Současně je povinností každého dítěte v České republice absolvovat základní vzdělávání, jehož hlavním cílem, definovaným taktéž v RVP ZV, je vytvoření základů pro celoživotní učení u každého takového jedince.¹³ Utvářeny a následně dále rozvíjeny mají být u žáků především klíčové kompetence. Toho je možné dosáhnout hlavně tím, že učitel pro vyučování zvolí vhodný obsah učiva spolu s patřičnými vzdělávacími aktivitami a stejně tak

⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2016. [online]. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 5–6.

¹⁰ MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1, s. 36.

¹¹ *MŠMT ČR: Harmonogram*. [online]. [cit. 2019-2-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/harmonogram>.

¹² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 7.

¹³ *Národní ústav pro vzdělávání: Základní vzdělávání*. [online]. [cit. 2019-2-11]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/zakladni-vzdelavani>.

bude schopný žákům poskytnout i základy všeobecného vzdělávání.¹⁴ Výuka by tak měla být co nejvíce propojena s životem i mimo školu, aby pak žáci uměli využít svých znalostí a schopností i prakticky v každodenním životě.

1.1.1 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“¹⁵

Kompetence stanovují obraz toho, jak by měl žák na konci deváté třídy vypadat, jak by měl odcházet ze základní školy vybaven a jaké kvality by si měl během školní docházky osvojit. Klíčové kompetence jsou obsahově všeobecné, což znamená, že je možné je rozvíjet v jakémkoli předmětu. Jejich rozvoj u žáků ovšem není otázkou jen pár minut či jedné hodiny, ale často se jedná o dlouhodobou záležitost trvající několik hodin, měsíců i let. V procesu jejich rozvoje je nutné postupovat systematicky krok po kroku a jednotlivé kroky si přitom pečlivě promýšlet. Podle RVP ZV se jedná o následující kompetence:

- *kompetence k učení,*
- *kompetence k řešení problémů,*
- *kompetence komunikativní,*
- *kompetence sociální a personální,*
- *kompetence občanské,*
- *kompetence pracovní.*

Klíčové kompetence ve vzdělávací oblasti **Člověk a společnost**

Každá z devíti vzdělávacích oblastí obsažená v RVP ZV se určitou měrou podílí na tvorbě a následném rozvoji všech klíčových kompetencí. Jedna z těchto vzdělávacích oblastí nese název Člověk a společnost. Tato oblast navíc pojímá dva vzdělávací obory, přičemž nás bude zajímat pouze jeden z nich, a to je obor Výchova k občanství. Speciálně tento obor rozvíjí klíčové kompetence tím, že žáky vede

¹⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 8.

¹⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 10.

k přesnému vyjadřování svých myšlenek, názorů či postojů. Na druhou stranu je také učí, jak být odolný vůči manipulaci, jak si vytvářet své vlastní postoje nebo si před ostatními obhájit svá práva. Důraz je samozřejmě kladen také na rovnost ve společnosti tak, aby žáci uznávali nejen sami sebe, ale i ostatní jedince a dokázali si vzájemně mezi sebou vytvářet pozitivní vztahy. Dále se žáci učí pracovat se svou vlastní osobností a identitou, což následně vede k potřebnému sebehodnocení a lepšímu sebepoznání. Je taktéž klíčové, aby s hrdostí reprezentovali svůj národ a bránili ho před ostatními. Úctu by ale měli mít jak ke svému národu, tak zároveň i k národům ostatním. Žáci by se také měli zajímat o věci veřejné. Další oblast, ve které dochází k rozvoji žáků je ekonomie. Umět zacházet s peněžním rozpočtem či se orientovat v oblasti cen je totiž pro život taktéž zásadní. V neposlední řadě se pak snaží o porovnávání minulosti s přítomností a vyvozování původu různých společenských změn.¹⁶

1.1.2 Vzdělávací oblasti

Po stránce obsahové se RVP ZV člení celkem do devíti vzdělávacích oblastí. Obsah pro každou oblast je vybrán tak, aby u žáků přispíval zejména k rozvíjení již několikrát zmíněných klíčových kompetencí. U každé oblasti je navíc definován její význam ve vzdělávacím systému a nechybí ani cíle.

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou pak dále rozděleny na vzdělávací obory. Ty jsou do oblastí řazeny dle podobnosti svého zaměření. V rámci každého oboru jsou navíc formulovány očekávané výstupy a doporučené učivo.

Vzdělávací oblasti jsou tedy následující:

- *Jazyk a jazyková komunikace,*
- *Matematika a její aplikace,*
- *Informační a komunikační technologie,*
- *Člověk a jeho svět,*
- *Člověk a společnost,*
- *Člověk a příroda,*

¹⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 52.

- *Umění a kultura,*
- *Člověk a zdraví,*
- *Člověk a svět práce.*

Pro diplomovou práci bude zásadní oblast Člověk a společnost, do které spadají vzdělávací obory Dějepis a Výchova k občanství.

Vzdělávací oblast Člověk a společnost

Vzdělávací oblast Člověk a společnost je oblast určená pro druhý stupeň základních škol, v rámci níž žáci absolvují od šesté do deváté třídy předměty dějepis a výchovu k občanství, někdy také známou pod názvem občanská výchova. Člověk a společnost navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, se kterou se žáci seznamují již během školní docházky na prvním stupni základní školy.

Vzdělávací oblast Člověk a společnost se zaměřuje na znalostní a dovednostní výbavu žáků, potřebnou pro jejich aktivní zapojení se do občanského života. Žáci by především měli umět rozpoznat a následně definovat některé společenské problémy a zároveň být schopni vyhledávat a sumírovat informace dotýkající se onoho daného problému. Na základě těchto informací by pro ně nemělo být obtížné navrhnout řešení, jež se reálně na definovaný problém aplikuje.¹⁷

1.1.3 Vzdělávací obor Výchova k občanství

Vzdělávací obor Výchova k občanství má pro společnost, tedy i pro žáky, obrovský význam, neboť nejen, že směřuje k produkci mravných, vyspělých a poctivých jedinců, ale má také vliv na stav celé společnosti a pomáhá žákům proniknout do sociální reality, čímž se u nich postupně utváří i určitý pohled na život.¹⁸ Výchova k občanství navíc podporuje dobré společenské vztahy a vazby, věnuje se vztahům v rodině či širších společnostech a snaží se o to, aby žáci realisticky poznávali jak sami sebe, tak i lidi kolem sebe. Dále jsou žáci vedeni k aktivnímu životu v demokratické společnosti i k občanské odpovědnosti a nechybí ani snaha o

¹⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 51.

¹⁸ PÍŤHA, Petr. *Úvod do výchovy k občanství: knížka pro učitele a veřejnost*. Praha: Orbis, 199, s. 12–18.

vytvoření a upevnění mravních principů a pravidel společenského soužití, které by jako občané měli dodržovat a dále rozvíjet.¹⁹

Klíčovým rokem pro formování předmětu výchovy k občanství byl rok 1918, významný především vyhlášením samostatné Československé republiky. Do roku 1989 pak ušla výchova k občanství dlouhou cestu plnou historických zvrátů a nejednou se za tu dobu stala nebezpečným ideologickým či politickým nástrojem. I přesto neztratila na své důležitosti, a i nadále nachází své místo v soudobých kurikulárních dokumentech.²⁰

Vzdělávací obsah oboru Výchova k občanství je momentálně rozdělen do pěti tematických okruhů. Jsou jimi: *Člověk ve společnosti*, *Člověk jako jedinec*, *Člověk, stát a hospodářství*, *Člověk, stát a právo* a *Mezinárodní vztahy, globální svět*. Každý z těchto tematických okruhů obsahuje v rámci RVP ZV závazné očekávané výstupy, které je nutné během postupného vzdělávání žáků naplňovat. Jedná se o poznatky a dovednosti z daného tematického okruhu, jimiž by měl každý jedinec na konci povinné školní docházky disponovat. Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je přitom vymezena minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření. Sepsán je současně u každého okruhu i doporučený výčet učiva, který bude v okruhu probírán a jímž se zároveň mohou vyučující inspirovat při tvorbě ŠVP.²¹

Prvním tematickým okruhem v rámci oboru výchova k občanství je *Člověk ve společnosti*. Tento okruh je pro žáky skvělým úvodem do předmětu výchova k občanství, neboť se zde žáci seznamují s těmi nejzákladnějšími a jim nejbližšími tématy, spadajícími do tohoto předmětu. Zaměřují se v něm jak na život a vztahy ve škole, tak i na život v obci, regionu a kraji. Žáci dále zvládnou definovat pojem vlastenectví, rozpoznat špatné projevy v chování lidí či netoleranci ve společnosti.

¹⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 51.

²⁰ STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství v současné škole: profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Epocha, 2009. Erudica. ISBN 978-80-7425-082-8, s. 26.

²¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 57–58.

Snaží si osvojit správné způsoby chování a komunikace a udržovat dobré mezilidské vztahy.²²

Ve druhém tematickém okruhu Člověk jako jedinec získávají žáci informace ohledně poznávání a hodnocení vlastní osobnosti. Je zde kladen důraz na vnitřní svět člověka, tedy jeho poznávání, vnímání a prožívání. Pozornost je věnována také jeho chování a myšlení. To se pak úzce prolíná i s charakterem člověka, jeho vlastnostmi, schopnostmi a dovednostmi.²³

Třetí okruh, tedy okruh zvaný Člověk, stát a hospodářství se soustředí na témata z oblasti vlastnictví, majetku a hospodaření. Žáci jsou poučeni o penězích a zodpovědnému hospodaření s nimi, čímž se u nich časem vytvářejí základy finanční gramotnosti. V rámci finanční gramotnosti se navíc v hodinách pojednává o rodinném i státním rozpočtu, o významu daní, o službách bank i o funkci obchodu a principech tržního hospodářství.²⁴

Člověk, stát a právo je další tematický okruh, z jehož názvu už vyplývá, že hlavním cílem bude seznámit žáky s právními základy státu. Zaměří se na základní principy demokratické společnosti, které jsou podepřeny o dokumenty jako je neopomenutelná Ústava ČR či právní řád České republiky, ochraňující jak občana jako jedince, tak i stát jako celek. Dále se seznámí se základními složkami státní moci a jejich úkoly. Neméně důležitým tématem v tomto okruhu jsou taktéž lidská práva, jejich ochrana i využití v každodenním životě.²⁵

Posledním v tomto oboru je okruh Mezinárodní vztahy, globální svět. Ten se zaměřuje především na témata spojená s mezinárodní spoluprací, a to nejen v rámci Evropské unie, ale v rámci celého světa. Žáci se zde setkávají s globálními problémy, jež jsou spojeny zvláště s 21. stoletím. Jsou jimi např. nyní velmi rozšířený terorismus či neustávající války.²⁶

²² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 57–58.

²³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 58.

²⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 59.

²⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 60-61.

²⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 61.

1.1.4 Průřezová témata

Vzhledem k tomu, že se školské instituce snaží držet krok s pokroky vědy, rozvojem moderní techniky i měnícím se způsobem života lidí, jsou v důsledku této pozvolné modernizace nuceny redukovat ve vzdělávání některé učivo na úkor jiného. Na druhou stranu je ovšem potřeba stále sledovat neustávající vývoj naší civilizace a snažit se co nejvíce do učiva zařadit i obsahy aktuální. Jednoduše řečeno dotýkat se v hodinách témat představující problémy dnešního světa. Jelikož není možné vytvářet z těchto aktuálních témat další samostatné předměty, jsou zařazeny do RVP ZV jako tzv. průřezová témata. Průřezová témata navazují na učivo jednotlivých předmětů a plynule jimi prostupují, čímž dochází k propojování, rozšiřování a prohlubování informací, jež žáci v jednotlivých oborech získávají, což pozitivně ovlivňuje jejich vzdělávání.²⁷ Ačkoli je zcela na dané škole, v jakém ročníku, které průřezové téma v průběhu vzdělávání zařadí, musí nepochybně tvořit povinnou součást základního vzdělávání, neboť žákům pomáhají rozvíjet jak jejich osobnost, postoje a hodnoty, tak i lépe se uplatnit ve společnosti.

Pro základní vzdělávání jsou určena následující průřezová témata:

- *Osobnostní a sociální výchova,*
- *Výchova demokratického občana,*
- *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech,*
- *Multikulturní výchova,*
- *Environmentální výchova,*
- *Mediální výchova.*

U každého průřezového tématu je v RVP ZV popsána bližší specifikace tématu, jeho vztah k jednotlivým vzdělávacím oblastem i jeho přínos pro žáky.

Průřezová témata ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství

Vzdělávací obor Výchova k občanství má obecně vazbu ke všem průřezovým tématům pro základní vzdělávání, avšak nejbližší jsou jí témata Osobnostní a sociální výchovy, Výchovy demokratického občana, Multikulturní výchovy a Environmentální výchovy.

²⁷ MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1, s. 30.

Úplně nejtěsněji se dotýká průřezového tématu Výchova demokratického občana, které má za cíl vytvořit z žáků budoucí aktivní občany v demokratické společnosti a vybavit je občanskou gramotností. Obsahuje celkem čtyři tematické okruhy: Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát, Formy participace občanů v politickém životě a Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování. V rámci těchto okruhů jsou žáci vedeni k aktivnímu podílení se na školním i společenském životě, čímž získávají velice cenné zkušenosti nejen pro budoucí život aktivního občana, ale i pro další vzdělávání se. Výuka rozvíjí u žáků vědomí svých práv a povinností, znalost pravidel, zákonů, vede k jejich dodržování a vychovává k odpovědnosti za své činy. Velkým přínosem pro žáky je také podpora uvažování v širších souvislostech a vedení ke kritickému myšlení.²⁸

1.1.5 Rámcový učební plán pro základní vzdělávání

Součástí RVP ZV jsou také tzv. rámcové učební plány pro základní vzdělávání (RUP ZV), ve kterých je stanovena minimální hodinová dotace pro jednotlivé vzdělávací oblasti na prvním i druhém stupni. Konkrétní škola si pak sama může rozdělit tento počet hodin mezi vzdělávací obory spadající do této oblasti.²⁹ U předmětu výchova k občanství by to tedy vypadalo následovně: předmět spadá do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, pro kterou je v RUP ZV pro druhý stupeň, tedy pro čtyři roky, vymezeno celkem 11 hodin.³⁰ V drtivé většině případů se předpokládá, že školy určí pro výchovu k občanství minimálně jednu hodinu týdně v každém ročníku.

Kromě minimální časové dotace jsou v RUP ZV vymezeny také samotné vzdělávací oblasti, díky čemuž mají základní školy poměrně volnou ruku v tom, jak bude vypadat jejich školní učební plán (ŠUP), jež je součástí ŠVP. Existuje totiž opět rozdíl mezi RUP a ŠUP, který tkví hlavně v tom, že v RUP jsou formulovány vzdělávací obory, ze kterých následně sama škola definuje konkrétní vyučovací předměty, které si zařadí do ŠUP. Každá škola si tak může rozhodovat o názvech jednotlivých předmětů, jako vhodný příklad poslouží v RVP ZV uvedený obor

²⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 128–130.

²⁹ STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství v současné škole: profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Epocha, 2009. Erudica. ISBN 978-80-7425-082-8, s. 36.

³⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* Praha: MŠMT, 2017. [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, s. 140.

Výchova k občanství, kdy v některých základních školách se vyučuje na základě ŠUP předmět výchova k občanství, v jiných zase občanská výchova. To samé platí i o obsahu nebo právě oné zmíněné časové dotaci. Součástí je taktéž navýšená tzv. disponibilní časová dotace, která školám umožňuje posilovat konkrétní vzdělávací obsah zcela dle jejich záměru. Díky učebnímu plánu si navíc kromě povinně zavedeného cizího jazyka od 3. třídy mohou žáci zvolit, nejpozději od 8. ročníku, další cizí jazyk podle svého zájmu. Obecně se rozšířila i nabídka volitelných předmětů. Povinnými předměty se staly taktéž ICT či výchova ke zdraví.

Je samozřejmé, že při vytváření ŠUP existují i jistá omezení, která by měl vyučující zohlednit. Především se klade důraz na dodržování minimální časové dotace pro jednotlivé vzdělávací oblasti, případně i na respektování týdenní hodinové dotace pro každý ročník či řádné využití disponibilní časové dotace.³¹

1.2 Školní vzdělávací program

Jak již bylo zmíněno, školní vzdělávací program je dokument, jehož zpracování vychází z RVP a je závazným pro realizaci vzdělávání konkrétní školy, kterou byl vytvořen. Každá škola má podle školského zákona povinnost vypracovat svůj vlastní ŠVP s ohledem na potřeby dané školy. Z tohoto důvodu by se na jeho vytváření měl podílet celý pedagogický sbor. To se projeví tím, že se všichni vzájemně podělí o své zkušenosti a společně se snaží najít způsob, jak nejlépe naplnit požadavky RVP.³² Na celkové zpracování ŠVP pak dohlíží sám ředitel školy, který ho po sepsání či průběžné aktualizaci schvaluje a poskytuje veřejnosti např. na webových stránkách školy, neboť každý má právo do ŠVP nahlédnout.³³

Název ŠVP si přitom každá škola stanovuje sama, např. podle svého zaměření. Při jeho tvorbě je pak možné využít Manuálu pro tvorbu ŠVP, který je dostupný na webových stránkách Národního ústavu pro vzdělávání. Další možností pro správné sestavení ŠVP, je využití vzdělávacích kurzů, které taktéž mohou učitelům pomoci.

³¹ *Rámcový učební plán. Metodický portál RVP – Modul články.* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/zk/339/RAMCOVY-UCEBNI-PLAN.html/>.

³² MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole.* Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1, s. 92.

³³ *Národní ústav pro vzdělávání: Rámcové vzdělávací programy.* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>.

Nic ovšem není jen pozitivní, a tak i v tomto případě se ve spojení s reformou objevují také určitá negativa. Mezi ně spadá např. často velice komplikovaná byrokracie, jež s tvorbou ŠVP souvisí nebo i to, že velká část učitelů bere ŠVP pouze jako povinně vypracovaný papír a v praxi se pak drží ve svých starých zajetých kolejích.³⁴

1.3 Strategie vzdělávací politiky v ČR do roku 2020

Dokument Strategie vzdělávací politiky do roku 2020 (Strategie 2020) vznikl v rámci rozvoje a organizace vzdělávacího systému a stal se následně klíčovým dokumentem pro vzdělávání. Strategie navazuje na již zmíněnou Bílou knihu, která vešla v platnost v roce 2001. V Bílé knize byly sepsány cíle pro jejichž naplňování se stanovilo 5 let, v některých případech až 10 let. Nutno podotknout, že nebylo splněno ani postupně naplňováno velké množství z nich, ačkoli některé myšlenky deklarované v Bílé knize jsou ještě stále aktuální. Cílem Strategie byla především snaha o snížení množství priorit dalšího rozvoje vzdělávací soustavy a zaměřit se na jejich naplňování. Pro vzdělávací období do roku 2020 byly stanoveny tři základní priority: zaměřit se na snižování nerovnosti ve vzdělávání, podporovat kvalitní výuku a učitele, jež tvoří její klíčový předpoklad a řídit odpovědně a efektivně vzdělávací systém.³⁵

K jedné z vizí Strategie 2020 patří taktéž zlepšit výsledky a motivaci ve vzdělávání u dětí, žáků i studentů. Mnoho mezinárodních i zahraničních šetření totiž přišlo na to, že v České republice zaostávají žáci i studenti za svými vrstevníky pocházejících ze zemí, kde mají úspěšnější vzdělávací systémy.³⁶

Priority tohoto dokumentu jsou rozděleny do tří strategických cílů. První usiluje o to, aby došlo k poklesu nerovnosti ve vzdělávání. Pod tím si můžeme představit například snahu podporovat žáky s různými typy znevýhodnění nebo naopak nabídnout pomoc žákům rozvíjet jejich speciální nadání. Patří sem ale také snížení

³⁴ ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. ISBN: 978-80-247-4590-9, s. 83.

³⁵ MŠMT ČR: *Strategie vzdělávací politiky 2020*. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020>, s. 3–4.

³⁶ MŠMT ČR: *Strategie vzdělávací politiky 2020*. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020>, s. 9.

počtu odkladů při nástupu do školy či povinné zařazení matematiky do státní maturitní zkoušky. Druhý cíl se pak zaměřuje především na učitele a kvalitu výuky. Zde se jedná o zavedení momentálně velmi diskutovaného kariérního systému, se kterým dále souvisí také usilování o lepší podmínky pro práci učitelů či modernizování jejich počátečního vzdělání. Třetím cílem je řízení vzdělávacího systému, jež by mělo být odpovědné a efektivní. V tomto případě jde mimo jiné o zlepšení komunikace mezi aktéry vzdělávání, kam spadá i veřejnost, případně o veřejnou prezentaci změn ve vzdělávání a tím pádem i zlepšení dostupnosti informací z této oblasti a jejich kvality.³⁷

1.3.1 Hodnocení naplňování Strategie 2020

Ačkoli se píše teprve rok 2019, již nyní je nám k dispozici shrnutí, v němž se hodnotí naplňování cílů Strategie 2020, přičemž skupina hodnotitelů započala svou práci již v roce 2017. Jedná se o expertní zprávu, jež podává informace o aktuálním stavu vzdělávacího systému, o jeho řízení či důležitých problémech.

Na začátku je nutno podotknout, že komise shledává tři základní priority stanovené ve Strategii 2020 stále jako aktuální a vhodné. Připisuje jim taktéž důležitost pro rozvoj a kvalitu našeho vzdělávání. Co dále určitě stojí za zmínění je, že od roku 2014, kdy byla Strategie vydána, došlo ve vzdělávání i k určitým pokrokům. Stále ovšem existují problémy, na které by se mělo v budoucnu více zaměřit. Co by se prioritně mělo zlepšit je již zmíněná komunikace mezi aktéry vzdělávací politiky. Přitom právě zlepšení komunikace, společná vize i lepší informovanost společnosti jsou základním stavebním kamenem pro pozitivní dopad všech ostatních změn. Při tvorbě nové strategie by se měly vzít v potaz taktéž posuny, jež od vydání Strategie 2020 proběhly. Jako příklad je uveden vznik a nárůst soukromých či alternativních škol, což zřejmě souvisí se zjevnou nespokojeností rodičů se státními školami. V dalším období by se tudíž měly dále plnit tři hlavní priority z období minulého, zlepšit kvalitu řízení ve vzdělávání a zaměřit se na zlepšení komunikace mezi aktéry

³⁷ MŠMT ČR: *Strategie vzdělávací politiky 2020*. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020>.

vzdělávání. Pozornost by se však měla věnovat také oblastem, jež jsou v budoucnu velkou výzvou pro vzdělávací politiku.³⁸

1.4 Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+

Vzhledem k tomu, že pomalu končí účinnost výše zmíněné Strategie 2020, je nutné připravit nový dokument, jež bude na Strategii 2020 navazovat a zároveň posune vzdělávací politiku zase o krok kupředu. Z tohoto důvodu byla již na konci roku 2018 vytvořena expertní skupina v čele s Arnoštem Veselým, která se přípravou nové Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (Strategie 2030+) intenzivně zabývá. Snaží se především o novou formulaci vizí, cílů a priorit, spolu s opatřeními, která vedou k jejich naplnění. Strategie pak bude platná pro období přesahující rok 2030. Celkové dokončení dokumentu se odhaduje na jaro 2020.

Momentálně je vytvořen pouze podkladový dokument pod názvem Hlavní směry vzdělávací politiky. Nejedná se tedy o samotnou Strategii 2030, ale pouze o podklad pro její tvorbu. V tomto dokumentu jsou navržena některá témata, která se ovšem budou ještě dále rozpracovávat. Hlavní směry vzdělávací politiky obsahují dva primární strategické cíle. V první řadě se jedná o zaměření vzdělávání zejména na získávání kompetencí, které následně žáci a studenti uplatní ve svém profesním, osobním či občanském životě. Tento cíl vznikl nově, aniž by byl definován již ve Strategii 2020, a to v návaznosti na permanentní proměnu světa, na niž je nutné reagovat. Druhý cíl již ve Strategii 2020 obsažen byl, ale nepodařilo se ho zcela naplnit, spíše naopak. Jedná se o snížení vzdělanostní nerovnosti, a naopak zvýšení spravedlnosti v přístupu ke vzdělání. Tato skupina se rovněž věnuje návrhům strategických linií či nástrojů vedoucích k dosažení plánovaných cílů. Mezi ně patří proměna obsahu a způsobu vzdělávání, podpora učitele, stejně tak ředitele, případně dalších pracovníků v dalším vzdělávání se, zvýšení vzájemné důvěry, spolupráce i odborné kapacity a v poslední řadě také zajištění zvýšení financování a jeho následnou stabilitu.

³⁸ MŠMT ČR: *Expertní hodnocení naplňování strategie vzdělávání 2020*. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/experti-hodnotili-naplnovani-strategie-vzdelavani-2020>, s. 61-62.

Dalším krokem, který nyní následuje, bude rozpracování a veřejné projednání strategických cílů a linií, které proběhne v rámci veřejných konzultací s co nejvyšším počtem aktérů vzdělávací politiky. Stejně tak je možné zapojit se i přes sociální sítě a jiné komunikační nástroje.³⁹

2 Učitel

Pojem učitel představuje osobnost kvalifikovaného pedagogického pracovníka, který se aktivně zapojuje do vzdělávacího procesu a podílí se na vzdělávání ostatních účastníků. Zatímco dříve se učitel zaměřoval zejména na předávání poznatků svým žákům, dnes se škála jeho úkolů značně rozšířila. V nynějším pojetí je osobnost učitele chápána jako subjekt, který nejen že předává žákům učivo a hodnotí průběh a výsledky jejich učení, ale je také důležitým komponentem podílejícím se na utváření vhodného prostředí pro jejich vzdělávání. Mimo jiné spadá mezi jeho funkce rovněž komunikace, a to jak s rodiči žáků, veřejností, tak také se svými kolegy.⁴⁰

Vedle toho hraje postava učitele hlavní a klíčovou roli v kvalitě výuky a má současně i značný vliv na výsledky žáků v daném předmětu. Z tohoto důvodu se dnes připisuje obzvlášť velká důležitost právě jeho odborné přípravě ještě před reálným nástupem do zaměstnání. Tím ovšem jeho cesta vzdělávání v žádném případě nekončí a je zaručené, že i s nástupem do školy je nutné se dále permanentně vzdělávat, rozvíjet a zdokonalovat, též během vykonávání své profese.⁴¹

V návaznosti na vzdělávání byl klíčovým rokem pro učitele výchovy k občanství převratný rok 1989, kdy na pedagogických fakultách došlo k neočekávanému rozvoji tohoto předmětu. Poté, co vzešel v platnost RVP ZV a jedním ze vzdělávacích oborů byl vymezen právě obor Výchova k občanství, prošla si velkým rozvojem také didaktika tohoto předmětu, čímž se jeho postavení ve vzdělání značně posílilo. Tyto skutečnosti zapříčinily, že si studenti dnes mohou na území České republiky vybrat hned z devíti pedagogických fakult, kde chtějí učitelství studovat, přičemž katedra

³⁹ MŠMT ČR: *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>.

⁴⁰ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9, s. 326.

⁴¹ SPILKOVÁ, Vladimíra a Anna TOMKOVÁ. *Kvalita učitele a profesní standard*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-496-9, s. 21.

společenských věd, na niž je možné věnovat se přímo výchově k občanství, je součástí téměř každé z nich.⁴²

Jedna z devíti pedagogických fakult, kde je možné absolvovat studium na katedře společenských věd, je součástí také Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Katedra společenských věd zde nabízí studium bakalářského studijního oboru Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání, dále navazující magisterské studium oboru Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro SŠ a 2. stupeň ZŠ a v poslední řadě navazující magisterské studium v oboru Migration and intercultural relations. Příprava budoucích učitelů se pak zaměřuje zvláště na znalosti z filosofie, sociologie, politologie, práva, ekonomie a historie. Vedle odborných vědomostí je kladen důraz také na didaktické a praktické dovednosti.⁴³ Praktické dovednosti pak získávají studenti zejména povinným absolvováním učitelských praxí, které se uskutečňují až v navazujícím magisterském studiu. V prvním ročníku probíhá katedrou zajištěná průběžná praxe na vybraných základních školách v Českých Budějovicích, trvající jeden semestr. Na tu pak studenti ve druhém ročníku navazují praxí souvislou, trvající jeden měsíc, na škole dle své volby.

Je zřejmé, že jedním z faktorů ovlivňující kvalitu dané školy je kvalita pedagogického sboru, jež na škole působí. Z tohoto důvodu byly na základě několika výzkumů formulovány určité znaky, jež kvalitu pedagogického sboru zvyšují, čímž se v přímé úměrnosti zvyšuje i kvalita školy. Učitel by tedy měl být především profesionál ve svém oboru neustále zkoušející nové metody, formy a přístupy. Měl by také rád pracovat s dětmi a mít k nim pozitivní přístup. Zároveň by se měl snažit o navazování dobrých mezilidských vztahů a naučit se správné komunikaci, neboť jak již bylo zmíněno, komunikace s kolegy, rodiči a dalšími partnery školy je pro něj velmi zásadní. Důležité je také jeho ztotožnění se se školou a snaha se i nadále vzdělávat.⁴⁴

Ve spojení se vzděláváním a vykonáváním učitelské profese jsou zásadní tzv. klíčové neboli profesní kompetence. Tento termín zahrnuje vlastnosti, schopnosti, znalosti i

⁴² STUHLÍKOVÁ, Iva, Tomáš JANÍK, Zdeněk BENEŠ, et al. *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. Syntézy výzkumu vzdělávání. ISBN 978-80-210-7769-0, s. 339.

⁴³ Katedra společenských věd. *Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity - Pedagogická fakulta JU* [online]. [cit. 2019-6-27]. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/structure/departments/ksv/o-katedre/>.

⁴⁴ SPILKOVÁ, Vladimíra a Anna TOMKOVÁ. *Kvalita učitele a profesní standard*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-496-9, s. 11–12.

zkušenosti, kterými by měl každý pedagog disponovat, neboť jsou pro jeho profesní činnost nepostradatelné.⁴⁵ Jedná se o kompetence pedagogické a didaktické, oborově předmětové, diagnostické a informační, sociální, psychosociální a komunikační, manažerské a normativní, profesně a osobnostně kultivující.⁴⁶

Na učitele výchovy k občanství jsou obecně kladeny mnohem vyšší nároky než na učitele jakéhokoli jiného předmětu, neboť stejně tak, jako jsou ostatní učitelé vzdělání ve své disciplíně, měl by být i učitel výchovy k občanství vzdělaný ve všech disciplínách spadajících do tohoto předmětu a mít tak odbornou úroveň vědomostí v daleko širší oblasti. Samozřejmostí je rovněž kladný postoj ke všem mravním a lidským hodnotám, jenž se snaží ve svém předmětu žákům předat. Důležité je zachování si nestranného přístupu, zvláště v tématech, která jsou dnes označována jako kontroverzní. Jsou jimi např. politické či náboženské otázky. Zároveň by ale nemělo dojít k tomu, že bude žák vnímán jako člověk zcela bez názoru, nýbrž snažit se objektivně nahlížet na všechny strany. Ve snaze být pro žáky vzorem a zároveň inspirací je žádoucí jeho angažování se ve veřejném životě a organizování kulturních či společenských akcí.⁴⁷

V hodinách by se měl učitel snažit svůj výklad co nejvíce zakomponovat do reality a vyvarovat se tak nepatřičnému podrobování žáků příliš idylickým představám o životě.⁴⁸ Po takovém výčtu už je jasné, že úloha dobrého učitele výchovy k občanství v žádném případě není snadná. Pomocí by mu v první řadě mělo být přiblížení oborové didaktiky tohoto předmětu v rámci studia na vysoké škole. Oborová didaktika je přitom předmět, ve kterém jsou podrobně probírány jednotlivé cíle vzdělávání, stejně tak se zabývá i jeho obsahem. Budoucí učitel by se měl taktéž naučit vhodně zvolit metody, jež v hodině využije a zvládnout si dobře zorganizovat kompletně celý vyučovací předmět.⁴⁹

⁴⁵ ŠVEC, Vlastimil. *Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-072-6, s. 25.

⁴⁶ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9, s. 129.

⁴⁷ PÍŤHA, Petr, ed. *Úvod do výchovy k občanství: knížka pro učitele a veřejnost*. Praha: Orbis, 1992, s. 24–25.

⁴⁸ PÍŤHA, Petr, ed. *Úvod do výchovy k občanství: knížka pro učitele a veřejnost*. Praha: Orbis, 1992, s. 18–19.

⁴⁹ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9, s. 176.

Oproti tomu dnes také bývá velmi rozšířeným fenoménem ve školství to, že tento předmět vyučují na školách neaprobovaní učitelé. I přes všechna výše uvedená specifika se totiž mnohdy přistupuje k výchově k občanství, stejně jako k dalším předmětům např. k dějepisu, tělocviku či češtině, jako k druhořadému předmětu, který může vyučovat v podstatě každý, není k tomu nutný žádný specialista.⁵⁰ To se projevuje kupříkladu tak, že je výchova k občanství často svěřena třídním učitelům. Ti potom vyučovací hodiny využívají spíše k třídnickým záležitostem, než aby obohacovali žáky novými vědomostmi.⁵¹

Vysoké nároky však nejsou kladeny pouze na učitele výchovy k občanství, ale obecně na všechny učitele. Díky tomu se postupně z tohoto zaměstnání stalo zaměstnání velmi stresové. Je to zapříčiněno hlavně tím, že se učitelé ustavičně potýkají s novými změnami vznikajícími v důsledku kurikulárních reforem a k tomu navíc přebírají velkou zodpovědnost za výběr a následnou interpretaci učiva. Přispívají k tomu samozřejmě také již výše zmíněné zvyšující se požadavky na znalosti učitele či nezbytnost neustálého zdokonalování se v oblasti informatiky a techniky. Na základě toho se cítí velká část učitelů frustrovaně, obzvláště pak starší generace, které v pokročilém věku už postupně ubývají síly. To často vede až k syndromu vyhoření.⁵²

Předcházet je tomu samozřejmě možné zejména pozitivním vztahem k tomuto předmětu. Navzdory tomu, že je tento předmět na přípravu hodin pro vyučujícího časově náročnější, měl by se stále snažit, aby náplň hodiny byla pro žáky zajímavá a přiměřená jejich věku. Učitel by měl při přípravě využívat ze situací, které jsou pro žáky známé a reálně se v nich mohou ocitnout v každodenním životě. V dnešní době už navíc existuje velká škála materiálů a metod, jimiž se dá hodina ozvláštnit, speciálně pak ve výchově k občanství jsou dostupné metody, které žáky opravdu baví jako např. divadelní ztvárnění či tvorba projektu. Žáci také rádi využívají různá média pro vyhledávání informací nebo také pracují s krátkými filmy. Pokud se učitelí povede žáky aktivně zapojit do výuky, baví předmět nejen je, ale i sám učitel má lepší pocit ze své práce, čímž je zase o krok dál od syndromu vyhoření

⁵⁰ Česká škola: Jiří Karen: *Proč chybí učitelé matematiky, ale ne dějepisáři*. Česká škola [online]. [cit. 2019-6-27]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2019/05/jiri-karen-proc-chybi-ucitele.html>.

⁵¹ Učiteléské noviny. *Potřebují školy třetí aprobaci?* [online]. [cit. 2019-6-27]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3847>.

⁵² MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1, s.75–78.

3 Komparace RVP ZV a ŠVP jednotlivých škol

Tato část bude věnována srovnávání dvou základních školských dokumentů, jimiž jsou RVP ZV a ŠVP vybraných základních škol. Pro ověření, zda celý výše popsany systém vzdělávání funguje i v praxi tak, jak bylo zamýšleno byly k srovnání vybrány ŠVP čtyř základních škol z Českých Budějovic. Vzhledem k tomu, že hlavním cílem této diplomové práce je zjistit stav výuky výchovy k občanství na českobudějovických základních školách, bylo hlavním a jediným kritériem, vybrat ke komparaci čtyři základní školy právě z Českých Budějovic. Konkrétní základní školy pak byly zvoleny na základě reprezentativního vzorku, tedy respondentů vybraných pro výzkumnou část této diplomové práce. Jedná se o ZŠ a MŠ Kubatova, Základní školu Matice školské, Církevní základní škola a Základní škola a mateřská škola J. Š. Baara.

V této kapitole jde především o to zjistit, do jaké míry se shoduje státem předepsaný obsah učiva z RVP ZV s obsahem učiva ze ŠVP, který si škola sama vytvořila. Stejně jako ve zbylé části práce bude při srovnávání pozornost zaměřena na předmět výchova k občanství.

Jak již bylo zmíněno, každá škola si vytváří svůj ŠVP sama, proto se vždy na úvod seznámíme se ŠVP obecně, tedy s jeho dostupností, členěním a zaměřením. Ke srovnání bude použita metoda komparace dokumentů neboli srovnávací metoda. Kromě obsahu vzdělávání bude komparace zaměřena také na časovou dotaci.

3.1 ZŠ a MŠ Kubatova

Když jsem pátrala po ŠVP na webových stránkách ZŠ a MŠ Kubatova, byla jsem překvapena, že ho zde nemohu najít. Na webových stránkách byl přístupný pouze ŠVP pro MŠ, ale pro ZŠ již nikoli. Musela jsem tedy kontaktovat respondenta z této školy, s nímž jsem měla domluvený rozhovor a který mi následně ŠVP poskytl ke komparaci emailem. ŠVP nese název „Kubik“ ZŠ Kubatova a základní škola se

podle něj řídí, dle mého názoru velmi výstižným citátem: „*Žák není nádoba, kterou je potřeba naplnit, ale pochoděň, kterou je potřeba zapálit.*“⁵³

Tento ŠVP je velmi rozsáhlý a každá jednotlivá kapitola je řádně a velmi detailně popsána. Kromě identifikačních údajů se dopodrobna věnuje charakteristice školy, kde je mimo jiné krátce zmíněna její historie a dále také velikost a rozloha v klidné zóně nedaleko centra Českých Budějovic. Specifikovány jsou zde i pomůcky či prostorové a hygienické podmínky školy. Další kapitola je věnována žákům a pedagogickému sboru jež tvoří více než 35 kvalifikovaných učitelů orientujících se na moderní metody výuky. Součástí je samozřejmě také oddíl zabývající se komunikací s rodiči, a to formou třídních schůzek nebo individuálních konzultací osobně či telefonicky, případně přes webové stránky. Zmíněny jsou zároveň i projekty, kterých se škola aktivně účastní. Pro představu zmíním např. projekt mediální výchovy.

Další části dokumentu jsou již věnovány pouze ŠVP „*Kubík*“ ZŠ Kubatova. Uvedeno je zde cílové zaměření školy, její program i vize do budoucna. Pro získání základu všeobecného vzdělávání naplňuje škola výchovnými a vzdělávacími strategiemi všechny klíčové kompetence. Nejsou zde opomenuti ani žáci se speciálními potřebami, jako jsou žáci zrakově či sluchově postižení, žáci s lehčími formami autismu nebo nejpočetnější skupina žáků - žáci se specifickými poruchami učení. Pozornost je směřována také na žáky nadané a mimořádně nadané.

Prostup průřezových témat do jednotlivých předmětů je rovněž v ŠVP popsán velmi rozsáhle. Můžeme však jednoduše říci, že do předmětu výchova k občanství pronikají všechna průřezová témata. Některá, jako např. Osobnostní a sociální výchova, se objevují úplně v každém ročníku, jiná, např. Environmentální nebo Mediální výchova, jsou součástí učiva pouze v 6. ročníku.⁵⁴

3.1.1 Výchova k občanství na ZŠ a MŠ Kubatova

Vzdělávací oblast Člověk a společnost není v tomto dokumentu blíže popsána, nýbrž pouze dále rozdělena na předmět dějepis a občanskou výchovu. V první řadě je

⁵³ „*Kubík*“ ZŠ Kubatova. České Budějovice: ZŠ a MŠ Kubatova, 2016. [online]. [cit. 2019-6-12]. Dostupné z: interní materiál školy.

⁵⁴ „*Kubík*“ ZŠ Kubatova. České Budějovice: ZŠ a MŠ Kubatova, 2016. [online]. [cit. 2019-6-12]. Dostupné z: interní materiál školy, s. 5–71.

předmět občanská výchova blíže charakterizován. Vzdělávací obsah tohoto předmětu je rozdělen, stejně jako je tomu v RVP ZV, do pěti celků, jimiž jsou Člověk ve společnosti, Člověk jako jedinec, Stát a hospodářství, Stát a právo a Mezinárodní vztahy, globální svět. Sepsány jsou dále metody využívané ve vyučování a cíl tohoto předmětu. Všechny klíčové kompetence jsou rozvíjeny i v rámci předmětu výchova k občanství, tudíž nechybí ani výchovné a vzdělávací strategie pro vytváření klíčových kompetencí konkrétně v tomto předmětu.

Podle učebního plánu je předmět výchova k občanství zařazen, stejně jako obvykle, na 2. stupeň základní školy, přičemž v každém ročníku mají učitelé k dispozici časovou dotaci jednu hodinu týdně. V této oblasti navíc není využito žádné disponibilní hodiny.

Učební osnovy jsou v první řadě rozdělené dle ročníků. U každého ročníku jsou uvedeny zastoupené tematické celky spolu s očekávanými výstupy převzatými z RVP ZV. Až následně na to přicházejí na řadu výstupy definované samotnou školou. Tyto výstupy jsou často pouze zkrácenou, případně trochu pozměněnou verzí výstupů z RVP ZV. Každý výstup paralelně doplňuje učivo shodující se z velké části s doporučeným učivem v RVP ZV. Jedná se spíše o obecná, strohá témata, často se u jednotlivých výstupů opakující. V osnovách nechybí ani průřezová témata pokrývající učivo.⁵⁵

Pro znázornění vyberu např. 7. ročník, kde je jedním ze zastoupených celků Člověk, stát a hospodářství s očekávaným výstupem převzatým z RVP ZV, že žák rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví a způsoby jejich ochrany, uvede příklady. Škola pak definuje výstup tak, že žák má být schopen vysvětlit různé formy vlastnictví. Předepsaným učivem je Majetek, vlastnictví, hospodaření. Tímto učivem dále prostupuje průřezové téma Osobnostní a sociální výchova, konkrétně tematický okruh Hodnoty, postoje, praktická etika.⁵⁶

Dle mého názoru jsou učební osnovy vcelku přehledné. Pozitivně shledávám uvedení očekávaných výstupů z RVP ZV, neboť je díky nim hned jasné, k čemu žáky doprovázející učivo vede, i přesto, že sepsané je pouze ve stručných bodech. Také

⁵⁵ „Kubík“ ZŠ Kubatova. České Budějovice: ZŠ a MŠ Kubatova, 2016. [online]. [cit. 2019-6-12]. Dostupné z: interní materiál školy, s. 275–277.

⁵⁶ „Kubík“ ZŠ Kubatova. České Budějovice: ZŠ a MŠ Kubatova, 2016. [online]. [cit. 2019-6-12]. Dostupné z: interní materiál školy, s. 279.

rozdělení učiva dle ročníků přispívá k lepší orientaci. Obsah učební osnovy, tedy očekávané výstupy a z velké části také učivo se shoduje s RVP ZV. Nejinak je tomu také v případě určené časové dotace.

3.2 Základní škola Matice školské

Základní škola Matice školské má svůj ŠVP, zvaný jednoduše Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, v elektronické podobě veřejně přístupný na webových stránkách školy. Dokument nese motivační název *Cestou poznání*, jelikož cílem je: „*společný zájem poznávat, prožívat a tvořit v bezpečném prostředí vně i uvnitř školy*“.⁵⁷

První stránky dokumentu poskytují základní informace o škole. Věnují se především popisu školy nacházející se v blízkosti nemocnice v Českých Budějovicích, pedagogickému sboru, jež čítá dohromady okolo šedesáti pracovníků i žáků, kteří svým počtem téměř naplňují kapacitu školy. Velká skupina těchto žáků přichází z malotřídních škol až do druhého stupně. V další řadě se pak věnuje dlouhodobým projektům se zahraničními institucemi, neboť se jedná o školu s rozšířenou výukou jazyků, a to především anglického a německého. Spolupráce se zákonnými zástupci probíhá tradičně formou třídních schůzek či dnů otevřených dveří. Škola nabízí i některé služby, jako např. školní družinu či jídelnu.

Navazuje charakteristika ŠVP této školy, jejíž hlavní myšlenkou je být otevřenou školou všem dětem, jejich rodičům, ale i veřejnosti. Mimo to zde najdeme část zaměřenou na vzdělávání, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků nadaných a mimořádně nadaných.

Další část je věnována speciálně klíčovým kompetencím, jejich důležitosti i strategickým postupům zajišťujících jejich rozvoj. Podle ŠVP se škola nejvíce zaměřuje na komunikaci, a to jak v mateřském jazyce, v cizích jazycích, tak i v sociálních vztazích nebo v informačních a komunikačních technologiích. Důraz je kladen taktéž na získávání a zpracovávání informací, a v neposlední řadě na spolupráci.

⁵⁷ ŠVP pro základní vzdělávání. České Budějovice: ZŠ Matice školské, 2017. [online]. [cit. 2019-4-12]. Dostupné z: <http://www.zsmatice.cz/ke-stazeni-dokumenty-skoly>, s. 13.

Průřezová témata jsou integrována buď do výuky jednotlivých předmětů v konkrétních ročnících nebo do projektů. Například průřezové téma Výchova demokratického občana obsahuje čtyři tematické okruhy, přičemž je zřejmé, že okruh Občanská společnost a škola je začleněn do předmětu výchova k občanství v 6. třídě. Celým druhým stupněm pak v rámci výchovy k občanství provází žáky tematický okruh Občan, občanská společnost a stát. Okruhy Formy a participace občanů v politickém životě a Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování jsou začleněny do výchovy k občanství v 6., 7. a 9. třídě. Obecně se v předmětu výchova k občanství realizují všechna průřezová témata.⁵⁸

3.2.1 Výchova k občanství na základní škole Matice školské

Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a společnost, se v ŠVP Matice školské plně shoduje s popisem této oblasti v RVP ZV, stejně jako popis vzdělávacího oboru Výchova k občanství. Také očekávané výstupy předmětu výchova k občanství jsou převzaté z RVP ZV, s výjimkou minimální doporučené úrovně pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření, které v ŠVP chybí.

Celá struktura ŠVP základní školy Matice školské se řídí dle pokynů RVP ZV. Tedy stejně jako v RVP ZV je předmět výchova k občanství zařazen na 2. stupeň a navazuje na předmět z 1. stupně Člověk a jeho svět.

V učebním plánu pro 2. stupeň je pro vzdělávací oblast Člověk a společnost vymezeno celkem 12 hodin, přičemž předmět výchova k občanství je v 6., 8., a 9. ročníku vyučován jednu hodinu týdně. V 7. ročníku je pak využito disponibilní časové dotace a pro předmět tedy připadají celkem dvě hodiny týdně.

Učební osnovy předmětu jsou rozděleny dle jednotlivých témat a jejich zařazení do ročníků. Součástí každého tématu jsou učitelem definované výstupy, jež se od žáků očekávají, učivo, které dané téma naplňuje a dále také průřezová témata pronikající do obsahu, případně i přesahy do jiných předmětů.

Témata, ať už zcela shodující se, či mírně poupravená, jsou rovněž z velké části převzata z RVP ZV, o některá další je ŠVP Matice školské ještě rozšířeno. Dle mého názoru mohou být některá témata veřejnosti nejasná, pokud se řekne např. *Domov je*

⁵⁸ ŠVP pro základní vzdělávání. České Budějovice: ZŠ Matice školské, 2017. [online]. [cit. 2019-4-12]. Dostupné z: <http://www.zsmatice.cz/ke-stazeni-dokumenty-skoly>, s. 8–36.

tam nebo *Z historie*, člověk si dost dobře nepředstaví, o čem se děti vlastně učí. Předlohy RVP ZV se drží taktéž očekávané výstupy a učivo, jenž se opět z velké části shodují. Některé výstupy jsou pak navíc detailněji rozepsány a učivo nadto rozšířeno. Vzhledem k tomu, že je do 7. ročníku zařazen ještě vzdělávací obsah integrovaného předmětu výchova ke zdraví, jsou součástí učebního plánu také očekávané výstupy a učivo tohoto předmětu.

Jak bylo již výše uvedeno, součástí tematických celků jsou dále průřezová témata a mezipředmětové vztahy související s daným tématem. To znamená, že např. u tematického celku *Domov je tam*, zaměřujícího se na pojmy domov, obec, životní prostředí a kulturní památky přesahuje do předmětu přírodopis, konkrétně do tématu Člověk a příroda, ale i do zeměpisu, díky využití mapy. Navíc je zde pokryto průřezové téma Výchova demokratického občana a Environmentální výchova.

Obecně jsou učební osnovy uspořádány jasně a srozumitelně a díky logické návaznosti se v nich dobře orientuje. Myslím, že i témata byla zvolena pro konkrétní ročníky vhodně a příznivě hodnotím i formulaci očekávaných výstupů.

3.3 Církevní základní škola

Církevní základní škola má svůj ŠVP, nesoucí název *ŠALAMOUN – školní vzdělávací program pro základní vzdělávání*, taktéž dostupný na webových stránkách školy. Název tohoto ŠVP je pravděpodobně odrazem moudrosti slavného Šalamouna, jenž je doložena krátkým úryvkem z První královské, hned na začátku dokumentu.

První stránky dokumentu jsou věnovány základním údajům o škole a její charakteristice. Co určitě stojí za povšimnutí je, že zřizovatelem této základní školy tentokrát není statutární město České Budějovice, ale českobudějovické biskupství. Je ovšem také potřeba zmínit, že náboženské přesvědčení nehraje v návštěvnosti této školy žádnou roli, stejně jako není výuka náboženství na této škole povinná.⁵⁹

Další kapitola se pak věnuje samotné charakteristice ŠVP. Jsou zde zmíněné cíle, kterých chce škola u žáků dosáhnout nebo postoje k žákům se speciálními

⁵⁹ *ŠALAMOUN – školní vzdělávací program pro základní vzdělávání*. České Budějovice: Církevní základní škola, 2017. [online]. [cit. 2019-6-11]. Dostupné z: <http://www.bigy-cb.cz/czs/19dokume.html>, s. 4.

vzdělávacími potřebami. Stejně jako na základní škole Matice školské je i zde upřednostněn kladný přístup k informačním a komunikačním technologiím, důraz na vyučování cizích jazyků a v neposlední řadě se věnuje také otázce křesťanství, jež je nedílnou součástí vzdělanosti.

Následující kapitola se zabývá výchovnými a vzdělávacími strategiemi. Je zde tedy vypsáno všech šest klíčových kompetencí, přičemž u každé z nich jsou ještě blíže popsány strategie, jimiž se daných kompetencí dosahuje. V jedné z dalších kapitol se věnuje ŠVP taktéž průřezovým tématům, přičemž i zde je opět vytvořen přehled, ve které vzdělávací oblasti, ve kterém předmětu či konkrétně ve kterém ročníku jsou jednotlivá témata naplňována. Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova je tedy zastoupeno v občanské výchově po celý druhý stupeň, od šesté do deváté třídy. Stejně na tom jsou i průřezová témata Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Multikulturní výchova. Ty jsou zasazeny do celé vzdělávací oblasti Člověk a společnost znovu prostupující šestý až devátý ročník. Naopak na Environmentální nebo Mediální výchovu se nesoustředí ani v rámci celé vzdělávací oblasti Člověk a společnost, ani přímo v rámci předmětu občanské výchovy.

V neposlední řadě jsou v ŠVP uvedeny bližší informace pro práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a samozřejmě také žáky mimořádně nadané.⁶⁰

3.3.1 Výchova k občanství na Církevní základní škole

Vzdělávací oblast Člověk a společnost je, stejně jako je tomu v RVP ZV, rozdělena na dva obory, a to dějepis a výchovu k občanství. Ty jsou na rozdíl od vzdělávací oblasti v ŠVP i blíže charakterizovány. Co se týče výchovy k občanství, vyučuje se na základní škole pouze na druhém stupni, od šesté do deváté třídy, přičemž hodinová dotace připadá na jednu hodinu týdně.

„Občanská výchova zaměřuje pozornost na schopnost žáků zaujímat kompetentní postoj ve všech možných oblastech občanského života a připravuje je na aktivní zapojení do něj.“⁶¹ Důraz je zde kladen především na odpovědnost.

⁶⁰ ŠALAMOUN – školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. České Budějovice: Církevní základní škola, 2017. [online]. [cit. 2019-6-11]. Dostupné z: <http://www.bigy-cb.cz/czs/19dokume.html>, s. 4–13.

Výchova k občanství na této škole je propojena hlavně s dějepísem, českým jazykem a silné vazby má také ke vzdělávací oblasti Člověk a příroda. V hodinách se usiluje o co nejčastější využívání skupinových aktivit a diskusí, čímž se snaží docílit zlepšení interakce mezi žáky. Kromě toho se žáci účastní návštěv různých institucí a akcí, jež jsou nabízeny nejen městem České Budějovice. Pomocí konkrétních výchovných a vzdělávacích strategií je pak v tomto předmětu dosahováno všech klíčových kompetencí.

Učební osnovy předmětu obsahují výpis učiva probíraného v předmětu občanská výchova, značí rozdělení tohoto učiva do ročníků, definuje školní výstupy, které mapují, co by měl žák umět a v poslední řadě jsou zde sepsána průřezová témata.

Co se týká učiva v předmětu výchova k občanství, shoduje se z velké části s doporučeným učivem v RVP ZV. Řekla bych, že v ŠVP je učivo sepsáno velmi obecně, tudíž si člověk v mnoha případech ani nepředstaví, co se žáci vlastně budou učit. Vzhledem k tomu, že se jedná o církevní školu, objevuje se z počátku také téma náboženství, jež v RVP ZV uvedeno není. Hodně se zpočátku objevují také témata jako rodina, rodičovství nebo domov, která také v RVP ZV přímo uvedena nejsou. Učivo je obohaceno ještě o konkrétní průřezová témata a je rozděleno do 6.–7. ročníku a do 8.–9. ročníku. Na příkladu to pak vypadá následovně. Např. učivo *stát, státní moc* je určeno pro 6.–7. ročník s tím, že doplňujícím průřezovým tématem je *Výchova demokratického občana*, konkrétně pak *Formy participace občanů v politickém životě* nebo *Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování*. Školní výstupy ŠVP pak téměř dokonale kopírují očekávané výstupy z RVP ZV. Tedy samozřejmě kromě výstupů navazujících na učivo definované samotnou školou. V takovém případě jsou školní očekávané výstupy ještě rozšířené.

Tyto učební osnovy ovšem neshledávám příliš přehlednými a srozumitelnými. Jak jsem již zmínila výše, učivo je velmi obecně a stroze definované, navíc vzhledem k výše popsanému rozdělení učiva do ročníku není úplně jasné, ve které třídě bude jaké téma probíráno.

⁶¹ ŠALAMOUN – školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. České Budějovice: Církevní základní škola, 2017. [online]. [cit. 2019-6-11]. Dostupné z: <http://www.bigy-cb.cz/czs/19dokume.html>, s. 101.

3.4 Základní škola a mateřská škola J. Š. Baara

Základní škola a mateřská škola J. Š. Baara má svůj ŠVP s názvem *ŠVP Základní školy J. Š. Baara* taktéž vyvěšen, v elektronické podobě, na webových stránkách školy. Motivační název ŠVP nese pojmenování ŠKOLA DĚTEM – DĚTI ŠKOLE, kterým se snaží škola vyjádřit skutečnost, že je zcela otevřená všem dětem, přičemž zároveň i z jejich strany je ale očekávána určitá vstřícnost.

Stejně jako v předchozích případech jsou první stránky ŠVP věnovány obecné charakteristice školy. ŠVP tedy přibližuje úplnost školy, jejíž kapacita 470 žáků je téměř naplněna i plně kvalifikovaný pedagogický sbor, který má naprostou podporu ze strany vedení školy věnovat se dalšímu sebevzdělávání. Zmíněné jsou taktéž projekty, kterých se škola dlouhodobě účastní a z nichž uvedu např. Ovoce do škol nebo Zdravé zoubky. Následují ještě další údaje jako umístění školy nedaleko českobudějovického náměstí, charakteristika žáků, rekonstrukce školy, či formy spolupráce se zákonnými zástupci. Ti mohou se školou udržovat kontakt díky dnům otevřených dveří, třídním schůzkám, ale i informačním odpoledním nebo besídkám.

Samotná charakteristika ŠVP představuje zaměření školy s bohatým výběrem volitelných předmětů a zájmových kroužků. Jsou zde uvedeny taktéž strategie vedoucí k naplňování jednotlivých klíčových kompetencí, tedy naplňování kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní.

Průřezová témata a jejich dílčí tematické okruhy jsou zařazeny do jednotlivých ročníků a předmětů během celé školní docházky. Co se pak týká výchovy k občanství, nejvíc průřezových témat je zakomponováno do 6. ročníku. Jedná se o Osobnostní a sociální výchovu, Multikulturní výchovu a Mediální výchovu. V 8. ročníku je součástí výchovy k občanství průřezové téma Výchova demokratického občana a v 9. třídě pak Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Jediným tématem, jež vůbec není zastoupeno v tomto předmětu je Environmentální výchova.

3.4.1 Výchova k občanství na ZŠ a MŠ J. Š. Baara

Jak už bylo několikrát zmíněno, předmět výchova k občanství spadá spolu s dějepis do vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Tato vzdělávací oblast v ŠVP Základní

školy J. Š. Baara není blíže popsána, pouze se dále dělí na uvedené předměty. Nás tedy opět zajímá zvláště předmět výchova k občanství, který se u žáků zaměřuje hlavně na utváření mravní, citové a volní stránky.

Z učebního plánu je zřejmé, že pro celou vzdělávací oblast Člověk a společnost je vymezeno celkem 11 hodin, plus k tomu ještě jedna disponibilní hodina, jež ale bohužel není věnována výchově k občanství, nýbrž dějepisu. Pro výchovu k občanství jsou tedy vymezeny čtyři hodiny, což reálně znamená pro každý ročník jednu hodinu týdně.

Učební osnovy pro tento předmět jsou rozděleny dle ročníků od šesté do deváté třídy. Pod záštitou každého ročníku jsou v první řadě vypsány strategie pomáhající naplnit jednotlivé klíčové kompetence z RVP ZV, přičemž platí, že každý rok se v rámci tohoto předmětu soustředí pozornost na rozvoj všech šesti kompetencí. Následují témata vyučující se v daném ročníku. Každé téma je doplněno o konkrétní učivo a výstupy. I přesto, že je učivo popsáno konkrétněji tak, že např. místo obecného pojmenování *mezinárodní organizace* jsou jednotlivé organizace, jež se budou v hodinách probírat přímo uvedeny NATO, OSN, EU, WHO atd., kopírují víceméně doporučené učivo z RVP ZV. Také výstupy jsou z velké části převzaty z RVP ZV. Navíc není výjimkou, že se jeden výstup opakuje hned u několika témat. V poslední řadě jsou u každého tématu uvedena průřezová témata, případně ještě přesahy do jiných předmětů.⁶²

Jako ukázkou vyberu téma Významné globální problémy v Evropě a ve světě, spadající do devátého ročníku. Jako učivo jsou uvedeny konkrétní problémy přelidnění, hladomor, znečištění ovzduší, nedostatek pitné vody a ochrana člověka za mimořádných situací. Výstupem by měla být schopnost žáků uvést příklady projevu globalizace a následně porovnat jejich klady a zápory. Zároveň by měl být žák schopen objasnit souvislosti lokálních a globálních problémů, uvést příklady možných projevů a způsoby jejich řešení. Téma pokrývá průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech tematickým okruhem Jsme

⁶² ŠVP Základní školy J. Š. Baara. České Budějovice: Základní škola a Mateřská škola J. Š. Baara, 2018. [online]. [cit. 2019-6-14]. Dostupné z: <http://www.zsbaara.cz/zakladni-skola/zakladni-informace/dokumenty>, s. 198–199.

Evropané. Učivo pak přesahuje z přírodopisu v deváté třídě, kde se probírá Ochrana přírody a životního prostředí.⁶³

Můžeme tedy říci, že náplň předmětu výchova k občanství opravdu vychází z RVP ZV. Osobně hodnotím velmi pozitivně sepsané učivo, které je v ŠVP sepsáno velmi podrobně a na první pohled je člověk schopný udělat si představu o tom, co bude pravděpodobně náplní hodiny.

⁶³ *ŠVP Základní školy J. Š. Baara*. České Budějovice: Základní škola a Mateřská škola J. Š. Baara, 2018. [online]. [cit. 2019-6-14]. Dostupné z: <http://www.zsbaara.cz/zakladni-skola/zakladni-informace/dokumenty>, s. 210–211.

4 Výzkumné šetření

4.1 Metodologie

V diplomové práci soustředím svou pozornost na učitele předmětu výchova k občanství, konkrétně pak na jejich vztah k tomuto předmětu. Zajímá mne, jak oni sami vnímají časovou dotaci pro tento předmět určenou, co si myslí o tématech obsažených v RVP ZV, jak se připravují na své hodiny nebo jaké materiály a metody přitom využívají. Zabývám se také dalším vzděláváním učitelů v tomto směru a vzděláváním učitelů budoucích. Na základě všech zmiňovaných atributů jsem zvolila pro zjištění veškerých potřebných dat kvalitativní formu výzkumu. Díky této formě jsem získala velké množství informací a mohla jsem prozkoumat danou skutečnost hodně podrobně, neboť od relativně nízkého počtu respondentů jsem obdržela velké množství informací. Díky tomu se budu snažit zprostředkovat nový pohled učitelů výchovy k občanství na jednotlivé atributy tohoto předmětu.

Jedním z teoretických přístupů kvalitativního výzkumu je tzv. metoda zakotvené teorie, známá také jako „grounded theory“. Právě tuto metodu jsem shledala jako vhodnou pro svůj výzkum. Tato teorie je charakteristická především svým cílem. Naplnění cíle totiž spočívá ve vytvoření zcela nové teorie, aniž by předem byly formulovány jakékoli hypotézy.⁶⁴ Je potřeba, aby výzkumník, zpravidla hned několikrát, vstoupil do „terénu“ a opakovaně v něm sbíral data, která jsou postupně, po každém vstupu vyhodnocována. Až v momentě, kdy nová data dále neobohacují naši teorii, je vhodné sběr dat ukončit. Nová teorie by pak měla být zakotvená právě v námi získaných datech.⁶⁵

Ke sběru dat jsem využila metodu hloubkového rozhovoru, který je jednou z nejčastěji využívaných metod v kvalitativním výzkumu. Přesněji jsem využila rozhovor polostrukturovaný. Jako tazatel jsem tedy měla během rozhovoru k dispozici předem připravený seznam témat, ke kterým se respondenti postupně vyjadřovali. Témata byla ještě rozšířena o několik dalších doplňujících otázek.⁶⁶

⁶⁴ OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. ISBN 978-80-87240-33-5, s. 34.

⁶⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, s. 125–128.

⁶⁶ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0, s. 161–162.

Otázky nebyly respondentovi kladeny v žádné přesné posloupnosti, neboť jsem jejich pořadí a formulaci přizpůsobovala spíše vzniklým situacím během rozhovoru.⁶⁷ Občas docházelo i k tomu, že se respondent vyjádřil k několika tématům nebo zodpověděl hned několik otázek během jedné výpovědi, a tak byly z rozhovoru pochopitelně vynechány. Některé situace si naopak žádaly spontánní reakce, čímž se objevily i otázky navíc. Během komunikace s respondentem jsem se přitom rovněž snažila, abych v žádném případě neovlivňovala jeho názory. Kromě přípravy otázek jsem se dopředu věnovala také teoretickým poznatkům týkajících se dané problematiky. Mimo jiné jsem se seznámila se státním dokumentem RVP ZV a zároveň jsem se podrobně věnovala i ŠVP konkrétních škol. Během rozhovorů byly výpovědi respondentů zaznamenávány na mobilní telefon, přesněji byla využita mobilní aplikace Záznam zvuku, která rozhovor nahrála ve velmi pěkné kvalitě a výpovědím bylo rozumět i přes eventuální vzruchy z okolí.

Po každém rozhovoru jsem výpověď z nahrávky ručně přepsala do počítače. K tomu jsem využila pouze program Microsoft Word. Následně jsem za pomoci otevřeného kódování záznamy od této osoby podrobněji analyzovala a stejným způsobem pak postupovala i v dalších třech případech. Když jsem měla všechny rozhovory hotové, sepsala jsem si u každého respondenta veškerá témata i s odkazem na přesné místo v textu přepisu.⁶⁸ Na to pak navazovalo kódování axiální, kdy jsem se snažila ze všech dílčích transkripcí propojit jednotlivé kategorie spolu související. V této fázi bylo hlavně důležité dbát na to, aby fenomény bylo možné mezi sebou opravdu logicky propojit. Posledním krokem pak bylo kódování selektivní, během kterého jsem vyhledávala hlavní témata a kategorie, které budou zahrnovat všechna ostatní témata a kategorie.⁶⁹

4.2 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zaměřit se na učitele výchovy k občanství základních škol v Českých Budějovicích a zjistit aktuální stav výuky tohoto

⁶⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, s 174.

⁶⁸ HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1, s. 216-217, s. 216–217.

⁶⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, s. 248–251.

předmětu. Znamená to tedy zmapovat, jak sami tito učitelé tento předmět vyučují, jaký k němu mají vztah, jaké využívají v hodinách metody a materiály, co si myslí o tématech obsažených v RVP ZV nebo jak se k předmětu staví v jejich hodinách současní žáci.

4.3 Výběr škol

V rámci reprezentativního vzorku pro výzkumnou část v mé diplomové práci jsem se rozhodla vybrat čtyři základní školy, jejichž učitele předmětu výchova k občanství jsem oslovila pro poskytnutí rozhovoru. Výběr škol byl ovlivněn v první řadě zadáním diplomové práce, neboť se měl výzkum soustředit na českobudějovické základní školy. Ani výběr škol v Českých Budějovicích nebyl náhodný. V první řadě jsem se obrátila na školu, na níž jsem absolvovala svou souvislou praxi. Následně jsem oslovila další základní školy, kde byli na praxi moji spolužáci. Na můj e-mail reagovala ovšem pouze jedna z nich. Třetí školu jsem tedy vybrala na základě doporučení jednoho z respondentů, který mne odkázal na svého kolegu z jiné školy. Nakonec přeci jen na můj e-mail odpověděl ještě jeden poslední respondent. Byly tedy vybrány školy ZŠ a MŠ Kubatova, Základní škola Matice školské, Církevní základní škola a ZŠ a MŠ J. Š. Baara.

4.4 Průběh sběru dat

Výzkumný vzorek tvořili čtyři učitelé předmětu výchova k občanství působící na základních školách v Českých Budějovicích. Jak jsem již zmínila výše, využila jsem pro výběr prvního respondenta svého kontaktu, jež jsem získala díky absolvované souvislé praxi. Tohoto respondenta jsem kontaktovala osobně a následně jsem se s ním domluvila na uskutečnění rozhovoru. Rozhovor pak proběhl přímo na dané základní škole, v kabinetu respondenta. Dále jsem už respondenty kontaktovala pomocí e-mailů, jež jsem si našla na webových stránkách daných škol. V emailu jsem informovala učitele o tom, že jsem studentka Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a sdělila jsem jim za jakým účelem je v návaznosti na téma mé diplomové práce oslovuji. Odpověděl pouze jeden respondent a následnou výměnou několika dalších e-mailů jsme si hned domluvili schůzku k uskutečnění rozhovoru.

Tentokrát proběhl rozhovor mimo školní budovu, konkrétně venku, v parku. Tento respondent mi po mých negativních zkušenostech doporučil kolegu ze studií, kterého jsem dříve ještě k poskytnutí rozhovoru neoslovila, a tak jsem e-mail přeposlala i jemu. Domluvili jsme si termín a rozhovor jsme nahráli opět přímo na základní škole, ve sborovně. Nakonec na můj e-mail reagoval ještě poslední respondent, s nimž jsem si setkání domluvila na základě telefonického hovoru. I tentokrát jsme se sešli na základní škole, přičemž rozhovor probíhal na školním dvoře.

Jelikož jsem respondenty jak prostřednictvím e-mailu, tak i v úvodu našeho rozhovoru ujišťovala, že rozhovor bude zcela anonymní a oni s nahráváním rozhovoru a podmínkami vědomě souhlasili, nebudu tedy v diplomové práci zmiňovat jejich jména ani iniciály, ale dostanou v následné analýze dat vždy označení „U“ jako učitel a číslo od jedné do čtyř. Čísla jsou pak respondentům přidělena zcela náhodně. U respondentů nebude rozlišeno, zda se jedná o respondenty ženského či mužského pohlaví. Vzhledem k tomu, o jak malý výzkumný vzorek se jedná, není otázka pohlaví a stejně tak věku v šetření rozhodující.

V níže vytvořené tabulce tedy můžeme v prvním sloupci vidět označení jednotlivých respondentů. Toto označení bude i dále využito v celé diplomové práci. V prostředním sloupci je uveden počet hodin. Nejedná se samozřejmě o hodinovou dotaci pro předmět výchova k občanství, ale je zde uveden počet hodin, jež respondent v tomto předmětu týdně odučí. Nakonec poslední sloupec zobrazuje vystudovanou aprobaci jednotlivých respondentů. Již nyní tedy můžeme vidět, že všichni respondenti vyučující výchovu k občanství vyučují tento předmět na základě své vystudované aproby.

Tabulka 1: Popis respondentů

respondent	počet hodin týdně	aprobace
U 1	11 hodin týdně	VkO, NJ, RJ
U2	6 hodin týdně	VkO, AJ
U3	8 hodin týdně	VkO, AJ
U4	8 hodin týdně	VkO, NJ, RJ, HV

Zdroj: Vlastní

Rozhovory byly pořizovány v průběhu tří měsíců, a to od dubna do června. Průměrně pak každý rozhovor trval zhruba 45 minut.

Do výsledné analýzy dat budu rovněž vkládat doslovné transkripce výpovědí jednotlivých respondentů. Ty budou vždy označeny písmenem „U“ s číslem od jedné do čtyř ohraničené uvozovkami a psané kurzívou. Výpustka části textu či nedokončená řeč bude značena třemi tečkami. Hvězdičky pak nahrazují konkrétní jména využita ve výpovědích respondentů. V doslovných transkripcích se taktéž objevují velmi často nespisovné výrazy.

4.5 Analýza výzkumu

Vztah respondentů k předmětu výchova k občanství

Jak již bylo zmíněno výše, všichni mnou oslovení respondenti, kteří mi poskytli rozhovor, mají vystudovanou aprobaci výchova k občanství. Ve všech případech také byla tato aprobace doplněna o jazyk, ať už anglický, německý či ruský. Jak jsem zmínila již v teoretické části, ve společnosti převládá spíše tvrzení, že výchovu k občanství často vyučují neaprobovaní učitelé, během rozhovorů jsem zaznamenala pouze ve dvou případech, že by vyučující nebyli pro předmět aprobovaní. Navíc se jednalo o učitele, kteří vyučovali tento předmět pouze na přechodnou dobu. Respondent U2 ve své výpovědi uvedl, že spolu s ním je na škole ještě jedna vyučující výchovy k občanství, přičemž tato kolegyně dostala předmět pouze ve své třídě, aby měla více prostoru řešit vzniklé problémy s určitými žáky. Doplnuje ale, že se kolegyně opravdu snaží k předmětu stavět zodpovědně.

*U2: „Ona k tomu přistupuje zodpovědně, ona za mnou vždycky přijde a ***** co mám prosimtě tady dělat s nima, tak já jí třeba dám nějaký svoje materiály a zkusím jí poradit. Tak ona k tomu přistupuje zodpovědně, opravdu musím říct, ale někdy ten čas třeba využije na to, že tam musí bohužel řešit nějaký, nějaký průšvih v té třídě. Ale, ale staví se k tomu jako že to zvládá. Ale nebaví jí to teda... A občas jí přijde, že se tam učí úplně pitominy, ale taky jako tam má hodně tu učebnici, ta je taková berlička...“*

I respondent U4 se setkal s neaprobovaným vyučujícím výchovy k občanství na své škole, neboť bohužel v danou dobu nebyl nikdo, kdo by předmět mohl vyučovat.

Současně otevřeně ohodnotil takovou situaci jako trest, a to jak pro daného učitele, tak i pro žáky.

U4: „Protože ten učitel o tom nic neví a ty děti se nic nedozví... Ono to vypadá, že si s nima člověk jenom povídá, ale ono to nejde jen tak plkat.“

I v tomto případě bohužel zaznělo, že se kolegyně opírá z velké části o učebnici, v důsledku čehož žáci přicházejí o zážitek z předmětu, neboť neaprobovaný učitel většinou neumí využívat dostupné metody a materiály a ani nemá zájem věnovat přípravě na předmět potřebný čas.

Obecně pak svůj vztah k tomuto předmětu hodnotili kladně tři ze čtyř respondentů. Velkou roli přitom hraje zejména využití kreativity během příprav na hodiny, které je v tomto předmětu pro upoutání pozornosti žáků skutečně potřeba, ale i samotná práce s dětmi učitele velmi baví. Respondent U1 pak vnímá tento předmět vcelku neutrálně a hodnotí ho spíše ze strany náročnosti na přípravu a odučení, v porovnání s vyučováním cizího jazyka. V tomto směru mu přijde předmět velmi náročný.

Status předmětu výchova k občanství v dnešní době

Na základě informací z teoretické části je zřejmé, že předmět výchova k občanství ušel od revolučního roku 1989 až do dnešního dne velký kus cesty. Na jeho nepříliš atraktivní minulost naráží ve svém projevu také respondent U4: „... jako já sama jsem vystudovala za komunistů, takže to vám asi je jasné, jaká byla občanka.“ Jaký status má ale předmět ve společnosti dnes? Názory jsou samozřejmě různé. Moji respondenti se v každém případě shodli na tom, že je to předmět pro žáky bezpochyby důležitý.

U3: „Za mě je ten předmět důležitý a to vám řekne každé vyučující tohoto předmětu, protože jednak vás to žije, že jo, ale tady máte jedinečnou možnost ty děti né ovlivnit, ale spíš nasměrovat.“

Ne vždy se ale rovněž okolí dívá na předmět stejnými očima. Například respondent U1, ač sám shledává tento předmět pro žáky z hlediska informací opravdu důležitý, nemá pocit, že by to tak vnímali i ostatní z jeho školy a často o své hodiny přichází na úkor jiných nezbytností.

U1: „*Mrzí mě, že někdy je to pojímáno, i ze strany vedení, jako nedůležitý předmět. Je to jen nějaká výchova, a přitom je to naukový předmět.*“

Také ostatní učitelé jsou toho názoru, že je výchova k občanství pro dnešní žáky opravdu důležitým předmětem a obohacuje je v mnoha směrech. Svědčí o tom následující výpovědi:

U3: „*Určitě je to důležité z hlediska toho, že žáci musí pochopit nějaký principy fungování společnosti...*“

U2: „*Ty děti se dneska potřebují fakt připravovat na tu nejistou budoucnost, trénovat ty jemné dovednosti, který jim právě ta občanka umožňuje trénovat.*“

U4: „*Samozřejmě, že jsou předměty důležitější. A já si myslím, pro ty děti v dnešní době, když si s nima nikdo nepovídá, nikdo na ně nemá čas, vrazí jim pětistovku a prostě hlavně ať mám klid, tak je hrozně důležitý si s nima povídat.*“

Tito respondenti se naopak setkávají ze strany vedení na své škole spíše s kladným přístupem, kdy se k jejich předmětu přistupuje stejně jako ke všem ostatním.

Dokonce jsou někteří i toho názoru, že se celkově povědomí o důležitosti tohoto předmětu ve společnosti zvyšuje. Moc hezky to pak shrnul U2: „*Občanská výchova získává trošku na prestiži v té společnosti, že to není už taková ta popelka ušmudlaná nebo nějaký předmět, který by měl do dětí hustit nějakou ideologii jako to bylo za bývalého režimu... má to dobrý směr do budoucna.*“

Názor respondentů na témata obsažená v RVP ZV

Vzhledem k tomu, že jsem věnovala část diplomové práce také porovnání RVP ZV s ŠVP jednotlivých škol, na nichž respondenti působí. Zajímalo mě také pohled samotných učitelů na témata obsažená v RVP ZV. Třebaže se samozřejmě objevují i témata, která by nejraději učitelé odstranili, setkala jsem se obecně spíše s pozitivními reakcemi. Přirozeně, některá jim přijdou zbytečná, ponejvíce ta, která jsou obsažena v jiných předmětech.

U2: „*Mě třeba přijde úplně zbytečný nějaký nějaký architektonický slohy, který stejně probíraj v tom dějepise...*“

U4: „*A potom třeba globální problémy jo, protože to bereme v zeměpisu.*“

Z velké části však byli učitelé spokojeni. Sami přiznávají, že si témata ve výuce uzpůsobují hodně podle sebe, proto je nevnímají tolik jako problém. Znamená to tedy, že pokud shledávají nějaké téma jako ne moc důležité nebo přímo zbytečné, věnují mu v hodinách jen málo času a více se na úkor toho pak věnují tématům, která jim přijdou pro žáky přínosnější a která žáky také baví. Dva ze čtyř respondentů navíc zmínili, že jim v tomto směru značně pomohlo zavedení ŠVP, díky němuž si témata mohli nastavit přesně tak, jak sami potřebují.

U4: „*Měli jsme tu možnost v tom ŠVP si to upravit a kdo se na to nevykašlal, tak jó, všichni se mi divili jako že tam nad tím sedím... a já jsem teď vysmátá, protože takový ty kraviny, který by tam neměly být, tak tam prostě nejsou.*“

U2: „*S tou osnovou, tu si vlastně můžeme upravit v rámci ŠVP tady..., á ty témata si tam necháme takový, jaký já cítím, že jsou důležité...*“

I navzdory tomu se učitelé stále potýkají s tématy, jejichž vyučování může být poněkud náročnější, někdy dokonce až nepříjemné. Na mysli mám teď některá tzv. kontroverzní či citlivá témata. Pokud bych ale měla zhodnotit postoj respondentů k tomuto učivu, měla jsem pocit, že s ním problém nemají. Naopak ho jednoduše berou jako součást výchovy k občanství a určitě se mu záměrně nevyhýbají. Během své praxe si již nastavili pravidla, jež se snaží dodržovat a přesně vědí, jak se k jakému tématu postavit. Často jsme v tomto ohledu sklouzli např. k politickým názorům. Zde platí pravidlo, že respondenti U2 a U3 zásadně své postoje žákům nesdělují, aby nedocházelo k jejich záměrnému ovlivňování, zatímco respondent U4 před dětmi svůj názor klidně sdílí, čímž se jim naopak snaží dát najevo, že si za svým názorem stojí a nebojí se ho říct nahlas. Stejně tak je ale vede k tomu, aby si i oni sami vytvářeli vlastní názor. Při probírání některých citlivých témat se pak všichni respondenti shodují na tom, že je nezbytné třídu předem dobře znát a snažit se brát ohledy na jedince, kterých by se téma mohlo přímo dotýkat. Příklady byly uváděny nejvíce na učivu o rodině, kdy se učitelé setkávají s tím, že má dnes téměř polovina žáků rozvedené rodiče apod.

U3: „*Já nevím rodina, tak tam máte rozvedený děti, děti z neúplnejch rodin a musíte se k tomu postavit tak, tak aby vám půlka třídy nebrečela...*“

U4: „*Nó a jsou takový žhavý témata, já nevím třeba v tý šestce je hezký moc téma rodina a domov, ale předtím, než todle začnu, tak jdu za třídním a musím zjistit, jak jsou rozvedený, jestli je tam nákej problém, to je hodně vošemetný.*“

Na školu, kde působí U4, dochází dokonce odbornice, která se pro některé citlivé oblasti přímo vzdělává, což učiteli situace velmi ulehčuje. Dále je na stejné škole zřízena také „Pandořina skříňka“, kam mohou žáci vkládat (také anonymně) své dotazy, o kterých se následně v hodině diskutuje.

U4: „*U nás supluje pani *****, která k nám teda chodí na přednášky, takže to je takový lepší a fundovaný, protože o tom něco ví... Máme tu zavedenou Pandořinu skříňku... takže oni jako do tý Pandory můžou dát cokoliv, co je zajímavá a nechtěj se na to ptát...*“

Byť si tedy učitelé dávají velký pozor, jakým způsobem s žáky o těchto tématech diskutují, aby neublížili ani jim, ani neměli problémy s jejich rodiči, svěřil se U3, že se mu letos konflikt s rodičem nevyhnul. Ve většině případů ale rodiče s učiteli spolupracují a nemají s tímto předmětem problém.

Z rozhovorů taktéž přirozeně vyplynula témata, jež jsou u žáků nejvíce oblíbená. Všichni respondenti se shodují na tom, že nejatraktivnějšími jsou pro žáky témata psychologická a sociologická. Z velké části je to opodstatněno hlavně tím, že jsou žákům blízká a rádi si o nich povídají. Zároveň si žáci v hodinách také velmi rádi hrají.

U2: „*Já si myslím, že tam hodně je zajímavý ty mezilidský vztahy, protože to jsou věci, který i v tomhle věku jsou pro ně důležité a dá se tam dost hrát v těch hodinách, takže to je dost baví.*“

Preference témat u učitelů se ovšem liší. Někdo má rád stejná témata jako výše zmiňovaní žáci, protože se o nich dozví spoustu zajímavých informací, jako je to např. u U4: „*V osmičce se rozebírá já a takový ty psychotesty, tak to se mi líbí. A šestka je taková příjemná, tam je rodina, domov a tam se hlavně o těch dětech doví-, jako dovím to, co bysme asi o nich jako učitelé měli vědět.*“

U3 zase zmiňuje témata spjatá s bezpečností: „*Co se týče terorismu, co se týče obrany jedince, obrany státu.*“

Zajímavé bylo také vyjádření respondentů k objemu informací spadajících do tohoto předmětu. Zatímco U2 a U4 si myslí, že informací, které žáci musí v hodinách pojmout je na jejich vkus opravdu hodně, U1 má naopak pocit, že dřívější žáci dokázali těch informací pojmout mnohem více oproti dnešku, kdy je dle jeho názoru nutné učivo rapidně redukovat.

U2: „*Je toho hodně, je toho hodně, takže já si to opravdu uzpůsobuju podle sebe a zredukuju si to...*“

U4: „*Celkově je toho hodně, no. A kolikrát i nesmyslných... prostě je takových informací, který jsou úplně k ničemu.*“

U1: „*Neřekla bych. Je to samozřejmě náročnost, tak jak učím ty léta, tak ji neustále snižuji, takže ty děti to, co jsem učila dřív a dneska, je možná polovina toho učení.*“

Příprava respondentů na hodiny výchovy k občanství

Již na začátku se objevil u respondenta U1 názor, že předmět výchova k občanství je, co se týče přípravy i samotného učení, velmi náročný předmět. To následně potvrzuje dalším výrokem.

U1: „*Je to náročný předmět na přípravu, abych si tam vždycky našla něco, čím ty děti zaujmout, aby je to bavilo, a je to náročné i na odučení... Je to jeden z nejnáročnějších předmětů.*“

Dalo by se říci, že s tímto tvrzením souhlasí všichni čtyři respondenti. Všichni se zároveň shodnou na tom, že nejhůrší jsou pro učitele samozřejmě první roky, kdy si nově vytváří přípravy na každou hodinu naprosto od začátku. Ačkoli pak v dalších letech tu kostru příprav učitel připravenou má a může je tak v nadcházejících ročnících využívat, je nutné obsažené informace neustále aktualizovat a aktivity pozměňovat. K tomu, aby byly pro žáky hodiny opravdu kvalitní, a nakonec i samotné učitele skutečně bavili, je zapotřebí věnovat přípravám opravdu dostatek času a péle.

Na své začátky vzpomínal i U2: „*Ze začátku to bylo hodně jako náročné musím říct, všechny přípravy. Opravdu jsem nad tím trávila dlouhé hodiny doma, nad jednou*

hodinou. Aby tam byly motivující nějaké obrázky, nějaké aktivity, tak přemýšlet jak ty děti aktivovat v těch hodinách aby je to zajímalo, aby si z toho něco odnesly, takže ty přípravy jsou poměrně dlouhosáhlé.“

U3 to měl maličko jednodušší, neboť učil jednotlivé ročníky postupně: *„Učil jsem nejdřív šestáky, tak jsem si tam udělal všechnu šestku, což vám nestačí že jo na padesát let, musíte to trochu obměňovat, ale už to jenom uzpůsobujete...“*

Stejně hodnotil přípravy na hodiny také U4, který trefně připomíná, že je potřeba přizpůsobovat své přípravy rovněž individualitě jednotlivých tříd a žáků: *„Takže sem si prošla všema téma ročníkama, čili nějak ten jako hlavní nástin tam mám, jo. To se celkem opakuje, ale ono je to třída od třídy. Některou zaujme něco jinýho, některou zaujme zase něco jinýho.“*

Dostupné materiály pro předmět výchova k občanství

V této kapitole se poprvé tři ze čtyř respondentů shodli na jednom velkém negativu spojeném s výchovou k občanství. Tím negativem jsou učebnice. Učebnice byly na všech čtyřech školách stejné a jejich vydavatelem je známé nakladatelství Fraus.

Ačkoli se našel i respondent, který si učebnice moc chválil, U1: *„Máme hrozně dobré učebnice Fraus, kde je spousta materiálů, nebo práce pro děti navíc po stranách, po lištách na těch stránkách, takže tam hodně s těmi učebnicemi pracuji...“* Ostatní respondenti je shledávají pro výuku jako absolutně nevhodné.

U4: *„Hrůza! To je hrůza. Jako omlouvám se tímto Frausovi, ale to je opravdu, to je učebnice na nic, jo.“*

U2: *„My máme ve škole nakoupenýho Frause, ale jak říkám, nevyužívám ho v těch hodinách, spíš to беру jako takovou inspiraci pro tu přípravu...“*

U3: *„Ted'ka máme knížky který jsou vlastně vydaný Frausem á nejsem s tím úplně spokojen, co se týče obsahu.“*

U3 k problému navíc dodává, že sehnat opravdu dobré učebnice k tomuto předmětu, které by byly smysluplné, daly se využívat i v hodině a zároveň bavily samotné žáky,

není vůbec lehký úkol. Kromě toho hrají roli v tomto směru také finance, které je škola ne vždy schopna pro tento účel vynaložit.

Obecně si ale na nedostatek materiálu k podpoře výuky nikdo z nich stěžovat nemůže. Vzhledem k tomu, že většina respondentů téměř vůbec nevyužívá učebnici, musí si tedy materiály shánět sami, což jak se zdá, není žádný problém. Nejčastěji jsou podle nich materiály dostupné především na internetu nebo v jiných publikacích. Z internetových zdrojů byly ve většině případů zmiňovány např. webové stránky www.obcankari.cz. Mnohdy si učitelé sami vytváří tzv. DUMy – digitální učební materiály, které je možné zrovna tak najít opět na internetu. Důležité je zdůraznit, že tyto digitální materiály, stejně jako ostatní materiály z internetu dostupné, je vždy třeba prověřit a zkontrolovat, zda se v nich neobjevují chyby. Nedílnou součástí každé hodiny pak bývají prezentace vytvářené k jednotlivým tématům.

U2: *„Většinou si vytvářím prezentace pro ty děti, a zároveň pracuji hodně s internetem, takže takže tam získávám nějaké inspirace... pro ty větší spíš potom občankáři.cz.“*

U1: *„Pak máme v kabinetě různé doplňkové materiály, které nosim do hodin, občas se podívám na stránky www.obcanskari.cz, jo, připravuju si sama svoje DUMky... nebo se dívám i na digitální učební materiál na internetu.“*

Nezvyklých materiálů využívá ve svých hodinách respondent U3, který kromě zmíněných „občankářů“ pracuje hodně s metodickými příručkami různých organizací.

U3: *„Já nevím, Post bellum něco nabídne, Příběhy našich sousedů něco nabídnou, armáda České republiky něco nabídne a ty dílčí prostě příručky nebo i věci pro žáky, jo teďka pracujeme, evropské centrum mládeže se to jmenuje?“*

Sám hodnotí tyto materiály jako zvláště kvalitní, opravdu se hodící do výuky.

Všechno je to ale hlavně o aktivitě daného učitele, což jde přirozeně ruku v ruce právě s jeho přípravou na hodiny, která je tím pádem mnohem pracnější a časově náročnější. Jde samozřejmě o velký nedostatek, když se vyučující nemá o co opřít a

chybí mu vhodná učebnice, ve které by mohl najít inspiraci pro aktivity s žáky nebo jí případně využil rovnou v hodině.

Protože jsem, mimo jiné, už na začátku zmiňovala, že se všichni respondenti věnují taktéž výuce cizího jazyka, povedlo se dokonce ve dvou případech porovnat dostupné materiály pro výchovu k občanství v kontrastu právě s cizím jazykem, respektive s jazykem anglickým. V obou případech se výpovědi téměř shodovaly.

U2: „*No jako ta angličtina nabízí toho mnohem víc bych řekla... a když člověk ví kam sáhnout, tak opravdu ty materiály jsou perfektní, jo. I třeba ty učebnice, které máme, tak já jsem s nima strašně spokojená na tu angličtinu, takže tam není potřeba nák moc vymýšlet toho navíc, protože už ty učebnice samy o sobě jsou fakt strašně dobrý.*“ V porovnání k anglickému jazyku je na tom tedy výchova k občanství mnohem hůře, i když podle respondenta se situace pomalu zlepšuje.

Zcela stejně ohodnotil materiály dostupné k anglickému jazyku i U3: „*Tam je to o tom vybrat tu knížku a de facto máte ty hodiny nalajnovány, připravený a ohledně tý angličtiny je toho tolik, že tam ten problém není, jo.*“

Z výpovědí tedy vyplývá, že kvalita zpracování učebnice hraje v přípravě na hodinu skutečně velkou roli. Bohužel kvůli tomu, že jsou na základních školách pro výchovu k občanství nakoupené špatně zpracované učebnice, přichází vyučující o obrovskou didaktickou podporu, která by jim ušetřila spoustu práce i času.

Vyučovací metody využívané v předmětu výchova k občanství

Volba správné metody, kterou učitel v hodině využije, hraje ve vyučování velmi důležitou roli. Je totiž více než pravděpodobné, že vyučujícím vhodně zvolené metody ovlivní vztah žáků k danému předmětu, jejich zájem o předmět, ale i atmosféru ve třídě či vztahy žáků s daným učitelem. Pokud se v každé hodině bude objevovat pouze frontální výuka, doprovázená zápisem do sešitu, patrně se předmět ani vyučující příliš velké oblíbenosti u žáků nedočkají. Naštěstí dnes existuje řada metod, jimiž může učitel žáky v hodině zaujmout a které navíc mohou monotónní hodiny trochu zpestřit. V mnoha případech se žáci učí úplně nejradyji nevědomě.

U4: „*Hlavně nesmí vědět, že jako chci učit, jo? Oni přijdou s tím, že já jdu do hodiny diskutovat...*“

Ačkoli jsem výše uvedla, že frontální výuka není pro žáky příliš záživná, všichni oslovení respondenti ji vnímají v tomto předmětu jako zcela nezbytnou a považují ji za nedílnou součást výuky. Proto ji všichni zmínili mezi využívanými metodami v hodině.

U4: „*Oni budou diskutovat, ale musí o tom něco vědět. Když o tom nic neví, tak plkaj. Já říkám: no ale teď mi tady plkáte, teď mi říkáte kraviny protože o tom nic nevíte, pojd'te popovídáme si o tom jako ten základ co musíte vědět a pak mi k tomu řeknete, jo.*“

U3: „*Samozřejmě, je jasný, že výklad tam musí být...*“

U2: „*Samozřejmě, že je tam dost toho výkladu...*“

U1: „*Samozřejmě prokládám to s frontální výukou, bez toho to né vždycky jde...*“

Je ovšem žádoucí využívat v hodině i metody, které budou žáky bavit. Toho jsou si vědomi i samotní vyučující a dle mého názoru se jim to ve velké míře také daří.

U1 uvádí jako některé z metod: „*...hodně často využívám skupinovou práci, problémové učení..., metoda rozhovoru, křížovky, doplňovačky, pracovní listy různé, aby ta hodina nebyla jenom jako nudná, fádní, ale snažím se samozřejmě střídat minimálně dvě tři činnosti v té hodině, abych jí osvěžila.*“

Také U2 se snaží, aby hodiny pro jeho žáky byly zážitkem a žáci se v nich mohli klidně realizovat: „*Hodně to stavím na diskusi, aby ty děti projevovaly třeba svoje zážitky, svoje názory..., hodně tam používat třeba příběhy...*“ Konkrétně jsou pak jmenovány aktivity jako psaní strukturovaných životopisů, motivačních dopisů. Nebo žáci např. měli přijít do školy oblečení jako na pracovní pohovor. Jsou to úkoly, kterých se žáci musí účastnit a aktivně se do nich zapojovat, což vede k tomu, že si danou věc budou lépe pamatovat.

Respondent U3 se taktéž snaží, aby se žáci aktivně zapojovali do výuky: „*Takže mají scénky, maj tam něco jako dramatařák aby jenom neseseděli v lavicích a jdeme do terénu že jo, navazují na to nějaký projekty který děláme na škole...*“ Mezi zmíněné

projekty patří např. Den s armádou České republiky, kdy se žáci učili, jak se chovat v případě, že do školy vnikne aktivní střelec nebo krásný projekt Příběhy našich sousedů, během něhož žáci navštěvovali pamětníka, s nímž natočili videoreportáž a kterou následně prezentovali v Jihočeském divadle.

Ani U4 se od ostatních příliš neliší: „*My děláme hodně třeba scénky..., i natáčíme třeba různé videa, chodíme i teď třeba se společenským chováním mezi lidi a děláme ankety a takový, takže je to baví prostě.*“ Z projektů U4 zmiňuje výrobu kalendářů v šesti třídě, které pak zdobí celou školu nebo v deváté třídě vytváří žáci svou vlastní 3D obec.

Jelikož výchova k občanství není vnímána jako jeden z těch hlavnějších předmětů, zajímalo mne, mimo jiné, zda žáci dostávají ještě nějakou další práci k vypracování na doma. Skutečnost je taková, že domácí úkoly dnes již nejsou příliš na pořádku dne a žáci si tak ve většině případů doma dodělávají pouze úlohy či projekty, které již ve škole nestihli dokončit. Pochopila jsem, že obecně nejsou domácí úkoly na školách příliš vítány. Svě o tom pověděl i U1: „*Teď je tady u nás na škole takový trend, že se mají omezovat domácí úkoly, takže já se snažím, aby těch úkolů měli minimálně.*“

Povětšinou jsou tedy zadané úkoly pouze o dobrovolném vypracování. Trochu přísněji přistupuje k domácím pracím U3, který nechává žáky pracovat doma. Kromě dokončování projektů je také nechává dohledávat některé informace a výjimkou není ani domácí zpracovávání referátů, popřípadě vytváření prezentace.

Dva ze čtyř respondentů navíc nechávají žáky dohledávat, v tomto předmětu poměrně rozšířené, tzv. aktuality. Aktuality spočívají v tom, že žáci sami před hodinou zmapují, co významného, zajímavého či obdivuhodného se za poslední týden událo a následně se zaměří na jednu událost, kterou svým spolužákům v hodině důkladně přiblíží. K tomu, aby mohl být žák za aktualitu ohodnocen, musí být zpráva vskutku dobře připravena a kvalitně přednesená ostatním ve třídě. Zatímco u vyučujícího U1 je příprava aktuality opět dobrovolná, pouze s podmínkou, že v každé hodině ale musí zaznít minimálně jedna aktualita, U2 pro jistotu předem určuje dva až tři jedince, kteří musí být další hodinu připraveni.

U2: „Většinou oni sami si řeknou že chtějí tu aktualitu příště mít, takže jsou jako takový motivovaný, jsou v pohodě, no. A ostatní jako v té třídě to docela zajímá. Když to mají pěkně připravený, tak poslouchají a rádi se dozvídají co se děje, no.“

Pak je tu ale ještě druhá polovina respondentů, která se k aktualitám vyjádřila negativně. V obou případech se účastníci (U3, U4) shodli na tom, že si žáci v rámci aktualit pouze připraví něco, čemu vůbec nerozumí a tím podle nich pak celá aktivita ztrácí na významu.

U4: „Oni to prostě neumí udělat a kolegovi to teda stačí, mě to nestačí. Jako aby přišli a řekli nějakou poznámku, kterou si ráno přečetli v novinách, tak to prostě tak nechci, takže to neděláme.“

Žáci ale rozhodně nejsou o nic ochuzeni a v žádném případě to neznamená, že by se snad dění kolem nich nevěnovali.

U3: „Bavíme se o tom, ale přináším to já do té hodiny...“

Tito vyučující jsou jednoduše toho názoru, že je lepší varianta žáky s problémem seznámit a důkladně jim vysvětlit všechny okolnosti s tím související.

Časová dotace pro výchovu k občanství

Jak již také bylo v diplomové práci jednou uvedeno, podle RVP ZV je pro vzdělávací oblast Člověk a společnost vymezeno celkem jedenáct hodin. Pokud se zaměříme přímo na časovou dotaci určenou pro předmět výchova k občanství, byly samotnými učiteli potvrzeny údaje získané z ŠVP jednotlivých škol. Tři ze čtyř respondentů uvedli pro tento předmět, ve všech ročnících, dotaci jednu hodinu týdně. Pouze jeden vyučující dostal navíc v sedmém ročníku ještě jednu disponibilní hodinu.

U4: „Ideální je sedmička, tam to máme dvě hodiny. Tam je zdravá výživa...“

Přestože se může zdát jedna hodina týdně opravdu málo času, obzvlášť pro tento předmět, byla jsem upřímně překvapena relativně klidným nazíráním respondentů na tuto skutečnost. Podíváme-li se totiž o kapitulu výše, je až neuvěřitelné, co všechno se dá pouze s hodinovou dotací ve vyučování zvládnout. Navzdory tomu by ale nikdo z dotazovaných učitelů navýšením hodinové dotace na dvě hodiny týdně

nepohrdl. Ve většině případů je navíc dotace dvou hodin týdně označována za ideální.

U2: „*Tak to víte, že každé kantory by rád navýšil tu svoji dotaci. Já bych jako se za dvě hodiny vůbec nezlobila, naopak by to bylo fajn, že bychom mohli o to lépe probrat všechno... ale dá se to.*“

U1: „*Dvě, abych opravdu mohla se tomu věnovat naplno a mohla tam udělat to všechno, co bych potřebovala.*“

Z čehož se ale ukázalo, že mají učitelé největší obavy jsou různé svátky, exkurze a výlety, na úkor, kterých jim hodiny s žáky odpadají.

U3: „*Jsou středy, teďka to bylo v květnu, kdy prostě já ty žáky nevidím třeba měsíc, jo. Takže z tohoto důvodu asi ty dvě hodiny by byly lepší, nicméně na probrání učiva a na všechno co udělat máme, tak ta hodina stačí.*“

Vzhledem k tomu, že velmi častou aktivitou v hodinách se stávají různé i časově náročnější projekty, zaznamenala jsem ve dvou případech dokonce postřeh, kdy by bylo úplně nejlepší variantou zavést místo dvou samostatných hodin rovnou dvouhodinovou výuku.

Přístup žáků k předmětu výchova k občanství

I tady se opět setkáváme s dvojitým pohledem na věc. Jeden úhel pohledu říká, že žáci ztrácejí zájem o to, co se kolem nich děje a tím pádem se zhoršuje i jejich vztah k předmětu výchova k občanství.

U1: „*Asi to souvisí celkově se situací ve společnosti, kde lidi přestávají mít zájem o dění kolem sebe, bych tak řekla.*“

Naproti tomu respondenti U2, U3 a U4 to vidí jinak a jsou se zájmem o předmět ze strany žáků spokojeni. Přirozeně je to hodně ovlivněno snahou učitelů o to žáky v hodinách zaujmout.

U2: „*Já si myslím, že jako většina těch žáků, že tam je docela dobrý takový to flow v těch třídách, že jako to docela jede.*“

U3: „*Jó, myslím si že je to baví, ty známky tam nejsou špatný...*“

U4: „*Obecně bych řekla, že tady ve škole je občanka baví, protože já si s nima hraju.*“

Navzdory tomu, že respondent U1 zpočátku uvedl, že necítí ze strany žáků příliš velký zájem o svůj předmět, na otázku týkající se aktivity žáků v hodině již zazněla ve všech čtyřech případech pozitivní reakce. Nikdo z učitelů nemá pocit, že by se žáci v hodinách nesnažili nebo byli málo aktivní. To se děje spíše výjimečně, např. v návaznosti na některá ne příliš záživná témata. Přirozeně z tvrzení opět vyplývá, že čím zábavněji je pro ně hodina připravena a čím lépe je dokáže vyučující zaujmout, tím se i jejich aktivita v hodinách zvyšuje.

U2: „*Jo jsou dobrý. To už jsou opravdu nějaké excesy výjimečné, ale celkově ty děti jsou velmi šikovné, aspoň co mám.*“

U1: „*Když jim dám potom práci nebo skupinovou práci, to pracují, to já nemám problém, že by nebyli aktivní, to úplně nemyslím.*“

Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Stejně, jako je potřeba se neustále vzdělávat v každém jiném oboru, tak i učitel výchovy k občanství by měl dbát nejen na dostatečný a pravidelný přísun aktuálních informací, ale také sledovat, co je nového v souvislosti s předmětem, inspirovat se zajímavými nápady či zkusit neobvyklé metody. Naštěstí dnes žijeme v době, kdy máme k dispozici bohatou nabídku rozmanitých kurzů, školení a seminářů, které nám cestu za dalším vzděláváním ulehčí.

Z mnou oslovených respondentů se pravidelně speciálních vzdělávacích kurzů účastní tři učitelé (U2, U3, U4). Ti zároveň shodně prohlašují, že z nepřeberné nabídky vzdělávacích kurzů je nutné selektovat jen ty nejlepší a třebaže přijde řada nabídek, ať už do škol nebo samotným učitelům do emailových schránek, je vždy lepší variantou si kurzy dohledat sám, podle toho, co komu nejvíce vyhovuje.

U3: „*Vy se chcete nějak rozvíjet, hledejte si to. Chodí nám miliarda mailů, nějaký školení, ale když už si těch školení pár odsedíte, ne všechny jsou kvalitní teda...,*

takže se snažíte chodit tam, co si myslíte, že to nějak přínos mít bude a za nějaký léta si to vytypujete.“

Všichni tři vyučující zároveň podotkli, že převážná většina těch opravdu kvalitních kurzů se uskutečňuje zejména v Praze, což je pro učitele z Českých Budějovic nepochybně velkou nevýhodou, neboť ačkoli na kurzy mnohdy dostanou finance, pořád stojí účast na takovém kurzu člověka velké množství času.

U2: *„Ty možnosti jsou, bohužel přímo v Budějovicích to tak není... Většinou je to v Praze no, takže šťastní pražáci z tohoto hlediska.“*

U4: *„ V podstatě mi vychází, že jednou za měsíc jezdím od té agentury Descartes, který maj fakt jako dobrý lektory a tak to propojuju jako co by se mi hodilo do občanky...“*

Na otázku, kam U4 za kurzy jezdí, následovala odpověď: *„Do Prahy. Ale jsou třeba i tady, ale já to spíš beru podle těch lektorů, jak už je znám, tak vim třeba kterej je dobrej...“*

U3 pak dále uvádí instituci NIDV (Národní institut dalšího vzdělávání), což je ústav zajišťující další vzdělávání pedagogů přímo v Českých Budějovicích.

Na čem se dotazování ještě shodli byl kladný přístup k jejich dalšímu vzdělávání se ze strany vedení školy.

U4: *„A tak jednou za měsíc opravdu, a zase škola mi vychází vstříc, zaplatí to, no.“*

U3: *„Zase, tady je vedení školy super v tom, že já když něco potřebuju, potřebuju někam ject, Praha nebo tady si něco najdu, tak řeknou: jó jed', v pořádku.“*

U2: *„Jo, máme opravdu skvělé vedení, který podporuje seberozvoj učitelů, takže já si nemůžu stěžovat.“*

Úplně opačnou reakci na toto téma měl, oproti ostatním, respondent U1. Ten právě jako jeden z největších problémů, týkající se vyučování výchovy k občanství, vnímá nedostatečnou nabídku pro další vzdělávání pedagogů. Podle jeho názoru je nabídka na trhu téměř nulová.

U1: „*Vzdělávání učitelů, to, co se týká občanské výchovy, tak vůbec se ke mně nedostanou žádné nabídky různých kurzů, přednášek, seminářů. Nejsou. To mi teda chybí hodně.*“

Pohled respondentů na budoucí učitele výchovy k občanství

Ačkoli se nejednalo úplně o původní záměr, využila jsem té skutečnosti, že všichni oslovení respondenti mají vcelku bohaté zkušenosti se studenty z pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kteří k nim každý rok docházejí, ať už na průběžnou či souvislou praxi. Zajímalo mne především to, jak oni sami pohlížejí na budoucí učitele výchovy k občanství a jaký mají obecně názor na jejich připravenost pro nástup do zaměstnání. I tady se ovšem názory jednotlivých učitelů hodně prolínají.

Stanovisko bylo ve všech případech takové, že studenti jsou perfektně připravení po stránce znalostní, o to méně však po stránce praktické. Vzhledem k tomu, že svou první praxi absolvují obvykle až ve čtvrtém ročníku, mají respondenti pocit, že je vymezené praxe pro studenty fakulty opravdu málo. V několika případech také přiznávají, že tento problém není pouze problémem dneška, ale objevoval se již za jejich studentských let. O to náročnější pak pro ně byl reálný nástup do školy.

U4: „*Já si myslím, že jsou dobře připravený, co se týče vědomostí, ale mají málo praxe a je to na nich hrozně vidět. Takovej ten vztah k těm dětem, to je asi otázka praxe. Ale to jim chybí. Já bych jako tam dala praxi už třeba od prváku... jako to chybělo už i mně tenkrát na tej fakultě.*“

U3: „*Vy tam studujete něco a nebo i já jsem studoval něco, což tady já nevím z jaký části využijete. ...to vůbec, vůbec se základkou nemá nic společného a spíš já se sebou, když jsem třeba začínal učit, tak máte problém jak. ...máte toho strašně málo tý praxe svojí a to je i to, že studenti, když mi sem dou, tak bojujou s tím stejným.*“

U1: „*Málo praxe á netroufnu si odhadnout, ale jestli třeba i na té, na těch fakultách tam učí někdo, kdo třeba ani sám pořádně tu didaktiku nemá zažitou, neučil, tak to je potom těžký, jo.*“

Jako pozitivní postřeh ale respondenti zmiňovali pěkné přípravy na hodiny s pomocí interaktivní tabule a jiných médií, kdy u studentů vnímali jako velkou výhodu právě umění tato média ovládat a v hodinách s nimi pracovat.

Je však na první pohled jasné, že názor respondentů není možné vztáhnout na všechny studenty pedagogické fakulty. I oni sami si uvědomují, že hodně záleží také na osobnosti daného jedince. Někteří si mohou doma připravit sebelepší hodinu, ze které se vzápětí stane hodina absolutně nezáživná, což je velmi často dáno strachem ať už z žáků či nějakých neočekávaných situací, stresem nebo neschopností improvizovat. Pak přijdou jiní a je to přesně tak, jak se výstižně vyjádřil U4 o dvou svých studentkách: „*Ty se postaví a ty by jako z fleku mohly učit.*“

U2: „*Tady je strašně důležitá ta osobnost toho učitele. Jako dá se to zlepšit, ale asi prostě s některýma věcmi se člověk rodí, s některýma bohužel ne.*“

U3: „*Chodí studenti, který jsou připraveni dobře, který k tomu učitelství maj blízko. Jsou studenti, který to maj nó tak jako na háku a nejrádši by tu praxi měli za to že nic neudělaj... Jó ale to je spíš, spíš je to jakoby osobnost toho danýho člověka...*“

4.6 Shrnutí výzkumu

Nyní se pokusím shrnout základní informace, jež vyplývají z rozhovorů, které jsem s respondenty vykonala. Na úvod je však nutné podotknout, že vybraný výzkumný vzorek je příliš malý na to, aby byly jeho výsledky zobecňovány.

Prvně jsem se ve výzkumné části věnovala vztahu respondentů k předmětu výchova k občanství. Na základě získaných dat jsem došla k závěru, že oslovení učitelé, kteří jsou zároveň všichni v tomto předmětu aprobovaní, mají k výchově k občanství velmi vřelý vztah. Zpravidla ho učí rádi a baví je. Našel se však i takový jedinec, pro kterého je vyučování výchovy k občanství náročnější, a tak byl jeho postoj k předmětu spíše neutrální. Neradi pak vyučují výchovu k občanství neaprobovaní učitelé, kteří sice nebyli součástí mého výzkumného vzorku, avšak přišla na ně řeč během rozhovorů s dvěma mými respondenty. Názor byl pak takový, že neaprobovaný učitel je povětšinou závislý na nepříliš dobře zpracované učebnici

výchovy k občanství, a tak jsou žáci ochuzeni o všechny zajímavé metody, což má obvykle za následek, že hodiny povětšinou nebaví ani žáky, ani učitele.

Jak bylo zmíněno i některými respondenty, ne vždy měla ve společnosti výchova k občanství úplně dobrý status. Především jako politický nástroj diktatur, které u nás přišly během minulého století k moci, ztrácela výchova k občanství postupně na své důležitosti a stávala se okrajovým, v některých případech i nepříliš oblíbeným předmětem. Ačkoli se ještě dnes občas objevují předsudky o tom, že výchova k občanství patří na škole k méně důležitým předmětům, dochází přesto ve společnosti, ač pomalými krůčky, k pozitivní změně jejího statusu a začíná být opět vnímána jako společnosti přínosná. Také samotní vyučující pak pociťují, že je tento předmět pro žáky opravdu důležitý a přínosný, neboť dle jejich názorů je to předmět připravující je pro aktivní život ve společnosti tak, jak je jiný předmět nepřipraví.

Témata vztahující se k výchově k občanství jsou dle respondentů vybrána a do RVP ZV zakomponována relativně správně. Např. respondent U1 neshledává ani jedno z nich jako zbytečné, spíše naopak. Ostatní respondenti vnímají některá témata jako důležitější, jiná naopak už ne tak důležitá. I přesto jsou s tématy rovněž spokojeni, což je pravděpodobně dáno především tím, že si jako učitelé mohou v rámci ŠVP upravovat témata dle vlastních potřeb. Problém se vyskytuje pouze v případech, kdy jsou predepsaná témata zároveň shodná s tématy v jiných předmětech. V tu chvíli je většina respondentů vnímá jako zbytečná. Na objem informací nazírají vyučující velmi často negativně, neboť mají pocit, že informací, které žáci musejí v rámci předmětu vstřebat, je až příliš. Zde se opět od názoru odchyluje U1, který má za to, že úroveň znalostí se u žáků neustále snižuje. Mezi nejoblíbenější tematické celky jak u žáků, tak i u vybraných učitelů, je pak řazena zvláště psychologie a sociologie. K tzv. kontroverzním a citlivým tématům se snaží učitelé přistupovat zodpovědně tak, aby ve třídě vždy předcházeli případným problémům a nepříjemnostem.

Respondenti se taktéž shodují na tom, že pokud si chce připravit učitel opravdu kvalitní a pro žáky zajímavou hodinu, stojí ho to skutečně mnoho času a úsilí. A třebaže už si tím nejnáročnějším začátkem, kdy je nutné všechny přípravy zpracovávat zcela od začátku, každý prošel, věnuje jim permanentně ještě další čas, neboť je nezbytné na přípravách ustavičně pracovat, obsažené informace neustále aktualizovat a pátrat po nových didaktických podporách ve vyučování.

S přípravami na hodiny jdou ruku v ruce dostupné podpůrné materiály, které mohou učitelům práci značně ulehčit. Těch je dle respondentů rovněž dostatek. Avšak v momentě, kdy začali dva respondenti porovnávat dostupné materiály k výchově k občanství a materiály ke své druhé aprobaci anglický jazyk, mnohem lepší a propracovanější podklady podle nich nabízel právě anglický jazyk. Hlavní rozdíl představovala učebnice. Tři ze čtyř účastníků se shodli na tom, že učebnice pro výchovu k občanství nejsou vůbec dobře zpracované a jako didaktická pomůcka jim v přípravě na vyučování ani v samotné vyučovací hodině příliš nepomůže. Využita je tak úplně minimálně. Učitelé se mají tedy alespoň možnost inspirovat materiály dostupnými zejména na internetu. Mezi další jmenované zdroje, ze kterých podklady čerpají, pak patří např. knižní publikace nebo metodické příručky některých organizací. Výjimku tvoří pouze U1, který označil učebnice za výborné a velice často a rád s nimi pracuje.

Oslovení respondenti si jsou zároveň dobře vědomi toho, že čím zajímavější hodinu pro žáky připraví, tím větší odezva z jejich strany také bude. Proto se kromě zajímavých materiálů snaží do vyučování zařadit co nejvíce atraktivních metod, kterými usilují o to žáky nejen zaujmout, ale zároveň je chtějí také vést k osvojování si informací trochu poutavější formou. V nejčastějších případech volí učitelé do hodin různé hry, projekty, divadelní ztvárnění a další. Ovšem všichni se shodli rovněž na tom, že i nepříliš oblíbená frontální výuka je v hodinách výchovy k občanství důležitá.

Časová dotace pro předmět výchova k občanství je ve třech případech stanovena na jednu hodinu týdně pro všechny ročníky. Pouze na jedné škole je v sedmé třídě využito disponibilní hodiny, tudíž jsou předmětu přiděleny pro tento ročník hodiny dvě. I když byli učitelé zpravidla názoru, že s jednou hodinou týdně si víceméně vystačí, hodině navíc by se často nebránili, dokonce by jí mnohokrát uvítali.

Většina učitelů pak vnímá značný zájem o tento předmět také ze strany žáků. Opět pouze jeden z respondentů nabyl přesvědčení, že tomu tak v mnoha případech není a téměř žádný zájem z jejich strany nevidí. Společně se pak ale shodují na tom, že do zajímavě připravených hodin se žáci zapojují bez velkých problémů a aktivně se podílejí na plnění zadaných úloh.

Další důležitou složkou v životě učitele je taktéž vzdělávání. Každému je jasné, že získáním magisterského titulu na vysoké škole jeho cesta nekončí a musí se i nadále učit novým věcem počínaje osvojováním aktuálních informací, přes moderní metody a přístupy ve vyučování, až po správné jednání s žáky. Tuto skutečnost potvrzují taktéž všichni moji respondenti. Tři z nich se navíc opravdu pravidelně účastní dalších vzdělávacích kurzů či školení a příležitostí je podle nich dostatek. Nejširší nabídkou se dle jejich výpovědí pyšní město Praha, ale i přímo v Českých Budějovicích jsou zřízené instituce starající se o další vzdělávání pedagogů, jako je např. NIDV. I tady ovšem platí, že jeden respondent (U1) nebyl s nabídkou příležitostí k dalšímu vzdělávání vůbec spokojen, neboť k tomuto předmětu žádné kurzy nezaznamenal.

Jak už bylo několikrát zmíněno, působí všichni respondenti na základních školách v Českých Budějovicích. Na všech těchto školách se navíc uskutečňují praxe budoucích učitelů výchovy k občanství. Moji respondenti se tak často ocitají v rolích uvádějících učitelů pro studenty pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, a tak se vyjádřili i k momentální situaci vzdělávání a přípravy studentů pro vykonávání profese učitele. Všichni se opět shodli na tom, že jsou studenti z fakulty velmi dobře připraveni po stránce znalostní, o to méně však po stránce praktické. Podle nich je počet hodin praxe na základních školách opravdu nízký a studenti tak získají pouze minimum zkušeností, což se pak projevuje při skutečném vykonávání tohoto zaměstnání. Jedná se ale o problém dlouhodobý, neboť málo praxe bylo dle respondentů na fakultě již za jejich studijních let. Je ovšem potřeba zmínit, že i tak se občas najdou studenti, kteří učitele svým přirozeným a profesionálním výstupem mile překvapí.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo pokusit se zmapovat aktuální stav výuky výchovy k občanství na českobudějovických základních školách, čehož jsem se snažila dosáhnout prostřednictvím hloubkových rozhovorů s učiteli výchovy k občanství působících právě na základních školách v Českých Budějovicích.

Ve své práci jsem se zpočátku věnovala především postupnému vývoji kurikulárních dokumentů od revolučního roku 1989. Prvním zmíněným dokumentem z roku 2001 tedy byla tzv. Bílá kniha, následoval Školský zákon, dále vznik RVP a v návaznosti na něj i ŠVP. Nejmladšími dokumenty jsou pak stále ještě platná Strategie 2020 a nově vznikající Strategie 2030. Z jmenovaných dokumentů jsem se blíže zaměřila na dokument RVP ZV. Zabývala jsem se jak jeho obecnou strukturou a náplní, tak i konkrétní vzdělávací oblastí Člověk a společnost se zaměřením na vzdělávací obor Výchova k občanství. Kromě jiného jsem zmapovala hlavně tematické okruhy a průřezová témata spadající do tohoto oboru. Popsány byly taktéž funkce RUP a ŠVP. U Strategie 2020 jsem se zaměřila nejen na její význam, ale také na hodnocení jejího naplňování během uplynulých let. Krátce byla představena také nová Strategie 2030.

Dalším důležitým komponentem ve vzdělávání, kterému jsem věnovala následující kapitolu ve své práci, je postava učitele. Vedle zmíněné důležitosti této postavy a výčtu konkrétních úloh spadajících na bedra konkrétního vyučujícího výchovy k občanství, pojednávám rovněž krátce o jeho možnostech vzdělávání, přičemž se dotýkám i katedry společenských věd na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

V nadcházející pasáži jsem pak zužitkovala některé informace z předchozích kapitol k tomu, abych komparativní metodou porovнала ŠVP vybraných českobudějovických základních škol s obecným dokumentem RVP ZV. Informace získané z jednotlivých ŠVP mi navíc byly oporou při provádění výzkumného šetření s učiteli výchovy k občanství na těchto školách.

V další části práce jsem se již věnovala samotnému výzkumnému šetření formou hloubkových rozhovorů. Snahou bylo na základě výpovědí čtyř respondentů zjistit, jak dnes vypadá výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách. Řekla bych, že výpovědi většiny respondentů se poměrně často shodovaly či

prolínaly, ačkoli se samozřejmě v několika případech našly jisté výjimky, kdy se některý z respondentů stavěl proti výpovědím ostatních.

Vést rozhovory s jednotlivými respondenty nebylo úplně jednoduché, na druhou stranu se jednalo o velmi zajímavou zkušenost. Samotný průběh rozhovoru i jeho následná transkripce do počítače byly činnosti, zvláště časově, opravdu náročné. Přesto jsem ráda, že jsem je uskutečnila, neboť mě obohatily o spoustu nových informací, které nyní mohu využít ve své profesi. Během rozhovorů jsem zaznamenala také spoustu zajímavých příběhů, které ač byly někdy opravdu osobité, nebyly v textu přímo uvedeny, jelikož nenaplnovaly cíl mé diplomové práce.

Rozhovory s jednotlivými učiteli mi do diplomové práce poskytly velmi pěkné subjektivní pohledy na výuku výchovy k občanství na základních školách v Českých Budějovicích. Ty zároveň mohou sloužit jako iniciativa pro uskutečnění dalšího výzkumného šetření např. s větším počtem respondentů. Domnívám se, že se mi kompletním zpracováním podařilo naplnit cíl diplomové práce.

Seznam použité literatury:

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1, s. 216-217

OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. ISBN 978-80-87240-33-5.

MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

PÍŤHA, Petr. *Úvod do výchovy k občanství: knížka pro učitele a veřejnost*. Praha: Orbis, 1992.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

SPIPKOVÁ, Vladimíra a Anna TOMKOVÁ. *Kvalita učitele a profesní standard*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-496-9.

STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství v současné škole: profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Epoque, 2009. Erudica. ISBN 978-80-7425-082-8.

STUHLÍKOVÁ, Iva, Tomáš JANÍK, Zdeněk BENEŠ, et al. *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. Syntézy výzkumu vzdělávání. ISBN 978-80-210-7769-0.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEC, Vlastimil. *Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-072-6.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. ISBN: 978-80-247-4590-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

Česká škola: Jiří Karen: *Proč chybí učitelé matematiky, ale ne dějepisáři*. Česká škola [online]. [cit. 2019-6-27]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2019/05/jiri-karen-proc-chybi-ucitele.html>.

Katedra společenských věd. *Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity - Pedagogická fakulta JU* [online]. [cit. 2019-6-27]. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/structure/departments/ksv/o-katedre/>.

„Kubík“ ZŠ Kubatova. České Budějovice: ZŠ a MŠ Kubatova, 2016. [online]. [cit. 2019-6-12]. Dostupné z: interní materiál školy.

MŠMT ČR: *Expertí hodnotili naplňování strategie vzdělávání 2020*. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/experti-hodnotili-naplnovani-strategie-vzdelavani-2020>.

MŠMT ČR: *Harmonogram*. [online]. [cit. 2019-2-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/harmonogram>.

MŠMT ČR: *Strategie vzdělávací politiky 2020*. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020>.

MŠMT ČR: Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>.

Národní ústav pro vzdělávání: Základní vzdělávání. [online]. [cit. 2019-2-11]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/zakladni-vzdelavani>.

Národní ústav pro vzdělávání: Rámcové vzdělávací programy. [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>.

Rámcový učební plán. Metodický portál RVP – Modul články. [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/zk/339/RAMCOVY-UCEBNI-PLAN.html/>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání Praha: MŠMT, 2016. [online]. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

ŠALAMOUN – školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. České Budějovice: Církevní základní škola, 2017. [online]. [cit. 2019-6-11]. Dostupné z: <http://www.bigy-cb.cz/czs/19dokume.html>.

ŠVP pro základní vzdělávání. České Budějovice: ZŠ Matice školské, 2017. [online]. [cit. 2019-4-12]. Dostupné z: <http://www.zsmatice.cz/ke-stazeni-dokumenty-skoly>.

ŠVP Základní školy J. Š. Baara. České Budějovice: Základní škola a Mateřská škola J. Š. Baara, 2018. [online]. [cit. 2019-6-14]. Dostupné z: <http://www.zsbaara.cz/zakladni-skola/zakladni-informace/dokumenty>.

Učitelské noviny. Potřebují školy třetí aprobaci? [online]. [cit. 2019-6-27]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3847>.

Zákony.centrum.cz: Listina základních práv a svobod. [online]. [cit. 2019-05-31]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/?full=1>.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Popis respondentů	43
---	-----------

Seznam příloh

Příloha 1: Symbolika	70
Příloha 2: Přepis nahrávky č. 1	71
Příloha 3: Přepis nahrávky č. 2	81
Příloha 4: Přepis nahrávky č. 3	96
Příloha 5: Přepis nahrávky č. 4	111

Přílohy

Přepisy nahrávek rozhovorů s vyučujícími výchovy k občanství

Příloha 1: Symbolika

T: tazatel

U: respondentka

(.) krátká pauza v promluvě jednoho mluvčího nebo na hranici promluv

(..) dlouhá pauza v promluvě jednoho mluvčího nebo na hranici promluv

[] simultánně pronesené pasáže

- nedokončení slova

? tázací intonace

! výrazně zvolací intonace

e označení samohláskových hezitačních zvuků

ee označení samohláskových hezitačních zvuků

mhm přitakací responzní zvuk

... označení přerušené výpovědi

***** označení jmen

Příloha 2: Přepis nahrávky č. 1

TÉMA: Výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách

DATUM REALIZACE ROZHOVORU: 25. 4. 2019

DÉLKA ROZHOVORU: 21 min.

ÚČASTNÍCI:

T: tazatel

U1: paní učitelka

T: Dobrý den, e ráda bych s Vámi uskutečnila rozhovor ohledně aktuální situace výuky k občanství na českobudějovických základních školách, Vy na jedné z nich jako vyučující tohoto předmětu působíte, proto jsem Vás oslovila. Chtěla bych Vás ujistit, že rozhovor bude anonymní a zeptám se tedy, zda souhlasíte s tím, že rozhovor budu nahrávat.

U1: Ano.

T: Ano (.) ee, zeptám se (.) ee nebo jak už jsem zmínila, Vy vyučujete na této škole výchovu k občanství kolik je na této škole učitelů kteří tento předmět vyučují?

U1: Jenom já. [jenom jeden]

T: [Jenom vy.] Mhm a máte vystudovanou aprobaci.

U1: Ano. Mám.

T: Mhm e v kolika třídách tedy učíte tu výchovu k občanství.

U1: Nó ve všech třídách na druhém stupni.

T: Mhm a ty jsou vždycky vlastně...

U1: Po třech [po třech a osmička] po dvou. Takže tři, šest, devět, jedenáct.

T: [Po třech všechny.]

T: [Výborně.]

U1:[V jedenácti.]

T: Mhm a učíte tu občanskou výchovu ráda?

U1: (..) co, co na to říct, ráda.

T: Tak Vy učíte ještě němčinu, a [učila jste i ruštinu]

U1: [Je náročná, tak.] E ta občanská výchova je j je sto-
je náročnější než cizí jazyk, protože je tam (..) hodně pro učitele mluvení, á ty
přípravy jsou daleko náročnější než u cizího jazyka.

T: Mhm na to jsem se chtěla taky zeptat, na ty přípravy, zaberou Vám mnohem více
času tedy?

U1: Určitě.

T: A připravujete se na každou hodinu?

U1: Samozřejmě.

T: Mhm á jaké jakých využíváte pomůcek když připravujete ty hodiny.

U1: No tak jednak teda máme hrozně dobré učebnice Fraus, kde je spousta i
materiálů, nebo práce pro děti navíc po stranách, po lištách, na těch stránkách,
((klepání)) takže tam hodně s těmi učebnicemi pracuji, pak tady máme v kabinetě
různé doplňkové (..) materiály, které nosím do hodin, občas se podívám na stránky
www občankáři, jo, připravuju si sama svoje DUMky mate- digitální učební
materiál, a nebo se dívám i na digitální učební materiál na internetu.

T: Mhm takže si myslíte, že těch materiálů ze kterých můžete čerpat a které můžete
využívat je poměrně dost.

U1: Ano. Když to srovnám ee se situací před deseti patnácti lety, tak je toho dost.

T: Mhm a když jste zmínila srovnání před deseti patnácti lety, jak se třeba i ten vztah
e žáků nebo obecně vlastně důležitost tohoto předmětu e zlepšila nebo naopak
[zhoršila?]

U1: [Naopak zhoršila.]

Já: [Zhoršila?]

U1: [Bych řekla.] Hm.

T: Proč si myslíte?

U1: Asi to souvisí celkově se situací ve společnosti, kde lidí přestávají mít zájem o (.) dění kolem sebe, bych tak řekla.

T: Mhm.

U1: Takže ani ty děti (.) neberou, výchovu k občanství, tak e důsledně a precizně, asi jak bych si představovala, a vidím to že to často pramení z rodiny. Podle toho jak ta rodina si se k tomu staví jak si o tom povídaj doma, tak podle toho potom je i postoj toho žáka ve škole. Co se týká výchovy k občanství. Když bych mluvila o jiných vědách jako je psychologie sociologie, tak tam ten přístup je malinko lepší, tam je to bych řekla víc zaujme, třeba ta psychologie. Jo? Nebo etiketa. Ale konkrétně ta výchova k občanství tam je větší problém.

T: Mhm á vy jako vyučující shledáváte tento předmět pro žáky [důležitý?]

U1: [To určitě.] To určitě.
To stoprocentně. (.) Mrzí mě, že někdy je to pojmáno, i ze strany vedení, jako nedůležitý předmět. Je to jen nějaká výchova, a přitom je to naukový předmět.

T: Mhm.

U1: Jo? Takže no jó ta v té občance tam, tak my ti kus vememe a, a pudem tam dělat jako co potřebujem, jó? Je to takový, malinko občas se staví až na okraj.

T: Když už jste zmínila to že občas je brán tento předmět jako nedůležitý, e jako jakou hodinovou dotaci má tento [předmět ve škole?]

U1: [Jednu.]

T: [Jednu hodinu týdně.]

U1: [Jednu hodinu týdně.]

T: Shledáváte to jako [dostatečný?]

U1: [Ne.] Samozřejmě že ne. Ale pochybuju že bych, že by se to nějak jako v budoucnu změnilo, protože dotace je všech hodin daná a potom třeba se nevejde, já nevím máme tady případy kdy maj třeba fyziku místo dvou hodin týdně jenom jednu hodinu týdně.

T: Mhm.

U1: Takže nepředpokládám že by zrovna občanská výchova měla nějakou přednost.

T: A kolik hodin týdně by [byl ideální stav?]

U1: [No tak dvě, dvě.]

T: Dvě hodiny týdně.

U1: Dvě abych opravdu mohla se tomu věnovat naplno a mohla tam udělat to všechno, co bych potřebovala.

T: Mhm.

U1: Z učiva.

T: Á jaký je Váš pohled na témata, v té občanské výchově.

U1: (..)

T: Jestli si myslíte...

U1: Nó?

T: E nebo takhle, jaká třeba si myslíte že jsou tam zbytečná když už je tam malá hodinová dotace, jaká by vám třeba naopak chyběla když už jste mluvila o tom, že ti žáci chodí z rodin nevybavení.

U1: Mhm, mhm. No, ee nepřebývá tam žádné, mě nepřipadá zbytečné vůbec nic. Opravdu ne. Á spíš bych tam (..) ee spíš bych se bavila o těch dotacích, protože když by byla vyšší dotace hodin, tak z toho by automaticky plynulo že ta témata která jsou, bych si mohla rozšířit. Ale já si je nemůžu rozšířit, protože na to nemám tu časovou dotaci. Takže já jsem s těmi tématy, to my vyhovuje to bych neřekla, že je tam nějaký problém, ale potřebovala bych na to víc času abych se tomu mohla věnovat do hloubky.

T: Mhm a nějaké to téma které třeba e byste více nebo přidala ještě navíc, a nebo naopak v čem vám třeba ti žáci přijdou nevy- nevybavení, když odchází z té základní školy?

U1: Mhm, no tak určitě e bych tam zařadila hodně víc psychologie, protože to ty děti baví a šlo by tam dělat daleko více s nimi, než takhle stihnu, no á (.) asi ekonomika. Ekonomika, tam se tomu tématu moc jako nevěnujeme.

T: Mhm a mají žáci třeba povědomí o těch ekonomických tématech z domova? Když už vlastně tomu není tolik věnováno ve škole?

U1: Neřekla bych. Nepříliš.

T: Takže nejsou schopní třeba co se týče úřadů e něco si vyřídit, nebo to, to oni ještě moc nevědí.

U1: To ee jako to nedokážu, já to nedokážu zhodnotit.

T: Mhm.

U1: To nevim, ale samozřejmě v každé třídě se najde někdo kdo je šikovný a zběhlý a umí se rozhlížet kolem sebe a ví jak co funguje, a pak zase někdo, kdo vůbec netuší.

T: Mhm, tak dobře, (..) to jsme měli teda ta témata, ee ještě se zeptám na metody, které využíváte vlastně při výuce. Vy už jste mluvila o tom jaké ty pomůcky [vyžíváte.]

U1: [Mhm, mhm.] No tak (..) hodně často využívám skupinovou práci, problémové učení, samozřejmě prokládám to s frontální výukou, bez toho to né vždycky jde, metoda rozhovoru, (..) křížovky, doplňovačky, pracovní listy různé, aby ta hodina nebyla jenom jako nudná, fádni, ale snažim se tam samozřejmě střídat minimálně dvě tři činnosti v té hodině, abych jí osvěžila.

T: Mhm a pracujete v hodinách také s médii? Jako je internet nebo e televizní noviny...

U1: Jo. Jo. Jo. S internetem.

T: S internetem, a třeba doma žáci mají za úkol

U1: Ne. Já jim úkoly ehm teď je tady u nás na škole takový trend, že se mají velmi omezovat domácí úkoly,

T: Mhm.

U1: takže já se snažím aby těch úkolů měli minimálně. Takže nezádávám z občanské výchovy. Kdyžtak jenom dobrovolně, a jenom kdo by chtěl. A potom tedy na tom internetu ty děti hledaj informace, to ano. [Ale pouze dobrovolně.]

T: [A jaké informace] jsou to? O jaké informace se jedná?

U1: To je jako...

T: Já o Vás vim jako že Vy dáváte na začátku hodiny vždycky...

U1: Ty aktuality, to jo. To dávám každou hodinu. Jo? To jo. Ale informace typu, já teď nevím, ee vůbec mě nenapadá (..) dohl- dohledat si, já nevím třeba vývoj nezaměstnanosti.

T: Mhm.

U1: Nebo, když mluvíme o e psychologii tak nějaké pojmy si vyhledat na internetu. Mhm když mluvíme o (.) chování, když jsme brali v šesté třídě etiketu, tak sem tak sem jim řekla přímo najděte si tam shlédněte Ladislava Špačka etiketa tu a tu kapitola a udělejte si z toho poznámky a pak si tady o tom budeme povídat. Takhle.

T: Já: Jo jo jo to mi stačí.

U1: Jo? Jestli takhle stačí.

T: Mhm já jsem chtěla abyste zmínila že vim že děláte ty aktuality.

U1: To jo, to ale není víte co, to jako je pravidelně.

T: Mhm.

U1: To po nich chci pravidelně, aby se právě snažili, ale i tam vidim, že ten zájem prostě opadá. Že už to není ehm taková odezva a tolik dětí se už nehlásí, že mají připravenou tu aktualitu jako to bývalo. Tam taky vidim jako ten úpadek a ten pokles.

T: Mhm, takže si myslíte že velkou roli, e v tom úpadku u těch dětí hraje ta rodina?
[Jak jste říkala?]

U1: [Hm to stoprocentně.]

T: Á ee třeba i myslíte si že třeba i ta témata která jsou v té občanské výchově že pro nejsou teda tak zajímavá? Nebó...

U1: To bych neřekla. To bych neřekla, tam jde o to, jak se mi to povede jim to podat. Že jo. Když je když se mi povede je něčím aspoň trošku zaujmout, tak je dokážu vtáhnout do té hodiny. Ale necítím právě oporu z okolí.

T: Mhm.

U1: Jo tak nák mám pocit že to zůstává hodně jenom na té škole.

T: Á kromě toho teda Vy jste ještě zmínila že Vám, že Vám nevyhovuje ta časová dotace, která je pro tento předmět určená. Je ještě něco? Vy jste říkala, že vlastně těch materiálů je celkem hodně, že s těmi jste víceméně spokojená, metod vlastně můžete využívat v hodině také hodně, ále jestli je teda ještě něco, co...

U1: Vzdělávání. Vzdělávání učitelů, to, co se týká občanské výchovy, tak vůbec se ke mně nedostanou žádné nabídky různých kurzů, přednášek, seminářů. Nejsou. To mi teda chybí hodně. Protože občanská výchova je aktualiz- je třeba aktualizovat, že jo. A tady, tady po té stránce teda je nulová (.) nulový, nulová nabídka. To mi chybí hodně.

T: Hm a k Vám chodí také vlastně žáci na praxi...

U1: Mhm, studenti.

T: Studenti, na to pohlížíte jak, jak ti jsou podle Vás připraveni ná- na to nastoupit do školy a vyučovat.

U1: Ee co se týká vědomostí, tam není problém, ale samozřejmě mají mají, e mají docela velké mezery v didaktice. Co se týká konkrétních postupů výuky.

T: A v čem si myslíte že to spočívá tento problém.

U1: Málo praxe. Málo praxe á netroufnu si odhadnout, ale jestli třeba i na té, na těch fakultách tam učí někdo kdo třeba ani sám pořádně tu didaktiku nemá zažitou, neučil, tak je to potom těžký, jo. Ee malinko vidim že se zlepšila ee výuka na těch vysokých školách co se týká třeba (.) bakalářů, jó takže s tím umí děti e teda ti studenti, [umí, zlepšili se.]

T: [Myslíte] bakalářů jako toho [programu] do počítače.

U1: [Programu.]

T: Mhm.

U1: Á zlepšilo se, hodně se zlepšilo, práce s DUMkama. Co se týká digitální učební materiál, to umí zpracovávat prezentace, to se, to se hodně zlepšilo, jo? Ale jako zásady metodiky, to tam trochu pokulhává.

T: Mhm á když už jsme teda u toho že mají málo praxe, často učitelé nechtějí ty...

U1: Já se jim nedivím. Protože je to pro mě hrozná zátěž, je to (.) ee časově, ale i eh potom já jsem za tu třídu zodpovědná. Jo? Takže, to co tam ti žáci nebo ti studenti neodučí, tak potom vlastně to je na mě, abych to já nějakým způsobem tam dokázala těm dětem zpětně předat, á je to časově náročné, znamená to pro mě prostě přípravu ehm před hodinou že jo, musí ke mně přijít na konzultaci, po hodině, nechodí s nimi nikdo, z té fakulty, nějaký odborník který by s nimi potom měl čas tu hodinu rozebrat a já mám deset minut přestávky na to, abych s nimi rozebrala hodinu, no to je prostě směšné, jo? Takže časová náročnost je velká.

T: Mhm a kde by teda ti studenti potom tu praxi měli dohnat? Ono vlastně s Vámi mají nějaké ty e jedno pololetí vlastně se střídají, a potom mají jeden měsíc v kuse kdy vyučují, ale i to je vlastně strašně málo, tak potom...

U1: No jistě, tak ale, asi kdyby existovala nějaká lepší dohoda mezi školou a tou fakultou, a fakulta by řekla podmínky chceme aby třeba ten vyučující měl hodinu další volno na to aby s těmi studenty mohl pracovat, bylo to taky finančně ohodnocené jinak, jako to je další otázka, tak možná by tam ta cesta byla a e ten žák, ti studenti by mohli chodit už od třetího ročníku, aby tam tý praxe prostě bylo víc.

T: Mhm.

U1: Ale nedivím se že ti učitelé nechtějí ty fak- ty studenty, že je s tím prostě práce, a znovu zmiňuju finanční ohodnocení, to je prostě směšné.

T: Dobře. A když tedy opustíme ty učitele nebo studenty, tak ještě jiný problém Vás napadá? Co se týče občanské výchovy? Nebo doplnila byste k tomu něco?

U1: (..) Doplnila bych jenom znovu to co jsem asi říkala [na začátku.]

T: [Možná to klidně] shrnout.

U1: Že to není úplně nejméně náročný předmět, je to náročný předmět na přípravu, abych tam si vždycky našla něco, čím ty děti zaujmout, aby je to bavilo, a je to náročné i na to odučení, protože v matematice v českém jazyce v cizích jazycích jo? Mají víc možností, jak s těmi dětmi pracovat. My nemáme žádná cvičení, psaní, doplňování, takže tam jako je to náročnější. Pro ty učitele určitě je to jeden z nejnáročnějších předmětů.

T: Ehm ještě když mluvíte pro učitele, napadá mě, myslíte si že i pro žáky je to náročné? Co se týče objemu [těch informací.]

U1: [Neřekla bych.] Neřekla bych. Já to samozřejmě náročnost, tak jak učim ta léta, tak ji neustále snižuji, takže ty děti, to co jsem učila dříve a dneska, je možná polovina toho učení.

T: I přesto, že naopak vlastně ty informace [přibývají?]

U1: [Ták.] Přesně tak.

T: Mhm a jak [potom]...

U1: [Nejsou] schopný ty děti to prostě pojmout. Nejsou. V té hodině nestihnu zdaleka tolik toho, jako jsem stihla dřív, protože ty děti asi právě protože jsou zahlcený informacema, tak už prostě neberou. Nepřijímají, a je s nima daleko náročnější ta práce.

T: Mhm.

U1: Nejsou tak tak akční, e nejsou tak živí, pracovití, je to horší.

T: A podle čeho potom selektujete tedy to učivo?

U1: No podle důležitosti [samozřejmě.]

T: [Podle důležitosti.]

U1: Hm. Podle výstupů že jo. Tak mám školní nějaké výstupy, no tak pak vezmu opravdu jenom to nejdůležitější.

T: Mhm. Á Vy jste říkala že děti už nejsou tak živé, promítá se to i v té hodině, když Vy připravíte nějakou aktivitu, e účastní se toho? Jsou aktivní? Nebo to jsou spíš..

U1: Jo já sem živé myslela spíš v tom smyslu, e spolupráce s učitelem. Jo?

T: Mhm.

U1: Když jim dám potom práci nebo skupinovou práci, to pracují, to já nemám problém, že by nebyli aktivní to úplně nemyslím. Ale znovu zmiňuju tu aktivitu jsem jako myslela mhm přemýšlet v té hodině, a oni jsou spíš zvyklí, že jim to naservírujeme ty poznatky hotové. Ale já bych toho ráda s nimi, na to nějak v té hodině přišla, a tady už jako tu iniciativu ze strany těch žáků moc necítím.

T: Mhm. On je na to teďka vlastně kladen velký důraz, aby si vlastně žáci [na všechno přišli sami.]

U1: [Na to na všechno přišli sami.] No jistě.

T: ale traduje se k tomu také to, že by je to mělo i více bavit. Mělo více zajímat, to že oni si na to vlastně sami [přídou.]

U1: [Ták.] Noo a to je někdy těžký.

T: Takže to tak úplně zase nevnímáte.

U1: Ne.

T: Dobře. Dobře, tak mě už nenapadaj žádné otázky k tomu dál. Jestli Vy už k tomu nic nemáte?

I: Nemám, ne.

Já: Tak Vám moc děkuju za rozhovor.

Příloha 3: Přepis nahrávky č. 2

TÉMA: Výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách

DATUM REALIZACE ROZHOVORU: 4. 6. 2019

DÉLKA ROZHOVORU: 35 min.

ÚČASTNÍCI:

T: tazatel

U2: paní učitelka

T: Dobrý den, ráda bych s Vámi uskutečnila rozhovor ohledně aktuální situace výuky k občanství na českobudějovických základních školách. Vy na jedné z nich jako vyučující tohoto předmětu působíte, proto jsem Vás oslovila. Chtěla bych Vás ujistit, že rozhovor bude anonymní a zeptám se tedy, zda souhlasíte s tím, že rozhovor budu nahrávat.

U2: Taky přeju dobrý den a souhlasim. ((smích))

T: Mhm super. Ee tak já se nejdříve zeptám ee Vy učíte teda zákl- ee občanskou výchovu na základní škole církevní. Je to [tak]?

U2: [Ano.] Přesně tak.

T: Kolik je na téhle škole učitelů kteří učí občanskou výchovu?

U2: Vlastně dlouho jsem tam byla sama a poslední dva roky jsme byly dvě, s tím že jedna kolegyně učila ten předmět ve své třídě, e aby jakoby tam měla víc prostoru třeba věnovat se nějakým záležitostem v té třídě.

T: Mhm.

U2: Protože tam neměla úplně standartní dejme tomu ((smích)) žákyně, který (.) takže bylo s nima více potřeba řešit no.

T: Mhm a tahle kolegyně měla nebo vy máte aprobaci občanku a angličtinu a kolegyně taky [občanku]?

U2:[E ona má] dějepis a češtinu.

T: Takže občanku vůbec.

U2: Ne, ne.

T: Mhm a ...

U2: Tu dostala poprvé vlastně. ((smích))

T: A v kolika třídách učíte Vy tu občanskou výchovu?

U2: Když se podíváme jenom na tu Církevní školu tak vlastně tam mám paralelní šesté třídy, sedmé třídy a deváté třídy, takže to je šest plus ještě na Biskupském gymnáziu tam učím dalších ee v dalších čtyřech třídách.

T: Na vyšším nebo [na nižším]...

U2: [na vyšším] gymnáziu.

T: Na vyšším takže nás budou zajímat teda jenom to, to nižší, to jakoby základka. Mhm, jaký máte vztah k té občanské výchově? Učíte jí ráda?

U2: Velmi ráda no. ((smích))

T: Ee třeba jak se Vám učí v porovnání s tím druhým předmětem, s tím anglickým jazykem?

U2: Ee je to bych řekla více kreativní práce protože, ee já třeba se úplně nedržím těch učebnic v tý občance spíš si ty hodiny vytvářím tak ňák na míru. Ee trošičku zohledňuju tu kvalitu nad kvantitou, takže třeba co je v těch osnovách občanské výchovy á zároveň je třeba v těch učebnicích od Frause, my máme ve škole nakoupenýho Frause, ale jak říkám, nevyužívám ho v těch hodinách, spíš to беру jako takovou inspiraci pro tu přípravu, ale ee vim, vim třeba že některý e některý e některá ta témata ty děti probírají v jiných předmětech jako je zeměpis, dějepis a tak dále takže třeba v minulosti se mi stalo že sem s nima něco probírala a oni no my už jsme tohle přesně brali v dějepise a takhle. Takže e to sem potom ňákým způsobem eliminovala některý věci a řekla jsem si že ten čas spíš jako zkusím strávit kvalitně na něčem co mi přijde docela důležitý pro ně až jednou budou v tom životě nějak působit, takže může se to týkat třeba ňákýho právního povědomí, nebo finanční

gramotnosti, sociálních vztahů a tak dále. Něco prostě co ty děti mohou užítkovat no.

T: Mhm k tomu se ještě vrátíme, Vy jste říkala že nepoužíváte ty učebnice moc, jsou nějaké jiné pomůcky kterými to kompenzujete?

U2: Většinou si vytvářím prezentace pro ty děti, e zároveň pracuji hodně s internetem, takže tam získávám nějaké inspirace, pro ty menší e pro ty menší, přemejšlim nó, to je takový hodně ty zdroje sou různý ee pro ty větší spíš potom občankáři cz .

T: Mhm.

U2: Tam jsou docela pěkné materiály musím říct a nebo si to prostě dělám nějak od píky sama jak uznám za vhodný a snažim se něco vymyslet no.

T: DUMky využíváte nebo? E DUMky ty digitální materiály...

U2: Jo! To jsem se asi dvakrát třikrát podívala ale ta kvalita je taková kolísavá no.

T: Mhm a sama si nevytváříte.

U2: To jo!

T: To jo. To jsou jakoby v rámci těch prezentací.

U2: Jo jo jo přesně tak. Takže to si vytvářím většinu si vytvařim sama no.

T: A jinak e obecně jste teda spokojená s pomůckami ((kašel)) které jsou k dispozici když to porovnáte třeba s tím jazykem?

U2: No jako ta angličtina nabízí toho mnohem víc bych řekla, protože je to velmi populární globální jazyk, učí se po celým světě a když člověk ví kam sáhnout, tak opravdu ty materiály jsou perfektní, jo. I třeba učebnice které máme, tak já jsem s nima strašně spokojená na tu angličtinu, takže tam ee není potřeba nějak moc vymýšlet toho navíc, protože už ty učebnice sami o sobě jsou fakt strašně dobrý á e ale v tý občance nó, jako zlepšuje se to, zlepšuje se to, alé e mohlo by toho být asi víc. ((smích))

T: Á ee co metody. Jaké využíváte metody v tom vyučování.

U2: Mhm tak různý no, ee samozřejmě je tam dost toho výkladu, e ty děti by si měly něco zapisovat voni nemaj ty učebnice ale právě protože potřebujeme i nějaký výstupy prostě je něčím známkovat, ee očekává to asi nejenom ta škola ale třeba i rodiče a i ty děti třeba, to je zajímavý voni potřebujou mít pocit že něco opravdu se v tom předmětu děje, že jako je to důležitý tím pádem když dáte na nějaký předmět písenu tak najednou tomu předmětu přidáte na důležitosti. Jo a že to není jenom si povídání a takhle ale e takže děláme si nějaký poznámky do těch sešitů a snažim se to nepřehánět, a z těch poznámek potom jako právě na nich stavim ty testy. Takže voni všechno, co mají v tom sešitě, tak pokud bude nějaký testík, který bývá nevim dvakrát maximálně třikrát za pololetí, tak ee tak vlastně nemůžou, nemůžou šlápnout vedle a nemůžou dostat špatnou známku protože tam jako maj všechno takový to nejpodstatnější a ty testy nějak nedělám opravdu aby byly hodně o faktech ale takový trochu praktický aby trochu přemejšleli. No ale hodně hodně to stavim na diskusi, aby ty děti projevovaly třeba svoje zážitky, svoje názory, a to myslim že je docela i baví no, hodně tam používat třeba příběhy když třeba i člověk něco čte tak je zajímavý že i velmi živá třída, tak oni se dokážou v tu chvíli uklidnit a naladit se hezky na to téma a všichni poslouchaj a pak na to dokážou hezky reagovat.

T: Mhm.

U2: Nebo třeba vytváříme když sem třeba učila ehm přípravu na pracovní život by se dalo říci a vytvářeli jsme e strukturované životopisy, motivační dopisy nebo jsem udělala den kdy měli přijít oblečený jako na pracovní pohovor v rámci samozřejmě možností jó že ty děti ten šatník třeba nemaji úplně stoprocentní na todle, ale to jsou takový věci že ty děti aktivně se do toho musí zapojit á myslim si že jim to docela zůstane na delší dobu v hlavě a že...

T: A zapojují se?

U2: Jo!

T: Aktivně nebo?

U2: Jo!

T: I obecně když Vy připravíte něco nějakou práci takže v té hodině se zapojují.

U2: Ano, ano.

T: Nejsou pasivní.

U2: Ne ne ne zaplat' pán Bůh ne. Jo sou dobrý. To už jsou opravdu nějaké excesy výjimečné ale celkově ty děti jsou velmi šikovné, aspoň co mám. Občas se stane že když sme třeba řešili volební právo a bavili jsme se o volebním právu od šestnácti let, zda ano nebo ne, jo a to jsem řešila s devátákama tehdá, který k tomu už měli věkově poměrně blízko, tak ee v jedné třídě to bylo naprosto bezproblémový a v jiné zase třeba tam bylo pár holek který jako vůbec nedokázaly udělat jakýkoli názor, jakýkoli argumenty takže pak to z nich člověk tahal jak z chlupatý deky a stejně jako se nic nedověděl no, takže je to hodně i vo těch individualitách který se v té třídě sejdou a, a ale no ((smích))tak to je asi ve všem víceméně že jo.

T: Mě jde o to jestli třeba ti žáci mají ten vztah k té občanské výchově nebo jestli to spíš stagnují nebo si to nějak odsedí aby e...

U2: Já si myslím že jako většina těch žáků že tam je docela dobrý takový to flow v těch třídách že jako to docela jede. Jó. Může se stát že jako někoho to nezajímá ale, ale jako většinou to funguje dobře. Ta třída spolupracuje.

T: Mhm a dáváte jim také nějaké úkoly? Nebo nechci říct úkoly ale něco vypracovat si doma, najít si na internetu...

U2: Jo to třeba fakt dávám výjimečně ale třeba jak jsem zmiňovala ten strukturovaný životopis a motivační dopis tak ve škole tam jsme třeba probírali jak to všechno má vypadat, co to má obsahovat a měli na to čas doma si to vypracovat a já jsem to pak hodnotila místo písemky prakticky. Takže věděli přesně jak na to a doma měli klid si to všechno uzpůsobit jako kdyby se hlísili na opravdovou [pracovní pozici].

T: [Ale pravidelně] to není.

U2: Ne! Ne vůbec, vůbec.

T: Mhm. Něco třeba dohledávat si? Informace sami? Nebo všechno jim všechny informace jim předáte důležité v té třídě a oni potom vlastně s nimi pracují doma.

U2: Prakticky vzato většinu těch informací jim předávám já, á ee jediný co třeba takhle pravidelně si dohledávají tak já mám v hodinách používám takzvané aktivy, jestli jste to nesl- nebo pardon aktuality, aktuality. Takže to

vždycky určim dva nebo tři žáky kteří přinesou do tý další hodiny nějaké aktuality takže to si musí aktivně vyhledat nějaké informace aby to nebylo bulvárního rázu typu že Karel Gott má umělý prsa a já nevim jó takový, prostě aby to bylo k něčemu [jo]...

T: [A to] určujete vždycky hodinu předem [kdo] přinese.

U2: [Ták] říkám jako zeptám se kdo chce mít příště a voni se dobrovolně hlásí, když nikdo se k tomu nemá tak případně je k tomu že jo násilím donutím ale ((smích)) jo tak voni na tu příští hodinu si to pak připraví, ee a je to jako myslím si že v tý třídě to vytváří dobrou atmosféru protože za prvý ty děti nejsou stresovaný hromadně jako koho vyvolá, že jako se všichni musí a teďka nikdo není připravený a takhle, tak oni přesně ví, že na ně přijde ta řada a e většinou oni sami si řeknou že chtěj tu aktualitu příště mít, takže jsou jako takový motivovaný jsou v pohodě, no. A ostatní jako v tý třídě to docela zajímá. Když to maj pěkně připravený, tak poslouchaj a rádi se dozvídaj co se děje, no.

T: Mhm děkuju, á ještě se vrátim k Vaším přípravám, e připravujete se každý den nebo na každou tu hodinu?

U2: Ze začátku když jsem dělala ty přípravy úplně poprvé, tak e to bylo nezbytné. Dneska spíš u některých těch příprav zůstávám, takže si je hezky recykluju a nebo nebo si tam něco pozměním. Dejme tomu když učim politický systém České republiky a zmiňuju tam dejme tomu předsedy různých stran které jsou zastoupeny v poslanecké sněmovně a tak dále, tak se to samozřejmě musí aktualizovat protože to se rok vod roku u nás že jo docela rádo mění á nebo i nějaký právní záležitosti tak taky si to člověk musí ověřit zda je to stále takto platné nebo (.) e jo ale už spíš recykluju, ze začátku to bylo hodně jako náročné musim říct, [všechny přípravy].

T: [No to sem se chtěla] zeptat jak vnímáte tu náročnost.

U2: Nó tak aby ta hodina k něčemu byla tak opravdu jsem nad tím trávila dlouhé hodiny no doma, nad jednou hodinou. Takže ale je to možná dáno i tím že opravdu většinu těch hodin jsem si vytvářela nebo si vytvářim úplně sama a jak vytvářim prezentace, tak se snažim aby to nebylo jenom nějaký nic neříkající text, ale aby tam byly motivující nějaký obrázky, nějaký aktivity, tak přemýšlet jak ty děti aktivovat

v těch hodinách aby je to zajímalo, aby si z toho něco odnesly, takže ty přípravy jsou poměrně dlouhosáhlé. ((smích))

T: (..) Ee co říkáte na témata v té občanské výchově.

U2: Nó některý mi přijdou trošku zbytečný, aspoň teda když se koukám na toho Frause jo, ale ee jinak je tam spousta věcí který právě jiný předměty obsáhnout nedokážou á ty mi přijdou hrozně důležitý pro ty děti.

T: A dokázala byste konkrétně říct třeba co se Vám teda úplně nezdá v té knížce a co byste doplnila?

U2: Mě třeba přijde úplně zbytečný ňáký, ňáký architektonický slohy který stejně probíraj v tom dějepise nebo no co tam ještě je takovýho, tohleto mě jako napadlo první opravdu že to je...

T: Spíš kdyby ste se zaměřila možná ee na ty témata jako sociologická, jó jestli třeba více sociologie v tom nebo psychologie

U2: Jako takhle tematicky [vyloženě]?

T: [Mhm nó].

U2: To mi, to mi přijde jako relativně v pořádku no. ňáký, ňáký takový ty státní svátky některé, vim že to patří k naší kultuře ale ňák mě to, mě to samotnou nějak moc úplně asi nezajímá možná proto k tomu nemám úplně takovej vztah, takže když jsou ňáký Velikonoce tak to třeba proberu jenom s šest'ákama ňáký základy a takhle ale potom s těma vyššíma ročníkama už to nijak neřeším. Řeším, řeším věci typu když se slaví Sametová revoluce nebo (.) nebo Mnichovská dohoda když jsou takovýhle výročí protože tam můžu zapojit tu politologii, můžu tam zapojit i ňáký lidský práva a podobně takže už to má jiný grády než ňáký no ňáký věci, který ty děti stejně slaví s rodinou a tak.

T: Mhm. A ty témata který Vám víc chybí? Co byste víc doplnila?

U2: Já si tam jako já si to uzpůsobim sobě takže třeba mě baví docela politologie, psychologie, sociologie, ekonomie ((smích)) to si je pěkně nabuším nó, tak a třeba třeba u některých těch hodin tam to trošku zredukuju no. ((smích))

U2: [To se přiznávám].

T: [A co v té ekonomii] jak jí třeba vnímají žáci? Jsou už trochu vybavení z domova? Nebo jsou úplně nepolíbení a vy to tam do nich potom- protože vlastně to je to úplně hlavní že jo co oni potom využijou, aby aby měli nějaké finanční nákou finanční gramotnost...

U2: No úplně hlavní je to důležitý bezesporu, ale myslím si že dneska se hodně klade důraz na takzvaný ty soft skills který třeba jsou právě v těch mezilidských vztazích a tak dále aby byli flexibilní do života třeba i v tom nejistým trhu práce, který tady máme ale samozřejmě ta finanční gramotnost, ee jsou děti který se vo tom s rodiči třeba trochu baví, který s těma peněžma nějakým způsobem zacházet dokáží, ale většinou bych řekla že se dozívají hodně nové věci. Takže když řešíme hypotéky a spotřebitelské úvěry, ee zadluženost domácností nebo obecně jenom ty výdaje domácností když já jim dám jenom takový e projekt, nebo projekt nó aby doma se trochu poptali kolik platí za elektriku kolik platí za tydlecty a takový věci tak bývají docela překvapení co to všechno stojí no. Protože jako nemají potřebu to [řešit].

T: [Mhm, mhm].

U2: Pro ně je to automatický, třeba sem tam dostanou nějaký kapesný, ale se kterým si jako to jsou nějaký fyzický peníze takže když utratí tolik peněz za třeba něco k jídlu tak jim zbyde tolik a už si to dokážou nějak plánovat, ale ty finance tý rodiny, to je třeba překvapí co všechno kolik stojí.

T: A jsou nějaká témata u kterých vidíte větší zájem? V té hodině u těch žáků?

U2: Já si myslím že tam hodně je zajímavý ty mezilidský vztahy, celkově, protože to jsou věci který i v tomhle věku jsou pro ně důležité a dá se tam docela dost hrát v těch hodinách, takže to je dost baví.

T: Á obecně dokázala byste říci jaký je ten vztah těch žáků k občance vůči třeba jiným předmětům?

U2: Berou to spíš jako pohodový předmět kde se moc nestresují e možná je to dáno taky osobností učitele jo protože vim že než jsem tam nastupovala, tak kolegyně co to učila předemnou, tak v rámci finanční gramotnosti tam opravdu počítali ona je matikářka jo, takže vona, vona vopravdu jim tam dávala analýzy a tak dále a

dostávaly čtyřky ty děti, takže ta občanka byla pro ně trošku strašák, ale jako já se to snažím dělat spíš aby byly v pohodě a spíš si z toho odnesly nějaký i trošku zážitek který jim v té hlavě zůstane, takže vnímaj to pěkně, docela si myslím že se na ty hodiny i těší že si trošku jako voddychnou a zároveň se třeba dozví něco zajímavýho jó? Je to ...

T: Je to přece jenom docela široký, široké téma ee jak vnímáte třeba ten objem informací pro ty děti. Je to hodně nebo málo? Nebo...

U2: Je toho hodně, je toho hodně, takže já si to opravdu uzpůsobuju podle sebe a zredukuju si to co sama nějakým způsobem uznám za důležitější než něco jinýho á nebo co vim že jako těm dětem dokážu opravdu kvalitně zprostředkovat.

T: Mhm. A jaké téma třeba učíte třeba Vy nejradši?

U2: Nó mě baví hodně ta psychologie ekonomie ((smích)) [sociologie]...

T: [Jo Vy už jste] to vlastně říkala ((smích)).

U2: To jsou, to jsou věci co mě, politologie, takže to jsou věci který, který mě opravdu baví no.

T: Ještě se zeptám jak se k tomu předmětu staví u Vás ve škole. Jestli je to prostě jenom vedlejší předmět vy jste říkala že ta kolegyně si tam dělá věci e třídnické vlastně...

U2: Nebo ona jako ona k tomu přistupuje zodpovědně, ona za mnou vždycky přijde a **** co mám prosimtě tady dělat s nima, tak já jí třeba dam nějaký svoje materiály a zkusim jí poradit. Tak ona k tomu přistupuje zodpovědně opravdu musim říct, ale někdy ten čas třeba využije na to, že tam musí bohužel řešit nějaký, nějaký průšvih v té třídě. Ale, ale staví se k tomu jako že to zvládá. Ale nebaví [jí to] teda. Jo? Nebaví jí to.

T: [Mhm]

U2: A občas jí přijde že se tam učí úplný pitominy, ale e taky jako má tam hodně tu učebnici, ta je taková berlička protože nemá na to tu aprobaci tak že jo, to je...

T: Vnímají to myslíte ti žáci taky? Že s Váma je to jiný než s ní když...

U2: Tak to neumím vůbec posoudit, to fakt nevím protože já v těch třídách neučím ani angličtinu ani ten druhý předmět takže s těmi žáky vůbec nepřijdu do styku a celkově jako neřešíme jak se učí s jinýma kolegama a tak.

T: Mhm a [Vy máte] hodinovou dotaci [jakou] na Vaší škole?

U2: [Těžko říct] [Ano ano] Hodinovou dotaci.

T: Jednu hodinu teda týdně.

U2: Mhm ano.

T: Ee kolik nebo myslíte si že to stačí?

U2: Tak to víte, že každé kantory by rád navýšil tu svoji dotaci. Já bych jako se za dvě hodiny vůbec nezlobila, naopak by to bylo fajn že bychom to mohli o to lépe probrat všechno a, a že by si z toho více odnesli ale dá se to. Dá se to.

T: Takže ideálně ty dvě hodinky by byly...

U2: Nebylo by to špatný já bych byla úplně nejradši za dvouhodinovku, takhle bych to asi udělala. Než dvě oddělené hodiny třeba v pondělí a ve středu tak dát si dvouhodinovku.

T: Mhm. (..) Ještě se vrátím k těm žákům, Vy ste říkala že mají tu občanku celkem rádi ee jak vnímáte takové to tvrzení, že když si na něco žák přijde sám, že ho to víc baví. Vy ste říkala že jsou docela aktivní takže pravděpodobně je k tomu takhle vedete aby, aby si na ty věci přišly sami, myslíte si že to pomáhá?

U2: Určitě tak jako když každý když má takový ten aha moment jakože najednou mu něco dojde, co nevěděl předtím tak je to já si myslím že vono v každém předmětu nebo v každé činnosti kdy se člověk učí je strašně důležitý nějaká emoce aby zažíval, takže voni když si pak na něco přicházejí a dokážou se do toho ponořit, bavit se třeba o tom i s ostatníma spolužákama, poslouchat ty ostatní e pohledy na tu věc tak je to pro ně docela přínosné, takže věřím že si i z toho ledacos pamatují. Díky tomu.

T: Můžu se ještě zeptat jak dlouho učíte tu občanskou výchovu?

U2: Jak dlouho? Pět let? ((smích))

T: Pět let, takže tam ještě úplně [nemůžete vidět] rozdíl jestli se třeba něco zlepšilo něco zhoršilo, jestli přibyly informace nepřibyly...

U2: [pět a půl]

U2: Já bych řekla že přibývají, jako přibývají ty materiály a jako zlepšuje se to. Já to povědomí i o tom jako že ta občanská výchova je důležitý předmět tak myslím si že se o tom začíná i veřejně víc mluvit ač jako pět let je poměrně krátká doba tak to, tak to pozoruju že tady jako nějaký důraz na to že opravdu ty děti se dneska potřebují fakt připravovat na tu nejistou budoucnost, trénovat ty jemné dovednosti který jim právě ta občanka umožňuje trénovat.

T: Mhm. A jak byste zhodnotila třeba vzdělávání nebo dozdělávání nebo já nevím aktualizaci informací co se týče občanky u učitelů.

U2: Já si myslím že to je vždycky individuální, jo že a to je já si myslím že to bysme mohli vzít češtináře, dějepisáře kohokoli...

T: Já sem spíš myslela jestli třeba máte nabídky nějakých kurzů, e sezení nebo různých...

U2: Ehm jakó jó, dalo by se říci ty možnosti jsou ale ee člověk, něco člověku se objeví jako ta možnost že prostě přijde ta nabídka na školu, ale většinou si to člověk dohledává sám když vo to má zájem.

T: Takže ta možnost tady je když má učitel zájem tak určitě se najde [nějaký] kurz který ho zase připraví nebo...

U2: [Určitě]

určitě, určitě Ty možnosti jsou, bohužel přímo v Budějovicích to tak není, tady spíš jako angličtinářka si dokážu vyžít s tím že sem přijede nějaký odborník a můžu si něco dozvědět nového, takhle spíš jsou to nějaké kurzy mimo, mimo Budějovice. Většinou je to v Praze no, takže šťastní pražáci z tohoto hlediska. Ty maj všechno. ((smích))

T: ((smích)) A ředitel nebo pani ředitelka já nevím koho [máte]...

U2: [Né tam] zástupce
zástupce ředitele...

T: Umožňují Vám [tam] výjezdy.

U2: [Jó] Jo máme opravdu skvělé vedení, který podporuje seberozvoj učitelů, takže já si nemůžu stěžovat.

T: Mhm. (..) Eště Vy jste teda taky měla ee žáky na praxi je to tak?

U2: Ano. ((smích))

T: Tak se ještě zeptám na otázku jak to vypadá s tou přípravou těch úplně začínajících učitelů.

U2: Já si myslím že všichni tu přípravu opravdu berou hodně zodpovědně, ale pak ta realita v těch hodinách, je to strašně moc postavený na tý osobnosti toho člověka, že jsem tam třeba měla studentku která byla naprosto vynikající, ty děti skvěle reagovali, bylo vidět že jí to bavilo a ty hodiny byly opravdu kvalitní, pak jsem měla třeba studentku která si tolik nevěřila v tom přístupu k tý třídě, měla teda dokonale fakticky připravený ty předměty, ona zrovna měla nějaký právo myslím že schytala, lidský práva a takhle, a měla prostě všechno perfektně připravený, i poznámky pro ty děti a tak dále, ale ta hodina ve finále vylpynula strašně nezáživně, bylo to opravdu jenom výklad a á ty děti jako byly roztěkaný, nebylo, nebylo to úplně dobrý musím říct.

T: Ale bylo to na osobnosti té studentky, nebylo to dané třeba tou fakultou na kterou ta [studentka] chodí.

U2: [Ne ne ne] Jako nestalo se mi že by mi na praxi přišel někdo nepřipraven, vždycky jako jsme si rozebrali co se bude danou hodinu probírat, voni to se mnou třeba i konzultovali tu přípravu, přišli vždycky připravený, ále já si myslím že tady je strašně důležitá ta osobnost toho učitele. To si asi vzpomene každý z našeho dětství když jsme byli na škole, byli učitelé se kterýma nás to chytlo a byli učitelé na který si dneska ani nevzpomeneme pomalu. To bylo fakt úplně tristní nebo nuda těžká, a to je, je to hodně o štěstí no, já sama až budu dávat svoje děti do školy tak budu doufat že tam budeme mít kvalitní kousky mezi těmi učiteli ((smích)) a že opravdu si něco odnesou no.

T: Mhm.

U2: A to je myslím i jedna z věcí na který se dá těžko pracovat jo, to je prostě něco co člověk má a nebo nemá. Jako dá se to zlepšit, ale asi prostě s některýma věcmi se člověk rodí, s některýma bohužel ne. Zase maj talent na jiný věci.

T: A e didakticky teda jsou ti žáci také připraveni dobře, z té fakulty.

U2: Ee

T: Co se týče metod které znají, umějí využívat, moderní jakoby...

U2: Jsou seznámený s těma metodama ale zase, zase to myslím souvisí s tou osobností, e že né každej ty metody dokáže využít, že třeba jim to není příjemné, protože oni jsou třeba plašší nebo takový nejsou moc průbojní, nebo se těch dětí jako opravdu můžou bát jo, to je taky se jako bojí nějakých neočekávaných reakcí takže když si to tak vezmu že si hodinu připravím, že tam mám všechno co tam mám vodučit, prostě mám to nalajnovaný, stoupnu si před tu třídu, všechno jim to povím, tak si můžu vodškrtnout mám splněno, alé ten přínos je jakoby minimální, ale zase jako to riziko pro toho učitele že se v tý hodině něco jako semele neočekávanýho tak je taky minimální takže jako on nemá nutnost improvizace.

T: Mhm.

U2: Takže e a je spousta lidí který se tý improvizace bojí jo, a u těch učitelů si myslím, že je to docela důležitý umět improvizovat. To je to živý těleso ta třída, pak jako jak se to sejde i taky je rozdíl jestli učíte teď v červnu a nebó, nebo prostě někdy v únoru, tak ty děti reagujou různě. ((smích))

T: Já nevím, odemně už jsou to všechny otázky, ee je něco co Vy byste ještě zmínila? Co třeba byste vyzdvihla a nebo naopak osobně shledáváte jako problém v té občanské výchově?

U2: ((Rámus)) Osobně nějaký problém (..) já si myslím že co může být problematický, tak je když ten učitel, je to totiž takové citlivé e dejme tomu v té politologii když ten učitel nějakým způsobem do těch dětí pumpuje ten svůj názor jak to je správně, která politická strana je dejme tomu skvělá a která je naopak špatná, protože mezi těmi učiteli máte opravdu e spektrum všech voličů by se dalo říci, takže

ee a každý může být přesvědčený o té své pravdě a já si myslím že tohle není úplně dobrý do těch hodin dávat. Protože i ty děti pochází z nějakého prostředí kde ty rodiče mohou mít různé přístupy, a ač já třeba samá mám samozřejmě taky nějaký politický názor tak nemusím souhlasit s názorem těch ostatních, tak jako nemám patent na pravdu jo, že jako je to vyloženě úplně špatně. A e myslím si že v té občance třeba v té politologii to posláním toho učitele je spíš informovat ty děti vo to jak jaký jsou ty možnosti třeba, seznámit je s tím nějak objektivně co ta politika přináší, jaký ty strany jsou objektivně to jako rozebrat a nechat spíš na nich aby si sami utvořili která z těch stran je lepší, horší nebo která dejme tomu může nějakým způsobem podporovat lidská práva a nebo naopak má nějakou škaredou historii na kterou třeba docela navazuje, jó je to, protože vim že někteří učitelé se netají opravdu tím co je prostě pro ně top a a jako teďka nenarážím vůbec na teďka Top 09 to vůbec jako ne. ((smích))

T: ((smích))

U2: Né teďka mě napadlo opravdu to může být jakákoli strana, třeba kolegyně matikářka tak jako vim že do dětí jako hustila v matice že ee že prostě uprchlíci nás tady zavalí a SPD jak bude volit a takovýdle věci jo, mě přijde že tohle na školní půdu vůbec, ale vůbec nepatří, že děti samozřejmě před volbama na mě pani učitelko koho budete volit? Jo tak třeba když byli prezidentské volby tak jsem řekla budu volit muže staršího 40let jo? Protože ale neřeknu jim, neřeknu jim koho volit protože za první ty děti jsou hrozně snadno ovlivnitelný a za druhý jako ee fakt si musí na to přijít sami jo, to že já někoho volim neznamená že to je opravdu ten nejlepší kandidát. A i další věc pak se může stát že přijde nějaký rodič a co nám to tady jako vykládáte? Jó je to trošičku takové rizikové tohle jo? A můžou být i nějaká témata který můžou být citlivý, pro ty rodiny samozřejmě jo? Ale to ta občanka holt člověk musí se nebát a a nějak se s tím popasovat.

T: Takže se pouštíte do těchto citlivějších témat.

U2: Jó řešíme třeba trest smrti nebo samozřejmě sme řešili i uprchlickou krizi a tak dále, homosexualitu a právo třeba na adopci, to jsou věci který třeba i na té církevní škole mohou být poměrně palčivý jo, ale zatím jako dobrý, zatím dobrý, já jako jim neřikám totiž ten svůj názor, já to spíš nechávám na nich aby si nějak sami to sami to nějak uspořádali a sami si zkusili hledat ty argumenty. No je to takový ((smích)) je dobrý aby o tom byli informovaný ale není nutný opravdu aby ten učitel jim sděloval

co si o tom přesně myslí, sám. (..) Ale no může to být pro někoho těžké no, samozřejmě. Je to vždycky o tý osobnosti učitele ((smích)).

T: Do čeho se pustí...

U2: Přesně.

T: Dobře tak (..) já ještě přemejšlim jestli mě napadne nějaká otázka ((rámus)) možná jestli spíš jako k tomu organizačnímu tomu byste něco měla, ale Vy jste vlastně všechno zodpověděla že je pozitivní, že se Vám to [líbí] nebo že jste spokojená i s těmi materiály i s těmi metodami, se vzděláváním...

U2: [víceméně] Mhm. Já jsem jako taková, já se z toho nehroustim opravdu takže já i když někde vidím problém tak si to dokážu asi nějak obstarat aby to problém nebyl a celkově fakt tady vidím nějaký trend v tom že ta občanská výchova získává trochu na prestiži v té společnosti, že to není už taková ta popelka ušmudlaná nebo nějaký předmět, který by měl do těch dětí hustit nějakou ideologii jako to bylo za bývalého režimu, tak je to takové, takové jako docela myslím má to dobrý směr do budoucna. Když se to dobře podchytí všechno tak budou všichni spokojení. ((smích))

T: ((smích)) Dobře. Tak mě to asi takhle stačí, moc Vám děkuju za rozhovor.

U2: Nemáte vůbec zač.

Příloha 4: Přepis nahrávky č. 3

TÉMA: Výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách

DATUM REALIZACE ROZHOVORU: 12. 6. 2019

DÉLKA ROZHOVORU: 35 min.

ÚČASTNÍCI:

T: tazatel

U3: pan učitel

T: Dobrý den, ráda bych s Vámi uskutečnila rozhovor ohledně aktuální situace výuky k občanství na českobudějovických základních školách. Vy na jedné z nich jako vyučující tohoto předmětu působíte, proto jsem Vás oslovila. Chtěla bych Vás ujistit, že rozhovor bude anonymní a zeptám se tedy, zda souhlasíte s tím, že rozhovor budu nahrávat.

U3: Tak, máte můj souhlas.

T: Dobře, děkuju. Ee já už jsem zmínila, Vy vyučujete na této škole výchovu k občanství, ee máte vystudovanou tuto aprobaci?

U3: Mám mám.

T: A mohl byste říct jakou k tomu ještě máte, [jaký k tomu máte předmět]?

U3: [E mám anglický jazyk, výchovu]k občanství nebo základy společenských věd.

T: Mhm á jste jediným učitelem výchovy k občanství [tady na základní škole]?

U3: [Mhm na téhle škole ano].

T: E kolik vyučujete tedy tříd? Nebo kolik to dělá dohromady hodin?

U3: Ee takže je to vlastně od šestky do devítky, v každém ročníku dvě třídy, to znamená osum, osum hodin.

T: ((Rána)) Mhm. Jaký máte vztah k té občanské výchově, vyučujete jí rád?

U3: Jó baví mě to, někdy si myslím že to baví i děti, takže (.) kladný.

T: Kladný? A třeba i vzhledem k tomu jazyku? Když byste to porovnal?

U3: Ee (..) Asi tak stejně. Jó to je, mě to baví ta práce s těma dětma a (.) a snad i oni chápou že je to důležitý, takže jó mám k tomu, mám k tomu kladný vztah a na to se ještě asi dostaneme v dalších otázkách že jo, co konkrétně třeba ee tam trošku vadí nebo, nebo hm nějaký takovýdle věci.

T: Mhm klidně můžete povídat jestli už k tomu máte něco...

U3: Povídejte, povídejte. [Já se k tomu dostanu ještě].

T: [Dobře tak já ještě teda takový] ty úvodní otázky. Kolik hodin máte dotaci? Pro občanku?

U3: Ee (.) tak myslíte pro třídu.

T: Mhm.

U3: Každá třída na druhém stupni má jednu hodinu týdně.

T: A myslíte si že to je ideální? Nebo byste to změnil?

U3: A asi je to dostačující, když není červen a neodpadají všechny ty, e nejsou ty výlety a nejsou tyhle akce, kde se vám stane že třeba že jo jsou středy, teďka to bylo v květnu kdy prostě já ty žáky nevidím třeba měsíc jo? Takže z tohodle důvodu asi ty dvě hodiny by byly lepší, nicméně na probrání učiva a na všechno co udělat máme, tak ta hodina stačí.

T: Stačí. Mhm dobře (..) jakou má pro Vás tenhle předmět důležitost.

U3: Ee jak to myslíte? [Mám to ohodnotit nějakými procenty?]

T: [Jestli, Vy ste říkal že, že] žáci pravděpodobně vědí že je to pro ně důležitý, takže Vy si myslíte taky [že je to přínosný] předmět?

U3: [Jó určitě ano]

Určitě je to důležité z hlediska toho, že žáci musí pochopit nějaký principy fungování společnosti třeba, ee kde nemá, který nemá prostě možnost čerpat v jiných předmětech. Jó takže určitě ano.

T: A jak se k tomu staví tady u Vás ve škole? Většinou je to třeba bráno jako takový ten vedlejší předmět kdy se dělají všechny ostatní věci...

U3: Myslíte kolegy jak se k tomu staví?

T: Nó nebo spíš vedení?

U3: Né v pořádku, je to asi jako každý jiný předmět to má takovou tu váhu. Jestli potřebujete to přerušit než si to kolegyně řeknou.

T: No asi jo, já nevím jestli to tam bude tomu rozumět.

U3: Někdy šumy tam asi budou.

((Pauza))

T: Tak jo, tak se asi dostaneme k těm tématům. Vy ste říkal, že už k nim asi budete mít co říct s čím jste spokojený s čím nejste, co byste třeba doplnil nebo naopak vyškrtнул?

U3: Ee co se týče témat myslíte.

T: Mhm.

U3: Ee některý témata se prolínají třeba až moc s výchovou ke zdraví, kterou mají vlastně žáci dva roky, v šestce a v sedmičce a já nevím co se týče třeba ochrany zdraví, první pomoci, tak to si myslím že ten předmět výchova ke zdraví plně splní. Á (..) jinak obsahově nebo tematicky, říkám jó my pracujeme s učebnicema který si musíte dodělávat dost vy, což je docela pracný, e dodělat se to dá, ale e říkám, s tou osnovou, tu si vlastně můžeme upravit v rámci ŠVP tady, tak to si uděláme, á ty témata si tam necháme takový jaký já cítím že jsou důležitý, vlastně tematicky kopírujeme, kopírujeme učebnice který máme ale musíme to rozšířit, jo? Takže e ale na ty učebnice se asi dostaneme potom ještě že jo.

T: Mhm mhm. Ale kldině můžete povídat, jestli to souvisí tak...

U3: JÓ e říkám v současné době vlastně já jak dlouho to mám, tři roky, tři roky tady učím občanskou výchovu? Já jsem to měl dřív tak že jsem učil jenom svojí třídu, a potom když se školy dělily, my jsme byli s Novou, tak jsem to dostal celý pod svůj palec, takže tři nebo čtyři roky to vedu, áá ee hledám vlastně poslední dva roky nějaký nový učebnice. Zase je to, je to o penězích že jo, ale potřebuju aby ti žáci mohli pracovat s textem, aby mohli pracovat s nějakým materiálem s učebnicí jako takovou která je opravdu pro ně bude nějakým vodítkem a něco je opravdu naučí, jo? Teďka máme knížky který jsou vlastně vydaný Frausem á nejsem s tím úplně spokojen, co se týče obsahu. Takže takhle.

T: A lepší knížky jste nenašel a nebo [je to o] těch financích.

U3: [No ehm] Našel, jo?
Není to úplně jednoduchá situace najít dobrý knížky na občanku, který by bavily ty děti a který by byly smysluplný pro mě a který by se dali využít opravdu jako didaktická pomůcka v té hodině. Takže mám nějaký dva typy a budeme, budeme to projednávat, no. Spíš to vypadá tak že to obměňujeme v šestce, sedmičce, v osmičce každý rok jedny a oni si je potáhnou dál. Tak to je prostě. ((smích))

T: Mhm. A ostatní materiály který jsou teda dostupné k té výchově k občanství, s těmi jste spokojený? Co se týká třeba podpory na internetu nebo...

U3: Tak ty co si najdu, tak musím, musím že jo zase vzít á nechci říkat prověřit jo, ale nějak si je, nějak si je opravdu prozkoumat aby tam nebyly věci dobře, aby byly důvěryhodný. Nevím občankáři cz jestli znáte, e a potom je to spíš že pracujeme s metodickéjma příručkama různých organizací. Já nevím, Post bellum něco nabídne, Příběhy našich sousedů něco nabídnu, armáda Český republiky něco nabídne a ty dílčí prostě příručky nebo i věci pro žáky, jo teďka pracujeme, evropské centrum mládeže se to jmenuje? Jo tak ty materiály od nich jsou jako kvalitní, až mimořádně kvalitní a do té výuky se opravdu hodí, ee ale je to vo aktivitě. Cítíte že, jó že musíte vyvinou nějakou aktivitu abyste je měla a eee takhle.

T: A zase když byste to porovnal s tím jazykem?

U3: Tak v tom jazyku je to snažší protože že jo angličtina třeba kterou učím já, tak je vlastně prodejním artiklem Británie á ty knížky, ty knížky dělaj dobře, takže tam je to snažší, tam je o tom vybrat tu knížku a de facto máte ty hodiny nalajnovaný,

připravený a ohledně té angličtiny je toho tolik, že tam ten problém není, jo. Říkám ta občanka je trochu pracnější s tímhle, ale ee spíš je to časově jo, říkám hodně materiálu si musíte udělat Vy, když přijdete na dobrý materiál tak si ho musíte schovat aby ste ho měla.

T: Takže si děláte přípravy na každou tu hodinu zvlášť.

U3: Mhm mhm, ale jo ale je to zase o tom, že když si já nevím, uděláte jak jsem to měl já, učil jsem nejdřív šestáky, tak jsem si tam udělal všechnu šestku, což Vám nestačí že jo na padesát let, musíte to trochu obměňovat, ale už to jenom uzpůsobujete a to jádro máte. Ee takhle to uděláte v sedmičce, v osmičce v devítce a máte to, máte to hotový. Jo? Říkám bohužel ty učebnice jsou vodítko tematický, ale už ne, už ne prostě tak aby ty žáci s nimi mohli v hodině pracovat a (.) ani ani ty věci který je chcete naučit, tak tam prostě nenajdete. Tam jsou spíš takový jako když to řeknu takhle takový blbiny pro děti o já nevím vždycky, tak o tři čtyři roky prostě mladší.

T: A vnímaj to tak i ti žáci třeba?

U3: Určitě. Jo? Jo taky je to jeden z důvodů proč tu učebnici my jakoby otvíráme a říkám deme jí, vona je udělaná povrchně takže ona se, ona se dá tak jakoby prolítnout, a ty materiály musím nosit já aby měli pracovní listy, aby měli poznámky. Jo? Neudělaj si, neudělaj si poznámky z té učebnice, je to nemožný.

T: Mhm a co se týče těch aktivit když jim z toho něco zadáte?

U3: Tak zase tu de, zase tu de o to, třeba ty aktivity jsou dobrý co se týče témat psychologie, sebepoznávání, což maj v osmičce, tak tam si vystačím s tou učebnicí, jo? Tam maj nějaký smyslový klamy, iluze a tyhle věci tak to je fajn. Tam řeknu že e je to dostačující nebo je to dobrý, ale jinak si to musíte dohledat a a ale říkám, jo? Jednou připravíte a vlastně ty ročníky jdou proti sobě, když máte osmičku áčko béčko tak uděláte jakoby jednu přípravu na tu hodinu.

T: Mhm.

U3: Takže takhle.

T: A jaký obecně maj žáci vztah k tomu předmětu?

U3: Ee to byste se musela zeptat žáků, ale...

T: Tak z jejich reakcí.

U3: Jó myslím si že je to baví, ty známky tam nejsou špatný, říkám je to, je to zase předmět takovej víc povídací a takovej kterej jim dá do toho života. Snažíme se to i prakticky zapojit, takže maj tam scénky, maj tam něco jako dramáček aby jenom neseděli v lavicích a jdeme do terénu že jo, navazujou na to nějaký projekty který děláme na škole, co se týče třeba já nevím ochrany zdraví, ozbrojeného útočníka, takže jo samozřejmě je to předmět branej jako každej, každej jinej spíš pozitivněji. Když to řeknu takhle.

T: Mhm. Takže jsou v těch hodinách aktivní?

U3: Jó jsou v pohodě.

T: A Vy učíte tři roky tu občanku takže ještě úplně nemáte třeba srovnání.

U3: Já je učím, já je učím vlastně říkám měl jsem jenom tu šestku potom jsem měl sedmičku, potom jsem měl osmičku, potom jsem měl devítku a pak jsem to měl všechno, takže občanku jako takovou né, né celoplošně ale jako takovou učím vlastně těch pět let. Pět let jí učím.

T: Ee jaké teda metody, Vy už jste nějaký metody jmenoval, můžete ještě říct nějaké metody které využíváte v těch hodinách?

U3: ((výdech)) Metody (..) co chcete slyšet? ((smích))

T: Spíš jestli máte takový ten, hodně výkladu nebo se zaměřujete na ty aktivity různé...

U3: Je to, je to kombinace. Jo je to ročník od ročníku, samozřejmě je jasný že výklad tam musí být, ee všechno vlastně máme formou power pointových prezentací, žáci dostávají třeba z IVP dostávají materiály ale na to se Vy úplně neptáte, pracujeme s metodama, jak už jsem říkal dramatický ztvárnění využíváme, využíváme diskusi hodně debatu samozřejmě v nějaký slušný formě, e a takový ty jednoduchý aktivační metody, využíváme brainstorming, využíváme všechno možný. Takže ee spíš se ptejte já Vám řeknu využívám, nevyžívám jo.

T: Mně to takhle stačí, zeptám se mají, dostávají žáci práci na doma?

U3: E někdy ano, jo? Není to nějak časté, ale ano. Jo? Hlavně ještě ty nižší ročníky šestky, sedmičky, e musí si, musí si nějak věci dohledat co se týče jejich kraje, Českých Budějovic, chodíme do terénu taky e máme projektovou výuku, nesedíme jenom ve škole v lavici, takže ta aktivita samozřejmě je doma potom náročnější o to, když třeba něco nestihnem ve škole.

U3: Mhm můžete to přiblížit co třeba doma musí udělat?

T: Ee píšou, nevím třeba maj, třeba mají sedmáci teďka maj prezentaci na lidský práva, musí to udělat doma. Jo nemáme na to prostor, dostanou téma, pracujou v týmech ahoj budeš v nahrávce, budeš v nahrávce ((smích)) takže projektovou výuku začneme ve škole dodělají doma, ee šestáci maj referáty třeba kde mapujou jedno místo z jihočeského kraje, připravujou výlety, takže takovouhle práci třeba dělaj doma.

T: Mhm takže práci s internetem [vlastně, s médií].

U3: [Určitě, určitě] a třeba i vlastní grafiku e kdy třeba ee vyrábí státní symboly, ee dělaj znaky jihočeského kraje, nebo dělaj i to dělaj třeba tady ve škole že, což musí třeba zase dokončit doma, že dělaj nákej svůj ideální stát, takže takhle.

T: Mhm, tady hodně na základních školách jsou rozšířené tzv. aktuality v občanské výchově, zadáváte je taky? Víte o co se...

U3: Ee nezadávám je pro žáky. Měla to kolegyně která to učila předemnou, ee bavíme se o tom ale přináším to já do té hodiny, jo? Výroční já nevím atentátu na Heidricha, výročí čehokoli, jo? Co se taký vlastně českých dějin, takže takhle o tom mluvíme. Nebo něco když třeba projednáváme poslaneckou sněmovnu, senát, řeší se tam nějaký zákon, řeší se tam nějaký odstoupení, tak se na to dostáváme, ale spíš je to takový průřezák, kdy vlastně u těch vyšších ročníků tím to učivo opakujete, a tím mladším to přinášíte jako nový a nebo přímo do toho tématu kde to přímo berou, takže ta aktivita nebo ta práce je zase ode mě jo.

T: A máte nějaký hlubší důvod, proč je to od Vás, jako třeba aby...

U3: Spíš je to taková řízená orientace, já potřebuju aby oni se orientovali v situaci, která je, aby jí rozuměli. E když to zadáte tím dětem, některý jsou samozřejmě schopný to interpretovat svýma slovy, přednést to těm spolužákům jako (.) relevantní problém, a udělej to tak jak si to představuju, e některý tam vidíte už názory rodičů a zpracování rodičema názory a to já nechci aby papouškovali názory rodičů. Jó, takže spíš otevíráme nějaký podněty, nějakou diskusi, bavíme se o tom. Samozřejmě není to celá hodina, je to, je to ten úvod.

T: Mhm, když už jste zmínil ty názory rodičů, jak se stavíte k těm citlivým tématům, kam vlastně i Vy můžete dát ten svůj názor. Snažíte se nějak se tomu vyvarovat?

U3: Citlivý témata? Co myslíte citlivýma tématama.

T: Právě tyhleto politické názory, to co si...

U3: Dobře. Takže žáci jsou, žáci jsou seznámeni s tím že e (.) my si představujeme různý názory a snažíme se k těm názorům nějak vymezit, ale to je z jejich strany. Já je nemůžu nikam tlačit a leckdy chtěj názor ode mě na já nevím, jakou volíte politickou stranu, jak se díváte na tu a tu skupinu obyvatel. V tom případě já jim opakuju že názor na to samozřejmě mám, ale jakmile tam zazní ode mě, někdo z nich si to přechroustá jako názor nějaký autority a stane se to jejím názorem. Jo takže snažíme se v nějaký slušnosti se k těm názorům dopracovat aby oni se dopracovali sami. Jak říkám, nepřijímej názor rodiče, udělej si svůj vlastní a nebudu ti říkat jakej protože tě tím vlastně ovlivním, jakej mám já teda. A samozřejmě nějaký témata jsou citlivý že jo. Já nevím rodina, tak tam máte rozvedený děti, děti z neúplnejch rodin a musíte se k tomu postavit tak, tak aby Vám půlka třídy nebrečela a (.) a musíte si to promyslet trochu co jim chcete říct a kam chcete s nima zajít.

T: Mhm.

U3: Musíte tu třídu trochu znát, no takže, není to že by tam přišel někdo úplněovej a já mocha na něj vybafnout, nedopadlo by to asi úplně ideálně.

T: Měl jste někdy problém s rodiči ohledně tohohle?

U3: Ee letos jednou jo, poprvé jednou (..) takže, ale jinak ne, jinak rodiče docela spolupracujou, nebo nevytýkaj nebo jsou zticha, nevím. ((smích)) Ale jo, měl, měl

jsem jeden telefonát letos teda (..) maminka volala o svých představách, tak se ty naše představy trošku neshodly, ale to se stane vždycky že jo.

T: Ohledně názoru teda jaký jste měl.

U3: Ne ohledně názoru, spíš ohledně ee brali sme se šestákama rozdělení, rozdělení moci výkonný, prezident, vláda e někdo tam hnedka, oni sou takový hlučnější, tak tam hnedka vykřik svůj názor na vládu nebo na prezidenta přímo, to bylo vlastně s tou zase vulgaritou já nevim v rozhlase nebo v televizi nebo kde to bylo á holčička si to přinesla, přinesla domů, trošku si to poupravila a já jsem s tím měl problém, jo? Aniž bych tam do toho nějak zasahoval svým názorem. To se prostě stane všude, jo? Takže (.) takže takhle.

T: Mhm děkuju a přijdou Vám tedy tyhle informace přiměřené jejich věku?

U3: Jaký informace myslíte?

T: Ty co sou, nebo obecně ty témata které jsou obsažené v té občanské výchově.

U3: Je to o tom jak to nastavíte, jo ale říkám, tak jak to máme nastavený v učebnici, tak je to spíš takovej regres tý mentality těch dětí, jo? Že je to pro menší děti, e co se týče řady témat, tak že Vy to musíte nastavit tak aby oni to měli, oni to měli. Ale jo jako tematicky, osnovou, určitě přiměřený věku, přiměřený RVP, ŠVP, je to takhle takže, jo oni to prostě chápou. Je jasný že když se třeba bavíte o některých věcích tak se musíte bavit abstraktně, já nevim, pokud máte doktora Murada tak ten to říká to samý že jo. Poslanecká sněmovna, senát, bavíš se o tom, bavíš se o číslech, ale potřebuješ se dostat na to zasedání, potřebuješ se dostat do toho jádra aby člověk viděl jak to funguje aby sme se o tom nebavili pouze teoreticky. Někdy nejsme schopni to zajistit samozřejmě, jo. Ale dneska máte v každý učebně máte interaktivku, můžeme si pustit cokoli, takže i takhle se snažíme to těm žákům přiblížit.

T: Jaký téma třeba Vy učíte nejradši?

U3: Nejradši? Jaký téma (..) nevim ((smích)) tématata spjatý asi s bezpečnostní situací ve světě. Co se týče, já nevim terorismu, co se týče obrany, obrany jedince, obrany státu.

T: Já teď nevím jestli už jste to nezmínil, jsou nějaká témata která, o která mají žáci větší zájem v té obcance?

U3: Ee nezmiňoval jsem to, spíš je to tak jako nevím, možná to řeknu hloupě jako genderově jo, když samozřejmě se bavíme o armádě Český republiky tak to víc přitahuje kluky, když se bavíme o psychologii, k tomu maj zase třeba blíž holky, ee jó ale (..) ee v devítce, v devítce třeba probíráme ideologie nacismus, komunismus, to je téma který žáky docela i víc baví, tak to samozřejmě potom baví i toho učitele. Jo, takže je to zase taková spojená nádoba.

T: Přicházejí žáci i vybavení z domova už nějakými informacemi?

U3: Ee (.) myslíte informacemi jako faktografickými?

T: Mhm.

U3: (.) Ty jo v poslední době už moc ne teda, jo že by, je pár jedinců, kteří se třeba doma dívají na filmy o druhý světový válce, když potom máme nějak stručnej přehled moderních dějin v šestce, řeknete co se stalo v roce 38, co vám říká Mnichov, malá část je schopná odpovídat protože tuší. Ale je to čím dál míň musím říct, jo? Je to o tý aktivitě, o tom, jak se jim rodiče věnujou a o tom co taky ty děti dělají mimo, mimo školu. Takže, takže takhle. Spíš maj názory, spíš maj názory, takový ty který e o kterých jsme se bavili, politický strany, jednotlivý, jednotlivý třeba řeknu politici, zastupitelé města, jo? Tak to Vám řeknou, ale to mě moc, tomu nemůžu nechat volnej průběh.

T: Mhm ((hluk)) já chvílku [zase počkám], ono to tam nebude určitě slyšet.

U3: [Jó určitě] A
jinak ty telefony jsou fakt citlivý takže tam nahrávaj, my sme z toho dělali nahrávku na Příběhy našich sousedů, nahráli jsme to na telefon a bylo to lepší než diktafon.

T: Jó to určitě, ale já jsem to dělala jednou v parku ten rozhovor a bylo tam s- bylo [špatně rozumět].

U3:
[Janě, on vezme všechno], on vezme všechno.

T: No tak každopádně ještě bych se chtěla zeptat na vzdělání, co si myslíte o vzdělá-
nebo spíš do vzdělávání učitelů.

U3: Další vzdělávání pedagogických pracovníků máte na mysli.

T: No no no.

U3: Zase, tady je vedení školy super v tom, že já když něco potřebuju, potřebuju
někam ject, Praha nebo tady si něco najdu, tak řeknou jó jeď, v pořádku. A spíš je to
zase o tom, Vy něco potřebujete, Vy se chcete nějak rozvíjet, hledejte si to. Chodí
nám miliarda mailů, nějaký školení, ale když už si těch školení pár odsedíte, ne
všechny jsou kvalitní teda, jó ne všechny, takže se snažíte chodit tam, co si myslíte,
že to nějaký přínos mít bude a za nějaký léta si to vytypujete. Ale říkám jó, je to,
některý rok jste na dvouh školeních třeba, některý rok nejste na žádným, protože
prostě už jste na těch kvalitních třeba byl a další, další prostě neabsolvujete. Protože
buď nejsou nebo jó, jak říkám už jste na nich byl, a nebo je nepovažujete za kvalitní
nebo za přínosný.

T: Ale je z čeho vybírat.

U3: Určitě, určitě ta nabídka je že jo a ee je to tak, tak jak to je. Ty školy třeba se tím
žíví, takže oni se snaží nabízet.

T: I tady v rámci Českých Budějovic?

U3: Jo, tady funguje taky NIDV, národní institut dalšího vzdělávání nebo pro další
vzdělávání se to jmenuje? Tam tam od nich taky chodí nabídky, některý kurzy jsou
zadarmo, některý zase zadarmo nejsou, ale říkám, s vedením se vždycky domluvíte
kam potřebujete a tak tam Vás vyšlou.

T: Mhm chodí k Vám ti studenti na praxi? Vy jste, já už jsem se Vás ptala na
začátku.

U3: No myslím si že dva určitě (..) na občanku tři jsem tady měl asi na průběžnou, na
souvislou, na souvislou praxi, souvislá praxe tomu říkáte že jo, jak chodíte ten cirka
měsíc a učíte ty třídy. Takže jo, čas od času někdo zajde.

T: A jak byste hodnotil přípravu začínajících učitelů tedy.

U3: Ee přípravu začínajících nebo připravenost.

T: No víceméně připravenost, ale to jak se vlastně [připravovali i obecně.]

U3: [Takže nějakou odbornou] stránku,
to jak, to jak jsou šikovný, na to se ptáte.

T: Mhm.

U3: Jak kteří. [Upřímně.]

T: [Nebo spíš] jak ee co jim dala škola. Nebo jestli to je o tý osobnosti vyloženě.

U3: Mhm škola myslíte jako [pedagogická] fakulta?

T: [pedagogická]

U3: Ee (..) upřímně jó zase já to nejdřív vezmu ze svého hlediska (..) ee vy tam studujete něco á nebo i já jsem studoval něco, což tady já nevim z jaký části využijete. Filosofii, sociologii, jo využijete tady ekonomii, dobře máme tady finanční gramotnost v osmičce, ale spíš se bavíme o nějakým vysokoškolským studiu, který ale nemůžete jakoby nacpat do těch dětí. Nemůžete je tady učit Descarta, Kanta, jó to vůbec, vůbec se základkou nemá nic co společnýho a spíš já se sebou když jsem třeba začínal učit, tak máte problém jak. To že víte co, tak si otevřete tu učebnici, otevřete si ŠVP, něk už si to přechroustáte, ale nemáme žádnou metodickou podporu z fakulty, jo? I když jsme měli nějaký praxe ve čtvrtáku, v pátáku e je to vlastně všechno o těch učitelích a máte toho strašně málo tý praxe svojí a to je i to že, studenti když mi sem dou, tak bojujou s tím stejným. Oni nejsou jakoby špat- ee připraveni špatně po odborné stránce, ale pracujou s tím jakoby, jak s tímhle tématem. Mají od toho strašnej odstup jo, my sme to brali ty osnovy, ten obsah se trochu proměnil, já nevim já od devítiletky mám kolik? Deset let? Tak vy už zapomenete s těma dětma jak pracovat a i ty tětama, který jsou řekněme jednoduchý a vy z pozice nějakýho pětadvacetiletýho člověka, když máte všeobecněj přehled tak o tom víte strašně moc. Ty děti o tom teďka neví nic, jo? A teďka ty světy musíte napasovat dohromady takže to je s čím sem bojoval já, s čím bojujou, s čím bojujou ti studenti. Vy máte tu výhodu že umíte, že jo, nebo dneska ta generace umí s interaktivní tabulí, s médiama, to je všechno fajn á dostanete se do toho že těch

informací je ba naopak tolik že z toho musíme nějak selektovat. Ale říkám jo, chodí, chodí studenti, který jsou připravení dobře, který k tomu učitelství mají blízko. Jsou studenti který to mají nó tak jako na háku a nejrádší by tu praxi měli za to že nic neudělají. Tím pádem je to špatně. Jó ale to je spíš, spíš je to jakoby osobnost toho danýho člověka nebo začínajícího učitele nebo kohokoli. Alé říkám jó, to co hodnotíme třeba i s angličtinou tady, ee je strašně málo praxe. Pokud chcete dělat s těma lidma, a teďka je jedno jestli to budou lidi dvanáct až patnáct nebo jestli to budou nějaký lidi, asi vždycky s lidma pracovat budete že jo z tohodle typu školy, ták nemáme, nemáme zkušenost.

T: Takže byste si myslíte že by se to mohlo zlepšit navýšením hodin praxe.

U3: Nevím jestli navýšením hodin praxe, alé Vy máte praxi ve čtvrtáku že jo poprvé.

T: (..) Mhm.

U3: My jsme to tak měli. [Jó á] (..)

T: [Mhm ve čtvrtáku.]

U3: Jó a myslím si že je to pozdě, jo pokud, já vím že ty fakulty taky mají nějaký problémy, že jo, že řada lidí učit nejde potom, ee řada lidí to dělá jenom proto aby měla nějaký titul á, ale pak je tam zase řada lidí která prostě se do toho dostane nebo nevim dělá někde v kanceláři tři roky, taky máme případy a potom se vrátí do toho školství a jsou tady spokojený, ale říkám jó ta praxe, to že vy si vyzkoušíte nějaký věci e s těma dětma, chybí mi to tam, chybí mi to tam, spíš mi to přijde že my fakt se učíme, jak jsem říkal že jo, filosofii, sociologii a praktický využití pro tu výuku (..) bohužel, jó bohužel není. Pak se vracíte do toho že učíte děti o státních symbolech, že učíte děti to a to, ale tomu, tomu co se třeba bere na vysoký škole to absolutně neodpovídá a ani na tý vysoký škole my sme aspoň neměli ty témata. Jako třeba jak to představit žákům, jak to udělat zajímavý, jak to (..) jak s tím pracovat s těmahlenctěma mladšíma dušema.

T: Mhm. Dobře tak odemně už jsou to všechny otázky, tak se zeptám spíš Vás jestli je ještě něco, co byste chtěl Vy osobně sdělit, o čem ste nemluvil.

U3: Asi né, asi asi né, kdyžtak se ptejte (..) Vy.

T: Tak Vy jste spíš zmiňoval to negativní ((smích)) tak já se zeptám na to pozitivní. ((smích))

U3: ((smích)) E pozitivní. Ee říkám, za mě je ten předmět důležitější a to Vám řekne každé vyučující tohle předmětu, protože jednak Vás to živí že jo, ale tady máte jedinečnou možnost ty děti né ovlivnit, ale spíš nasměrovat. Jó nasměrovat na dobré věci, udělat z nich slušný lidi, říkám je důležitý aby pochopili, aby získali nějaký respekt, nějakou, nějakou úctu, aby pochopili dobře jak funguje demokracie, že mají nějaký svoje práva a udělat z nich aktivní lidi který já nevím třeba budou chodit k volbám, který si udělaj svůj zdravý názor, který budou odolný vůči nějakým ideologickým magorům, když to tak nazvu takhle hezky, a který se, který se nenechaj prostě manipulovat a ovlivnit jo. To v jiných předmětech já nevidím, že máte možnost to s nima probírat, říkám jó nějak to ztvárnit, dojít se podívat já nevím, kamkoli do terénu, do soudní síně, všude možně a že ty děti opravdu pochopí, nebo že jo finanční gramotnost. Jó taky hrozně důležitá věc v týhle době a říkám ty děti můžou, maj velkou šanci když to vezmou zodpovědně, to už je potom na nich a na rodičích, e aby z nich byli slušný lidi a to asi ta společnost potřebuje že jo, aby sme si tady nenadávali, abychom chápali, jak se k sobě máme chovat. A samozřejmě k tomu potřebujete vědět nějaký, nějaký základní informace který základní škola ráda předá. Takže (.) a pozitivní ještě, jestli chcete nějaký věci (..) ee (..) nevím. Jó říkám, říkám spíš je to, spíš je to do života, my se potom účastníme projektů, ee a ty děti vidíte, že se na to těší...

T: Můžete zmínit nějaké projekty?

U3: Den s armádou Český republiky sme měli, my vlastně se teďka i učíme, jak se chovat třeba při vniknutí aktivního střelce do školy, ee takže říkám jo, jsou to věci který můžou až těm dětem někdy pomoci zachránit život, nebo jsme teďka měli poslední půlroční projekt Příběhy našich sousedů jsme dělali, kdy děti vlastně navštěvovali pamětníka, udělali s ním videoreportáž, můžete se na to podívat, klidně Vám to najdu a měli prezentaci v jihočeským divadle. E byla to samozřejmě práce hodně zdlouhavá a časově náročná, ale měla nějaký výsledek a děti si taky uvědomili že v jejich okolí žijou zajímavý lidi a třeba tak ta práce na těch projektech je, je fajn a taky že jo v jakým předmětu to, v jakým předměte to chcete dělat.

T: Já jsem spíš chtěla říct, že na tohle všechno ta jedna hodina je vopravdu strašně málo. ((smích))

U3: ((smích)) Né samozřejmě to nemůžete dělat jakoby v jedny hodině, ale musíte tomu věnovat svůj čas pokud chcete tu práci dělat pořádně že jo. Ale pak ty výstupy který jsou na internetu, který Vám tady třeba hledám abyste se mohla podívat, tak jsou fakt kvalitní. A ty děti to baví a jsou i oceněný á jo, takže takovýhle zapojení třeba do těch projektů, projektovějch dní, to že ahój, to že poznáváme třeba svoje město, bavíme se o památkách, ee dělaj si žáci svoje, svoje vlastně, e stylizujou se do role průvodce nebo nevim, teďka je vytáhneme do Osvětimi, jó? Tak takovýhle věci jsou, s kolegyní vlastně jedou do Mauthausenu, takže takovýhle věci určitě jim daj hodně.

T: (..) Já si myslim že mě to bude asi stačit takhle.

U3: Jó kdyžtak se ptejte, ten čas na sebe máme, takže Vám rád/a odpovím.

T: No Vy ste hodně odpovídal vlastně několik těch otázek třeba...

U3: ((smích))

T: To je jedno ale, to já jsem ráda. Tak děkuji moc za rozhovor.

U3: Není zač.

Příloha 5: Přepis nahrávky č. 4

TÉMA: Výuka výchovy k občanství na českobudějovických základních školách

DATUM REALIZACE ROZHOVORU: 17. 6. 2019

DÉLKA ROZHOVORU: 40 min.

ÚČASTNÍCI:

T: tazatel

U4: paní učitelka

T: Dobrý den, ráda bych s Vámi uskutečnila rozhovor ohledně aktuální situace výuky k občanství na českobudějovických základních školách. Vy na jedné z nich jako vyučující tohoto předmětu působíte, proto jsem Vás oslovila. Chtěla bych Vás ujistit, že rozhovor bude anonymní a zeptám se tedy, zda souhlasíte s tím, že rozhovor budu nahrávat.

U4: Ano, souhlasím.

T: Já už jsem zmínila, Vy vyučujete tady výchovu k občanství, je to Vaše aprobace?

U4: Je to moje aprobace.

T: Mhm a jakou máte druhou, jestli se můžu zeptat?

U4: ((smích)) Já mám čtyry.

T: Aha. ((smích))

U4: Mám, původně mám ruštinu hudebku, pak mám němčinu sem si dodělala a pak občanku.

T: Mhm. A jste jediným vyučujícím občansky tady?

U4: Ne, teď jsme tu dvě, nebo spíš dvě. Ten pan učitel tady jak byl, ten ***** a já.

T: A voba máte tu aprobaci.

U4: Jó oba máme tu aprobaci.

T: Mhm. Ee (..) kolik tedy dohromady vyučujete tříd letos. (padaj papíry))

U4: Letos, dvě šestky, dvě sedmičky, dvě osmičky, dvě devítky. Osm.

T: Osm.

U4: Osm. Jó on měl trošku míň a příští rok jich mám ještě víc protože on učí nák na fakultě, jó většinu hodin, takže jich mám ještě víc, no.

T: Dobře, a jaký máte vztah Vy k té občanské výchově?

U4: Ta se mi líbí, protože to není jako já sama jsem vystudoval/a za komunistů, takže to Vám asi je jasný jaká byla občanka. Á teď si tam vlastně tím, že sme si udělali školní vzdělávací program, tak můžeme mít podle sebe. Učíme podle Frause, nebo základ je teda knížka Fraus, ale jinak většinou jsme si to uzpůsobili tak aby to děti bavilo. A mě se to líbí moc. A nejvíc v osmičce a v šestce.

T: A proč? Řekla byste?

U4: Tam jsou, tam je dobrý téma. V osmičce se rozebírá Já a takový psychotesty, tak to se mi líbí a šestka je taková příjemná, tam je rodina, domov a tam se hlavně o těch dětech doví- jako dovím to, co bysme asi o nich jako učitelé měli vědět. A nejhorší mi přijde devítka, protože tam je Stát a právo a je to nebaví. Je to nebaví a na druhou stranu ale o tom nic neví. Jó, protože oni maj takovou přehršel informací, že prostě jim to jde jedním uchem sem a druhým ven, a to je špatně. Takže neví fakt základní věci no.

T: Takže Vás to baví především na základě těch [témat]

U4: [Jo. Jo.] Jo, jo, jo.

T: A Vy jste teda říkal/a, že úplně nejradší máte takovej ty jakoby vztahové [tématata] a naopak zase že Vás-

U4: [Jo, jo, jo] My to teda máme to ŠVP udělaný tak, že třeba já nevím, téma rodina a ono se v občankách v tom Frausovi objevuje v šestce, v sedmičce, v osmičce a my to máme jenom v šestce. Jó potom zase jenom v sedmičce třeba máme komunikaci, jenom v osmičce máme to, tu osobnost, jó, aby se nám to, prostě abysme se zase neopakovali, aby se nám to prolínalo třeba

s výukou. Tak to máme tak uzpůsobený. Jako v jinejch předmětech abysme tam mohli dát mezipředmětový vztahy, jo, takže jsme to uzpůsobili tímhle tím způsobem.

T: Mhm. Á jak teda hodnotíte ty témata. Vy jste říkala teda že už, že teda v tý devítce je to pro ně těžký, že už je to hodně informací.

U4: Takový nezáživný. A kor po tej osmičce, protože tam oni vlastně testujou sami sebe jako na budoucí třeba volbu povolání. Jó takže oni ee se otestujou i teoreticky jako v testech, ale i prakticky. Jó to třeba teď' děláme, jó že hrajou různé hry na motoriku, na čích, na zrak na chuť a takový, a to je baví. A teď' najednou přijdeme do devítky a oni tam musí psát a psát a psát jo v podstatě.

T: Jsou teda nějaká témata která byste úplně vyřadila a která naopak ještě víc doplnila?

U4: Mhm, je to určitě volba povolání, protože u nás to máme udělaný tak, že volbu povolání třeba ještě berou při pracovkách v osmičce jo, takže my se tam dost krejeme. Tak to, a potom třeba globální problémy jo, protože to se bere v zeměpisu. To je takový-

T: Takže to byste vyřadila.

U4: Jo. A já to teda nechávám na konec roku jo, s tím že ee to projedu to co měli voni a třeba se zastavíme u nějaký zajímavosti. Ale v podstatě to jako nebere. To samý je třeba finanční gramotnost, která se tam prolíná třeba v tý devítce a osmičce, jo. Tak já to vůbec nedělám protože my na to máme speciální předmět. Máme ho teda v angličtině nebo i v češtině tady, jo jako to je tam zbytečný. No ale pak je třeba já nevim, téma společenský chování, to sme měli teď' v sedmičce a to začnu brát jakoby na druhý pololetí a já jsem schopná to projít jako celý pololetí, protože toho je hrozně moc, jo, takže jako určitě bych to obrousila o tyhle okrajový témata. Nebo třeba právo se objevuje od šestky. Prostě v devítce aby to věděli na přijímačky a takový.

T: Mhm. Co třeba ze strany žáků, jaký je tam zájem, nezájem, jestli vnímáte, že u něčeho-

U4: Musíte, musíte je umět zaujmout. Ale obecně bych řekla, že tady ve škole je občanka baví, protože já si s nima hraju. Je to možná někdy třeba na úkor nevim úplně výuky. Já třeba e nedávám testy.

T: A jak teda potom hodnotíte?

U4: Oni mají, oni mají známky za projekty. Buď po jednom nebo po dvou nebo po skupinách. Vlastně ke každému tomu tématu mají několik těch projektů. Některý jsou víc významný, některý jsou míň jo, ale tam se prostě prokáže to co, v praxi to co odemně slyšeli nebo to co si zjistili a mě ta známka prostě stačí, takže já tam tedy nedávám. Hodnotim jim práci v hodině, hodnotim je za každou hodinu jo, prostě jak se, jak se účastnili toho a musí nosit sešit. To je jediná moje podmínka. Knížky jsou u mě, ty já jim půjčuju protože v tom Frausovi zas toho tolik není, to co by sem mohla použít a takže oni když si nepřinesou sešit nebo nepřinesou projekt, tak maj pětku a mají jí jenom u mě. Můžou to opravit a přinést to na další hodinu. Pokud to neopraví, tak jim to jde do Bakalářů a nejde jim tam jedna, jdou jim tam rovnou dvě.

T: Jo.

U4: Takže voni si to rozmyslí. Takhle prostě, musí tam bejt člověk důslednej. Jo? Když jsem důsledná v tomhleto, voni to berou jako okrajovej předmět a musí se naučit, že musí bejt prostě důsledný. V tu chvíli je to dobrý.

T: A jinak jsou v hodinách aktivní? Co se týče aktivit?

U4: Jo. Jsou, jsou. My děláme hodně třeba scénky, to prokládám tímhleto, i natáčíme třeba různý videa, chodíme i teď třeba se společenským chováním chodíme mezi lidi a děláme ankety a takový, takže je to baví prostě.

T: Takže s těmi metodami, které jsou pro tu občanskou výchovu jste spokojená.

U4: Jo. To jo. To jo.

T: Ale když se zeptám na materiály, mluvila jste o Frausovi knížce.

U4: Hrůzna! To je hrůza. Jako omlouvám se tímto Frausovi, ale to je opravdu, to je učebnice na nic, jo. Proto jí mám jenom já, proto sme jich koupili já nevim třeba patnáct aby byla jedna do lavice dycky pro každou třídu. Protože, já nevim jestli to byla tenkrát nějaká akce, že se kupoval na všechno Fraus, já nevim, ale prostě to byla

hrůza. Němčinu podle toho, tak to už jsme- já učím tu němčinu, tak tu už jsme vyřadili protože to je šílený, zeměpis vůbec ne, přírodopis vůbec, dějepis vůbec ne, podle toho se prostě nedá učit. A zrovna tak je to, ještě tohlencto je jakš takš učebnice, kde by se dalo jako něco najít jo. Třeba zrovna pro tu devítku jo, a spíš bych řekla že je lepší metodická příručka než učebnice. Protože ((smích)) protože tam se dovíte věci který třeba abyste nemusela vyhledávat já nevím v nákejch, nákých v nákejch právnějch, v nákym právním systému jo, nebo já nevím v Ústavě a takhle. Ale jinak je hrozná. A materiály si scháním sama. A je jich dost. Jako všude okolo je jich dost, když člověk chce jo a věnuje tomu nákou přípravu tak se dá sehnat jako hrozně moc věcí.

T: A kde sháníte nejčastěji?

U4: E kupodivu v knížkách teda, jó teď jsem třeba sehnala božího Špačka, jó na tu, na to chování á nebo přes internet. A objednáám to tak, že objednáám třeba dva výtisky na školu, škola mi v tomhle docela vychází vstříc. Teď videa třeba jsem koupila proti šikaně a takový co tam je, ee takže mi docela vychází vstříc, takže vždycky dva výtisky aby to třeba bylo pro učitele a ještě sem chodí lidi z pedáku ke mně jako na praxi, tak aby třeba taky oni měli ten materiál. Ale jako to si stěžovat nemůžu.

T: Mhm. Využíváte taky DUMky?

U4: Jo taky, ty taky využívám, ty jsou taky fajn. A dokonce sme, my sme třeba dělali šablony, tak to já jsem třeba dělala na společenský chování, takže třeba ty šablony, ty využíváme taky. Jó to, to bylo docela dobrý.

T: Co se týče potom toho jakoby dalšího vzdělávání učitelů. Vy jste mluvila materiálu je hodně, je třeba i kurzů potom?

U4: Jo. Je hodně. Já teda k tomu, ještě k tej občance dělám preventistu. Školního preventistu. Takže si tak slučuju a v podstatě mi vychází, že jednou za měsíc jezdím od tý agentury Descartes, který maj jako fakt dobrý lektory a tak to propojuju jako co by se mi hodilo do občanky i jako na toho preventistu. A tak jednou za měsíc opravdu, a zase škola mi vychází vstříc, zaplatí to, no.

T: A jezdíte do Prahy. "

U4: Do Prahy. Ale jsou třeba i tady, ale já to spíš беру podle těch lektorů, jak už je znám, tak vim třeba kterej je dobrej nebo kterej, aby tam nestáli a neposílali jeden slide za druhym, protože to je mi na nic. To si můžu přečíst, no.

T: Jak vnímáte tu přípravu? Vy hodně připravujete ty aktivity jste říkala, pro ty děti, asi to bude náročný.

U4: Jo. Je. Teď už je to třeba lepší protože sem prošla si všema těma ročníkama, tak já už učim asi pětadvacet let jo, takže sem si prošla všema těma ročníkama, čili nákej ten jako hlavní nástin tam mám, jo. To se celkem opakuje, ale ono je to třída od třídy. Některou zaujme něco jinýho, některou zaujme zase něco jinýho. Takže já to dělám tak, že třeba to co je nezaujme jo, tak to projdu tak, abysme to probrali, buď je to chytne nebo ne a zastavim se třeba u toho, co by je bavilo. Třeba celá škola je vyzdobená, šestka dělá kalendáře, tak děláme takový velký, tak to je celá škola tim vyzdobená, všechny třídy tomu vždycky svedou až do devítky a to baví skoro všechny. Nejhorší je jak říkám, nejhorší je ta devítka. To je teda ty zaujmout, to je děsný. Navíc jako pak přijímačky a takový, tak já to třeba dělám tak, tam máme za první pololetí tam děláme projekt, protože tam mají Občan a obec jo, Občan a stát, tak si vymejší svojí obec a dělaj jí ve 3D třeba a teď tu obec si vymejší, to je pak docela baví, jo. Ale to povídání k tomu už je horší a já ho teda vyžaduju. Takže to je to. No a v druhym pololetí to dělám tak, že sedíme u počítačů, dostanou pět otázek, oni je musí zpracovat, další hodinu je zkontrolujeme a já jim je známkuju. Protože vono to s devátákama jinak nejde. Dyt' se na ně podívejte. Víte co, to je peklo, to je fakt peklo! A vono jediný todle je udrží, odevzdaj mi sešit, máš zpracováno? Nemáš. Tak jim tam nafirkám špatný známky, jo? Za to druhý pololetí protože jinak-. Jakmile jsou po přijímačkách, tak já bych navrhovala aby devítka po přijímačkách vůbec nechodila do školy, protože to (..) to je vo život.

T: No a odchází aspoň trošku vybavení? Zrovna ta finanční gramotnost a tyhlecty...

U4: Mě přijde že jo, že ta je docela dobrá tady. Oni to teda nemaj všichni, to je jako volitelnej předmět a pak to maj zařazený do matematiky. A ta učitelka, co jí učí, tak ta je na to, měla i nějaký speciální kurzy a takový, takže si myslim, že jsou docela. Protože já když to tam na'uknu, tak voni mi to jako, bych řekla že docela fundované a baví je to jo, takže se třeba i dozvim věci který bych nevěděla nebo dělám, že bych je nevěděla, tak to je docela dobrý no. No teď by mě třeba zajímalo kdyby se dělaly

takový ty, ty obecný pohovory z občanky jo, co by tam věděli, protože oni neví základní věci, který já teda považuju za základní. Jenže ono když si to vezmete co maj všechno umět, tak ono to je těžký. Nó tak jako kolik je poslanců v parlamentu, jo. Neříkám aby jmenovali kolik má ČSSD já nevím to zase si myslím že si můžou přečíst nebo najít. Ale takový základní věci jako vod kolika do kolika jako může bejt poslanec nebo...

T: Takže informací je na ně hodně.

U4: Je. Celkově je to hodně, no. A kolikrát i nesmyslných. Zrovna teď jsme se bavily, to jsme byly s kolegyní a to se docela hodilo, se sedmičkama, oni měli komunikaci, tak jsme byli v Praze na nevidomej výstavě, která je teda úžasná...

T: Taky jsem tam byla.

U4: Děti byly strašně spokojený, jako moc se jim to líbilo. Tak jsme se zrovna jako bavily, že prostě to je takových informací, který jsou úplně k ničemu. Voni v šestce půl roku berou pravěk. A potom neví základní věci o době která se jich pomalu týká nebo jejich rodičů určitě jako. Takže to je takový blbá jako. Ale zase na druhou stranu, měli jsme tu možnost, měli jsme tu možnost v tom ŠVP si to upravit a kdo se na to nevykašlal, tak jó, všichni se mi divili jako že tam nad tím sedím a občanka, občanka, že tam trávím a já sem teď vysmátá, protože takový ty kraviny, který by tam neměly bejt, tak tam prostě nejsou.

T: Já jsem se Vás ještě na něco chtěla zeptat a úplně sme to zamluvili, tak možná si na to potom ještě vzpomenu. (..) Jó, že to asi ani, jak to zvládáte hodinově. Jako časově.

U4: Časově. Nó to je blbý. Já teda jako vůbec mám hroznej rozvrh, protože jak jsem ještě k tomu ten preventista, tak já musím mít aspoň dvě hodiny dopoledne, abych si třeba mohla vzít děti z prvního stupně nebo když maj nějaký problémy a takový. Tady se prevence totiž vztahuje k tomu, jak je to základní pedagogický pracoviště, že s těma dětma i pracujeme. Takže né jen jakože k prevenci, ale že s nima i pracujeme. Takže já mám v podstatě denně mám do tří. A tydlencty předměty se dávají až zase na pozdějc, což zase jejich pozornost utáhnout je docela problém. Proto třeba je to docela náročný, ale prostě mě to baví, no.

T: A stačí Vám ta jedna hodina?

U4: Ideální je sedmička, tam to máme na dvě hodiny. Tam je zdravá výživa jo, kterou u nás supluje pani *****, která k nám teda chodí na přednášky, takže to je takový lepší a fundovaný, protože o tom něco ví. Takže tam je to ideální jo, že dvakrát v tejdnu prostě že udělaj ty projekty a jako můžou no. Takhle po tejdnu a když Vám vyjdou na to, že 1. května, 8. května a takový, tak je to potom málo těch hodin.

T: A když jste říkala, že s nima děláte různý ty projekty, kalendáře, tak to všechno stíháte během tý jedný...

U4: Ne. Já vim, že třeba kalendářům musim věnovat tři hodiny. Ted' některý, některý jsou dobrý a některý se flákaj. Ty samozřejmě dostanou blbou známku, takže voni si to netroufnou, to je jedna věc a druhá věc, já jim nechám třeba udělat ten projekt a když už ho maj dokončovat a trvá jim to moc dlouho, tak řeknu ale sorry, dala sem vám tři hodiny a ted' už to musíte dodělat doma. Oni třeba v šestce jim to ještě trvá chvíli, ale pak už ví, že prostě aby to nemuseli dělat doma, tak jako pracujou kvalitně bych řekla. A ona, ona i ta, ona totiž i to že je hodnotim za tu hodinu, za tu aktivitu, tak i to jim jako nepřidá, protože oni samozřejmě když to tam rodiče vidí, tak na ně můžou houknout.

T: A vnímaj oni sami ty informace jako přínosný?

U4: Já bych řekla, že jo. Něco jo, něco jim přijde zbytečný, o něčem hrozně rádi diskutujou, to je baví nejvíc jo, že třeba mám jinej názor nebo oni maj jinej názor a vo tom to je.

T: Takže se rádi vyjadřujou.

U4: Jo, jo. Pro mě prostě občanka není jako oddychovej předmět, ale aby od toho aby se k něčemu naučili, k něčemu vychovali. Takže si s nima radši povídám než abych jim diktovala jako. Voni maj třeba ten sešit, von je vždycky že je dvojstránka, na dvojstránku si napíšeme jako nadpis celý tý velký activity, pak si tam píšou něco. Začínáme vždycky, každý to téma co maj, tak začínáme takovýma hodnotama, jakože maj napsat deset hodnot který se jim vybaví, ňáký pojmy v hodinách a z toho se to odvyjí, takže vlastně oni takovou nenásilnou formou se naučí ty pojmy vůbec

jako využívat, vůbec co to je, jo takže něco se naučí, ale je to teda trápení jako občas. Hlavně nesmí vědět, že jako chci učit, jo? Oni jako přijdou s tím, že já jdu do hodiny diskutovat a potom diskutují krásně teda. Teď jsme třeba ve vosmičce měli temperamentový typy a teď maj psát příběh a tam maj využít tři temperamentový typy, jo. Na stránku. A voni jéžiš na stránku. Ani jeden to nenapsal na stránku, všichni nejmíň tři, čtyři stránky, protože se rozkecaj jó jako. A tó, takže jako chce to trošku logicky přemejšlet jako jó, že jsou to děti, ale jinak bych řekla. Ale samozřejmě zase, je to třída od třídy. Je třída kam, jedna jediná třída kam chodim nerada. To je tadle devítka ne, to je ta druhá a tam chodim fakt nerada. Ta vobčanka tam, to bylo hrozný. Ale vim, že je příští rok už tydlety nebudu mít a hlavně že nebudu mít devítky, jó voni nás jako střídaj v tej devítce protože ví, že to je prostě pakárna, takže za to sem docela ráda, že si vod toho vodpočinu, protože to je vždycky děsivý.

T: A když byste to třeba porovnala s těma jinejma předmětama který učíte? Těma dalšíma aprobacema?

U4: To porovnalý děti, „pani učitelko my Vás milujeme“, my jsme totiž jako v takovym vztahu, já tu mám i divadlo a takový a takže oni někteří občas mi i tykaj a mě to teda nevadí. Vadí to kolegům, ale mě ne. Á takže jako voni řeknou „pani učitelko, my Vás na občanku milujeme, ale na němčinu Vás nesnášíme.“ Protože tam jsem pes, jo. Ale to je, pro mě to je, voni se to musí naučit. Jó? My je to musíme naučit a jí vim že to někdy v životě budou potřebovat no, takže ee to je něco jinýho. Jó takže třeba oproti němčině samozřejmě co se týče v přístupu k nim je to míň náročný, ale co se týče přípravy, tak bych řekla že občanka, když jí chcete hezky, tak je jedna z nejnáročnějších. ((zvoní telefon)) To nic. Protože musíte jako mít hrozně širokej obzor jo? A furt se to musí zdokonalovat. Jo třeba zrovna v tom právu jako. A tak třeba v tej devítce, když už potom to jako vždycky to pět otázek udělají a pak pět otázek jako máme kontrolovat, tak se na to třeba i podívám a připravuju se na to, protože já v tom právu prostě jako-, je to něco jinýho na fakultě a něco jinýho tady.

T: Vy jste ještě říkala, že tady máte studenty z fakulty, jak se díváte na přípravu těch budoucích učitelů teda občanky.

U4: Já mám s pani ***** takovej jako příjemnej vztah jo, takže jí můžu říkat všechno do vočí, co si myslim, takže jí to taky tak říkám. Já si myslim že jsou dobře

připravený, co se týče vědomostí, ale mají málo praxe a je to na nich hrozně vidět. Jako některý, teď tu třeba byla pětice, ty dvě holky, ty byli úplně úžasný. Ty se postaví a ty by jako z fleku mohly učit a to byly ve třetíku jo. Ale pak jsou třeba klucí, který vůbec se nemůžou vyjádřit, jako nemůžou navázat ten vztah s těma dětma, což si, což si myslím ((zvoní telefon))

T: Kdyžtak si to vezte.

U4: Ne ne ne. To je dobrý. To je totiž banka a to já v hodině vyřizovat, to by bylo furt něco. Takovej ten vztah k těm dětem, to je asi otázka praxe. Ale to jim chybí. Já bych jako tam dala praxi už třeba vod prváku, aby prostě, jako to chybělo už i mě tenkrát na tej fakultě. Jakože přijdu jednou za tejdén, a my to teda děláme ještě tak, že oni jakoby učí po dvou hodinách, takže mají a vždycky ve středu, takže jim tam dáváme sedmičku, aby měli dvouhodinovku, aby vůbec jako když něco naučí, aby si to mohli ještě ten další tejdén vyzkoušet, jestli, nebo dodělat, jo. Protože jinak, jakože přijdu jednou za měsíc na řadu, to je blbý. To prostě to je podle mě špatně. A zrovna tak třeba sme teď byli, sme se bavili s tou *****, teď oni musí, takový maj papíry, to máte určitě taky a tam vypisujou každých pět minut, jo. A já říkám, no ale já s nima tu hodinu rozebírám, jestli ostatní jí nerozebíraj, já jí rozebírám. A rozebírám jí s nima jako. Co se jim tam zdálo, co se jim tam nezdálo, v čem mi připadal přirozenej ten kluk, v čem mi třeba připadal nepřirozenej. A já říkám a když musí zaznamenávat každých pět minut jo, tak se na mě nezlobte, ale jak se maj soustředit na toho, to se vůbec nesoustředí na tu výuku. Řikaj nó to asi vodbouráme. Nó takže si myslím, že je to na dobrej cestě, že by to mohlo bejt i vodbouraný jako, protože si myslím že nebudu jediná, kdo se vozve.

T: Takže z fakulty si myslíte že sou dobře připravený, ale...

U4: Jako teoreticky jo, ale z hlediska tý praxe je to, já si myslím že chybí jako vám i mně chyběla psychologie. Jó, že prostě aby se v těch dětech vyznali, že by prostě kineziologie a takový, že by prostě jako na todlecto, že by měly přijít. Jó. že to by se měli naučit aspoň náky základy, jo. Já třeba když sem sem přišla do školy, tak tady byla jedna pani učitelka, která tu kineziologii dělala a přemluvila mě ať to jdu teda dělat s ní. Já jsem za to strašně šťastná, že dneska přijde dítě a já vim, že z něj nic nedostanu. A přijde dítě a já vim, že když mu dám čas tak že prostě se třeba z tý němčiny, že se něco dozvim. A od někoho hned a od někoho a je to strašně fajn jako.

Ale zase samozřejmě narážím na kolegy, že ne všichni jsou takový. Já řeknu ale vona ti to řekne za chvíli. Nó to si někde zjistí. Já říkám né, vona o tom prostě musí přemejšlet. Takže jim připadam jako blbec, kterej jim prostě radí, ale je to tak prostě. Je to hrozná výhoda.

T: A máte problémy, teď zase když se vrátím k občance, abysme to, tak co se týče třeba témat, když s nima něco probíráte důvěrnějšího nebo citlivějšího?

U4: Ne, nemám. Zase, mám tu pani *****, která vyloženě bere průřezem od sedmičky, osmičky do devítky, bere vyloženě takový ty hodně intimní věci, že má i holky zvlášť, kluky zvlášť a my to potom rozebíráme jako na hodině a ona je, ona je takovýho fajn ražení, takže oni jsou úplně perfektní. No takže to jako problémy nemám. Máme tu zavedenou Pandořinu skříňku, na todlecto právě když jako to začínáme, protože oni se stydí ze začátku, tak á takže voni jako do té Pandory můžou dát cokoliv, co je zajímavá a nechtěj se na to ptát, dokonce jim povoluju „jako sympatický je, když se mi podepíšete, to si za tím stojíte. Já nebudu jmenovat, přečtu to, nebudu jmenovat kdo to psal, ale rozeberem to.“ Takže voni maj ze začátku takový fórky jako když je sexuální výchova a voni „Co potřebujete vědět?“ ((smích)) ale pak jako dospějeme do toho, že se bavíme jako dost o intimních věcech a úplně v pohodě jako. A oni třeba se naučí za tu šestku, za tu sedmičku, v šestce to neděláme, sedmička, půlka osmičky a prostě bez jakýchkoli, já teda mám kabinet sama kvůli tomu preventistovi, oni přijdou „pani učitelko nemáte vložku“ nebo „nemáte tampon“ jó takový že fakt přijdou. Teď v devítce řeším jednu holku, která chodí s deváťákem klukem a teď vona furt jako jestli se jí dostatečně věnuje a že jestli jí nemá jen jako do postele ((smích)) jako dneska devítka je to úplně normální. Pro mě třeba je to hrozný, jo. Můj manžel říká vždycky „my jsme v devítce tahali kačera“ já povídám „no a voni spolu normálně spí“ jako to je fakt síla.

T: A když berete třeba politologii, názory politický...

U3: Mají. Mají a já bych řekla že ještě spíš v osmičce než v devítce, tak že třeba občas reagujeme když je něco, nějaký výrazný téma jako, tak že se k tomu třeba vrátím. Nedělám teda aktuality. Jó, to nedělám, protože oni jou, oni to prostě neumí udělat a kolegovi to teda stačí, mě to nestačí. Jako aby přišli a řekli nějakou poznámku, kterou si ráno přečetli v novinách, tak to prostě tak nechci, takže to neděláme. Ale politický názory jo! Jo, a mají, řekla bych, hodně jsou ovlivněný rodičema a hodně

jsou ovlivněný médii a když se o tom třeba začneme jako bavit do důsledku, já říkám „a proč“. Kolikrát teda zabrousíme, že jsem na takovém jako hodně tenkém ledu, ale tak vlastně „no to já vlastně nevím“ mi řekne. Já říkám „no tak mi ale řekni svůj názor, neříkej to co slyšíš někde, ale řekni mi svůj názor.“ Jó tak to voni jsou, to jsou povídaví. To bych řekla, že je hezká část tý devítky jako. Ovšem teď je otázka, třeba když se bavíme o tej obci jo, jak to tam vedou jo, jak obecní úřad, co tam udělali, co tam neudělali jo a takový, tak to s nima docela jde. Ale zase. Oni budou si diskutovat, ale musí o tom něco vědět. Když o tom neví, tak plkaj. Já říkám „no ale teď, teď mi tady plkáte, teď mi říkáte kraviny protože o tom nic nevíte, pojd'te popovídáme si o tom jako ten základ co musíte vědět a pak mi k tomu řeknete, jo.“ Takže třeba já nevím, my sme probírali jako vládu a systém vlády a takový, tak jako sme došli a do detailu, že se třeba už i ptají „nó a jak je tam tohle.“ A kolikrát teda mě i dostali, já říkám „jó přátelé, tohle si musím nastudovat“ jo, že se akorát nevědí? Takový vopravdu jako detaily, zase obyčejnýho člověka.

T: A ptaj se na Vaše názory?

U4: Jo. A já je říkám. Řeknou třeba když jsou volby „Pani učitelko koho jste volila.“ Normálně bych asi řekla ee „co je vám do toho“ a řeknu „já vám to řeknu, je to ale můj názor. Můj osobní názor a řeknu vám proč sem to udělala.“ Já nevím, teď byly do toho, do té evropskýho parlamentu? Já sem říkala, že tam jsem nešla, protože prostě s evropským parlamentem nesouhlasím. Možná, že je to, je to jenom můj názor, ale je to prostě tak, jo?

T: A nebojíte se, že oni si to zase převezmou jako ty názory těch rodičů?

U4: Oni jako si je převezmou. Je to možný, je to možný. Já říkám, vždycky byste si měli stát za svým, ale oni, u nich to pramení z toho, že oni o tom nic neví. Oni to jenom doma slyší a málokterej to jako ví do hloubky, že třeba když tomu nerozumí, že by si to našel na internetu a takhle. Takže proto jako a kolikrát ten názor i změní, jo. Jó, že řeknou ono to asi tak úplně není. Já říkám, já neodsuzuju vaše rodiče, to vůbec ne, jo? Oni to říkaj ze života, oni prostě si něco prožili, a tak k tomu maj svůj názor, ale vy ste si to neprožili, tak si taky udělejte třeba svůj názor. Třeba v sedmičce, tam je docela problém, tam se bere náboženství, to je dneska už takový jako, taky takový záhadný, takže a letos sem tam měla ty studenty a na to teda

připravený nebyli. To jako prošli jako náboženství, buddhismus, hinduismus, to jako prošli, ale ta diskuse taková mi tam chybí. Ale já ho teda taky nemám ráda.

T: No já si myslím, že tam je to ještě od nás studentů, začátečníků, my se asi do toho bojíme pouštět.

U4: No, já se nedivím. Já se nedivím, že se jim do toho tématu nechtělo. Nakonec potom řekli, no když uděláme ten základ, já říkám jo, učitě, ale prostě jako. Právě ty dvě holčiny, ty byly jako docela zběhlý v tom, jo. Tam si myslím že se o to i zajímají jako celkově, tu šíří těch znalostí že mají, protože s nima i o tom diskutovali. Ale to je takový, já říkám řekneme vám základ, budeme se o tom bavit, možná neodborně, protože já sama ani nejsem křtěná a neholduju náboženství, to vám říkám rovnou, ale k tomu abyste na to přišli, a to co řekla moje maminka, až budeš velká, vybereš si takový náboženství, jaký chceš nebo si nevybereš žádný, to bude tvůj problém. Tak já říkám, nemám nic proti tomu že jste křtěný, moje dítě jedno je, druhý není, ale prostě můžete si to vybrat vy sami, ale musíte o tom něco vědět, jo. Nó a jsou takový žhavý téma, já nevím třeba v tý šestce je hezký moc téma rodina a domov, ale předtím, než tohle začnu, tak jdu za třídím a musím si zjistit, jak jsou rozvedení, jestli je tam nějaký problém, to je hodně vošemetný.

T: Takže si dopředu zjišťujete abyste se nikoho nedotkla.

U4: To jo, to je tam, v tomhleto tématu je toho fakt třeba. Jó, protože to bych nerada abych třeba někomu e já to z nich třeba dostanu, jó voni se třeba svěří a hrozně rádi, protože s nima si nikdo doma nepovídá. S nima si vůbec nikdo nepovídá. Protože přijde učitel na matiku a teď tam má nějak ten systém a teď tam musí. No já si s nima můžu povídat, protože tam nic nehoří jako jó. Jestli je to naučím nebo ne. Jó, takže tam voni se jako rozpovídají, ale spíš abych jim jako neublížila. Jó, že bych chtěla, nó a tatínek a co, jó a von tam třeba není nebo zemřel. Já třeba jsem, letos nejsem třídím, ale vloni mi skončila devítka, já jsem měla půlku, dvacet z dvacetidevítí dětí, každá půlka rodin rozvedených. Ale oni o tom i rádi diskutují. My tu máme děti i z děčáku, tady z Boršova, jo, takže oni otevřeně, já třeba předtím za nima jdu a řeknu budeme se bavit o tom, můžeme se bavit o dětském domově? Oni neřeknou jak to prostě mají, oni že třeba se ty tety tam snaží tu rodinu jako udržet, ale že jich zase není tolik, jo, že jich tam dětí je moc a takový, a

pro ty děti druhý je to úplně něco jinýho. To jsou s prominutím parchanti, vim podle svýho, který maj všechno.

T: A je ještě něco, co jsem se Vás neptala, já se Vás ptala na ty základní věci, který se objevujou v tý hodině, ale napadlo by Vás ještě něco na co jsem se neptala a chtěla byste se k tomu vyjádřit?

U4: No, možná jedine, teď prostě jak se o tom bavíme, u nás teda naštěstí je to tak, že ty hodiny mi vycházej půl němčina, půl občanka a že je tu ten druhý. Ale když mi to nevycházelo, tak jak je to jedna hodina, tak tam dávali jako neaprobovaný, a to je trest. I pro děti i pro ty učitele. Protože ten učitel o tom nic neví a ty děti se nic nedozví. Že by, tak jako učí matematiku a dávaj tomu jako přednost, protože se dělaj přijímačky a takový, tak i tu občanku by asi měli učit aprobovaný, protože je to fakt těžký. Ono to vypadá, že si s nima člověk jenom povídá, ale ono to nejde jako jen tak plkat.

T: A stává se to tady teda?

U4: Mhm, ale jako teda teď zaplat' pán bůh, jak jsme tady dvě, tak to poberem jako jó. My tu máme většinou Á, Bé, nějaký jsou třídy jsou Cé, takže to pobereme v pohodě. Teď se vlastně vrátí z mateřský ještě matikářka, která má matiku, občanku jó, takže to bude úplně pohoda.

T: No já právě jsem narazila zatím na všechny, co aprobaci měli, takže...

U4: Jo, jo, jo, jo.

T: Takže se ptám, jestli se to tak děje, protože je tady přeci jenom když je tady ta fakulta, tak jestli hodně těch absolventů jde sem.

U4: Jde, a vono taky, což můžete, vono je to tak, že oni třeba vemou si někoho hlavního na tu občanku, aby měli jednoho aspoň učitele, aby jako to bylo právně, ale ty druhý to učí prostě neaprobovaně. A to je ale v hodně školách a já to tady i vidim. Třeba ta kolegyne moje, ta to učí neaprobovaně, ta to učila asi tři roky a ona to jede přesně podle toho Frause. Jó? Všecko. Testy, teď ty učb- jako tam má výpisky, že bych si to snad ofotila abych měla, co tam mám já psát. Ale prostě ta praxe, to skutek utek jo. To je, to je děsný, jo. Takže to je mi líto i těch učitelů i těch dětí, protože to není o ničem. A že bych to jako chtěla vyzvedávat, že to je hlavní předmět a ve všem

je, to zase ne jako. Samozřejmě, že jsou předměty důležitější jo. A já si myslím, pro ty děti v dnešní době, když si s nima nikdo nepovídá, nikdo na ně nemá čas, vrazí jim pětistovku a prostě hlavně ať mám pokoj jo, tak je hrozně důležitý si s nima povídat. A oni, ač ti moji kolegové mě za to nemají rádi, že ty děti ke mně chodí jakože, já říkám, já za to nemůžu ale. Protože si s nima povídám. Takže tak.

T: Dobře, tak mě to asi takhle stačí...

U4: Kdybyste potřebovala, můžete se klidně ještě ozvat.

T: Dobře, děkuji moc za Váš čas.